

**BUDGET MED VERKSAMHETSPLAN 2020**  
FLERÅRSPLAN 2021-2022



Budget och verksamhetsplan med flerårsplan är Region Jönköpings läns övergripande styrdokument. Planen överför politiska beslut till handling och binder samman visionen, de strategiska målen och indikatorerna med den operativa verksamheten. En rad strategier och program som till exempel regional utvecklingsstrategi, hållbarhetsprogram och trafikförsörjningsprogram, är kopplade till budget med verksamhetsplan och flerårsplan.

Hållbart över tid - idag, imorgon och för kommande generationer	2
För ett bra liv i en attraktiv region	5
Planeringsförutsättningar och regiongemensamma inriktningar	9
Regional utveckling	27
Folkhälsa och sjukvård	57
Medarbetare	85
Stöd och service	93
Finansiella rapporter	97
Regionfullmäktiges direktiv till styrelse och nämnder avseende budget 2020	100
Bilagor	109

# Hållbart över tid – idag, imorgon och för kommande generationer

Jönköpings län har goda förutsättningar för att möta framtidens utmaningar. En stark företagarkultur, ett rikt civilsamhälle och Sveriges bästa hälso- och sjukvård är vår utgångspunkt för ett nytt regionalt ledarskap. Men vi är medvetna om att det krävs prioriteringar och nya tankebanor för att klara de utmaningar som Region Jönköpings län står inför.

I Region Jönköpings län har vi en unik situation jämfört med Sveriges övriga 20 regioner, med ett positivt ekonomisk resultat och balans i hälso- och sjukvårdsekonomin. Det är ett resultat av ett långsiktigt, strategiskt arbete med ständiga förbättringar och ansvarsfull ekonomi.

Region Jönköpings län står bättre rustat än övriga regioner att möta den stora välfärdsutmaningen med färre i arbetsför ålder som ska försörja en allt större och åldrande befolkning.

När Koalition för Region Jönköpings län tog över det politiska styret av Region Jönköping län efter valet 2018 gjorde vi det med ett tydligt mål att genom en stark majoritet ha kraften att ta beslut som ska skapa tillväxt och utveckling som är socialt, ekologiskt och ekonomiskt långsiktigt hållbart. För att nå snabb minskning av våra klimatutsläpp och omställningen till ett hållbart samhälle krävs det kraftfulla åtgärder. Vårt ansvar är inte bara att kunna erbjuda ett bra liv i en attraktiv region idag, utan också imorgon och för kommande generationer.

- **Hållbar ekonomi.** En långsiktigt hållbar ekonomi är av avgörande betydelse. Utgångspunkten är att verksamheten inte ska kosta mer än vad som kan finansieras genom intäkter. Målet om egenfinansiering av investeringar över tidsperioden 2015-2025 är viktig att värna för att inte belasta kommande generationer för de beslut vi tar. Grunden till en långsiktigt hållbar ekonomi är det strategiska arbetet med ständiga förbättringar.

- **Hållbar hälso- och sjukvård.** För att möta framtidens utmaningar inom hälso- och sjukvård behövs ett större fokus på verksamheter utanför sjukhusvården, i den nära vården. Det förutsätter ett nära och tillitsfullt samarbete med både kommunerna och civilsamhället. Målet med hälso- och sjukvården inom Region Jönköpings län är att den ska vara jämlik, med hög patientsäkerhet, hög tillgänglighet och kliniska resultat i toppnivå. Hållbar hälso- och sjukvård ser och möter hela människan.
- **Hållbart resande.** Målet är att allt fler ska välja ett hållbart resande. Väl fungerande kollektivtrafik är i högsta grad avgörande för att nå målet. Smidiga resor där invånare kan lita på tåg och bussars punktlighet gör att fler väljer kollektivtrafik. Nya stambanor för höghastighetståg är den viktigaste samhällsbyggnadsfrågan för att bygga ihop stad och landsbygd i Sverige.
- **Hållbart arbetsliv.** Vårt mål är att vara Sveriges bästa offentliga arbetsgivare. Kompetensförsörjning och en god personalpolitik är och kommer att fortsätta vara en av de strategiskt viktigaste frågorna för Region Jönköpings län. Ett hållbart arbetsliv bygger på ett ständigt förbättringsarbete, lyhördhet och öppenhet för förändringar.
- **Hållbar regional utveckling.** År 2020 får den nya regionala utvecklingsstrategin (RUS) börja verka för en sammanhållen hållbar utveckling för hela Jönköpings län. Förmågan



att attrahera, behålla och utveckla de kompetenser, företag och kapital som finns i vårt län är avgörande för att utveckla en attraktiv och konkurrenskraftig region. Att människor har ett arbete de trivs och utvecklas med, en rik och varierad fritid och ett socialt sammanhang som möjliggör växande är de starkaste förebyggande och hälsofrämjande faktorerna ett samhälle kan erbjuda.

Med budget 2020 och flerårsplan för 2021-2022 skapar vi hållbarhet över tid – tillsammans i partnerskap med länets kommuner, högskolan, näringslivet och civilsamhället.

Koalition för Region Jönköpings län

Marcus Eskdahl (S)

Mia Frisk (KD)

Rune Backlund (C)

Martin Nedergaard-Hansen (BA)

Jimmy Ekström (L)

Sibylla Jämting (Mp)

# Grundläggande värderingar

## Kundorientering

En organisations långsiktiga framgång beror på dess förmåga att skapa värde för dem som den finns till för – kunderna. De externa och interna kundernas uttalade och underförstådda behov, krav, önskemål och förväntningar ska vara vägledande för organisationen, dess medarbetare och verksamhet.

## Engagerat ledarskap

För att skapa en kultur som sätter kunden i främsta rummet krävs ett personligt, aktivt och synligt engagemang från varje ledare. Ledarskapets viktigaste uppgifter är att ange riktningen för verksamheten, ta till vara potentialen i individers olikheter och erfarenheter, skapa förutsättningar för medarbetarna samt att i dialog med dem definiera och följa upp målen.

## Allas delaktighet

En förutsättning för en framgångsrik organisation är att varje medarbetare känner sig ha förtroende att utföra och utveckla sina arbetsuppgifter. Var och en måste därför se sin roll i helheten, ha klara mål, de medel som krävs samt kunskap om de resultat som ska uppnås.

## Kompetensutveckling

Den samlade kompetensen är avgörande för organisationens framgång och konkurrenskraft. Därför måste kompetensutvecklingen ses både ur ett organisatoriskt och ett individuellt perspektiv, för att därmed utveckla och tillföra kompetens på ett sätt som stärker såväl individen som organisationen i sin helhet.

## Långsiktighet

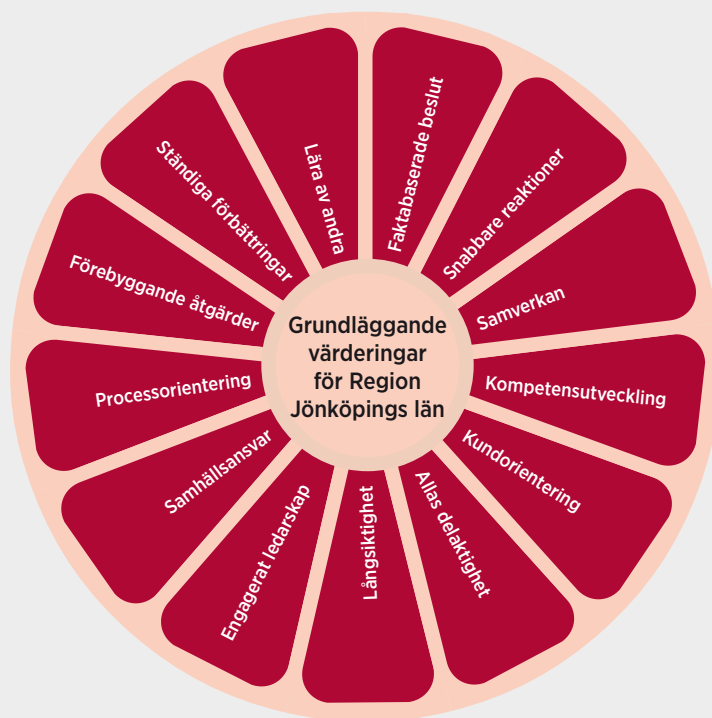
Organisationens verksamhet måste värderas med tanke på utveckling och konkurrenskraft över tiden. Ett uthålligt förbättringsarbete leder till ökande produktivitet och effektivitet, bättre miljö, nöjdare kunder och varaktig lönsamhet på lång sikt.

## Samhällsansvar

Varje organisation har ett samhällsansvar utöver lagar och förordningar. Organisationens och dess medarbetare måste se sina processer, varor och tjänster som delar i en större helhet och aktivt medverka till förbättringar i både samhälle och miljö.

## Processorientering

Organisationens verksamhet ska ses som processer som skapar värde för kunderna. Processorientering stimulerar till att analysera och förbättra arbetsflöden och arbetsorganisation, och lägger grunden för kundorienterad verksamhetsutveckling.



## Förebyggande åtgärder

Det är lönsamt att förebygga fel och ta bort risker i processer, varor och tjänster. Framsynthet, förutseende och planering är nyckelord i förbättringsarbetet där även kunder och leverantörer ska engageras.

## Ständiga förbättringar

Konkurrenskraft kräver ständiga förbättringar och förnyelse av alla verksamhetens delar. Förutsättningen för detta är ett metodiskt förbättringsarbete som genomsyrar organisationen och en kultur som stimulerar till ständigt lärande, kreativitet och nya idéer.

## Lära av andra

För att kunna vidareutvecklas måste organisationen och dess medarbetare på alla områden skaffa sig ny kunskap om vad som är möjligt att uppnå och hur detta kan uppnås. Detta kräver jämförelser med dem som är bäst på en viss process, oavsett vilken bransch eller sektor de tillhör.

## Snabbare reaktioner

I alla verksamheter är kortare svarstider, kortare ledtider och snabbare reaktioner på kundernas behov av avgörande betydelse. Det gäller såväl för utveckling, produktion och leverans av varor och tjänster, som för administrativa processer.

## Faktabaserade beslut

Beslut måste bygga på dokumenterade och tillförlitliga fakta. Varje medarbetare måste inom sitt arbetsområde få möjlighet att mäta och analysera fakta av betydelse för att uppfylla sina mål och för att tillfredställa sina kunder.

## Samverkan

Samverkan genomsyrar varje framgångsrik organisation. Det är väsentligt att genom samverkan på flera plan och i olika avseenden ta till vara kompetenser och erfarenheter hos såväl medarbetare som hos kunder, leverantörer, partners, ägare och huvudmän.



FÖR ETT BRA LIV I EN ATTRAKTIV REGION **s. 5-8**

# För ett bra liv i en attraktiv region

Budget och flerårsplan har inriktningen att förverkliga visionen *För ett bra liv i en attraktiv region*. Visionen förverkligas genom engagemang i att tillgodose invånarnas behov av hälso- och sjukvård, folkhälsa, kultur, utbildning och kollektivtrafik samt invånarnas och näringslivets behov av god infrastruktur och kompetensförsörjning. Befolkningsutvecklingen fram till 2035, med större andel barn och äldre, ställer krav på förnyade arbetsätt som kan underlättas av digitalisering och ny teknik. För att uppnå en hållbar utveckling ställs på samma sätt krav på bland annat kollektivtrafiken men också på nya arbetsätt för social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet. Inom hela Region Jönköpings län arbetar vi för en väl fungerande verksamhet, som ständigt förbättras och förnyas med utgångspunkt i invånarnas behov. Samverkan med länets kommuner är av största vikt inom både hälso- och sjukvård och regional utveckling.

Region Jönköpings län arbetar med frågor som är avgörande för människors liv och hälsa och för länets tillväxt och utveckling. Sambanden är starka. Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) 2020-2035 är en viktig utgångspunkt i länet där samarbete och samverkan är nyckelbegrepp. Det handlar bland annat om att samordna utvecklingsinsatser inom områden som transportinfrastruktur, näringsliv, arbetsmarknad och utbildning. Region Jönköpings län stödjer aktivt projekt och organisationer som bidrar till länets tillväxt. Region Jönköpings län arbetar för bättre hälsa och säkrare vård. För att främja folkhälsan, krävs insatser inom områden som ligger utanför Region Jönköpings läns direkta verksamhet. De satsningarna görs i samverkan med länets kommuner, statliga myndigheter, organisationer och civilsamhället. Invånarna erbjuds en hälso- och sjukvård med bästa möjliga värde och kvalitet och med samma förutsättningar i hela länet. Hälsofrämjande insatser ska genomföra hälso- och sjukvården och vara en självklar del i all vård och behandling.

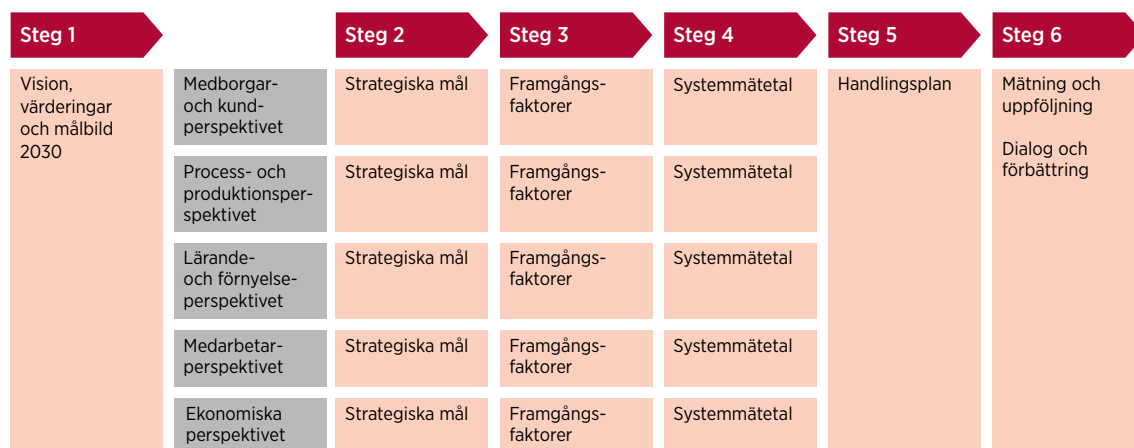
Behov av och efterfrågan på hälso- och sjukvård styrs av olika faktorer. Nya diagnostikmetoder, behandlingsmetoder och läkemedel skapar ökad efterfrågan. Nya grupper kan få behandling och det leder till större behov av resurser, även i de fall kostnaden för själva behandlingen minskar.



Allt fler människor blir allt äldre, vilket kan öka kostnaderna för vård och omsorg. Samtidigt kan digitalisering, förebyggande åtgärder och minskning av vårdsador förbättra hälsan, minska behov av vård och därmed frigöra resurser. Därför finns det starka skäl att arbeta för ett effektivare omhändertagande, med hjälp av nya arbetsätt och metoder i vården. En förutsättning för att lyckas är att vården ges i partnerskap med patienten och närstående.

Samverkan fortsätter utvecklas i såväl sjukvårdsregionen med Östergötland och Kalmar som i Regionsamverkan Syd med regionerna Skåne, Halland, Blekinge, Kronoberg samt Kalmar län.





**Figur 1** Styrmodellen Balanced Scorecard är ett hjälpmedel för både planering, uppföljning och återkoppling. Resultaten följs kontinuerligt via månadsuppföljning, delårsrapporter och årsredovisning. Utifrån resultatanalysen formuleras handlingsplaner för förbättringar och eventuella behov av resursförändringar (se bilagan Styrprocessen för planering, genomförande och uppföljning).

## Budget med verksamhetsplan och flerårsplan

Budget 2020 med verksamhetsplan och flerårsplan för åren 2021–2022 har inriktningen att förverkliga visionen För ett bra liv i en attraktiv region. Visionen förverkligas genom engagemang i att tillgodose invånarnas behov av hälso- och sjukvård, folkhälsa, kultur, utbildning och kollektivtrafik samt invånarnas och näringslivets behov av god infrastruktur och kompetensförsörjning. Genom samverkan med olika aktörer i länet och en väl fungerande verksamhet blir Region Jönköpings län attraktiv som organisation och utvecklas vidare. En djup förankring i befolkningen skapas genom att verksamheten leds av folkvalda politiker. Inom hela Region Jönköpings län arbetar vi för en väl fungerande verksamhet, som samtidigt ständigt förbättras och förnyas med utgångspunkt i invånarnas behov och delaktighet.

## Övergripande ledningssystem

Budget med verksamhetsplan och flerårsplan är Region Jönköpings läns viktigaste styrdokument. Den regionala utvecklingsstrategin med handlingsplaner konkretiserar arbetet med att skapa attraktivitet och tillväxt tillsammans med andra aktörer. Arbetet leds och följs upp genom regelbunden dialog och återkoppling mellan verksamhet, förvaltning och politik. Som stöd i arbetet används mätetal och intern kontroll.

Utgångspunkten för styrningen av verksamheten är att genom god hushållning förverkliga

visionen. Det innebär att verksamheten bedrivs ändamålsenligt och kostnadseffektivt och med en finansiering som långsiktigt garanterar verksamheten. Genom god hushållning med offentliga medel skapas värde för länets invånare.

Vision, värderingar och Målbild 2030, är grunden för arbetet med att formulera mål, framgångsfaktorer och mätetal, samt handlingsplaner för förbättring och utveckling inom Region Jönköpings läns olika verksamhetsområden. Målen ska vara så konkreta att de kan brytas ned till den nivå där de ska genomföras.

Budget med verksamhetsplan 2020 och flerårsplanen för 2021–2022 redovisas enligt styrmodellen Balanced Scorecard (BSC). Modellen fokuserar på det som är strategiskt viktigt och innebär att verksamheten beskrivs, planeras och följs ur fem perspektiv: medborgare och kund, process och produktion, lärande och förnyelse, medarbetare samt ekonomi. Bilden Region Jönköpings län som system (figur 1, sida 7) visar att viktiga delar i ledning, samordning och utveckling förutom beslut och ledning är invånarinflytande, omvärldsbevakning, systematiskt förbättringsarbete och resultatuppföljning.

## Målbild 2030

Målbild 2030 har formulerats inom sju områden som är viktiga för att Region Jönköpings län ska ge förutsättningar för ett bra liv i en attraktiv region.

Denna målbild är utgångspunkt för budget och verksamhetsplan, regional utvecklingsstrategi, program för hållbar utveckling och andra program och handlingsplaner inom Region Jönköpings läns egen verksamhet och för andra program och planer som Region Jönköpings län är med och tar fram.

Dessa områden ligger också till grund för strategiska mål, framgångsfaktorer, systemmätetal och mål inom verksamheternas olika perspektiv liksom indikatorer för det gemensamma arbetet i länet. Målen för systemmätetalen sätts vanligen högt för att stimulera till förnyelse och förbättring av arbetssätt. Måluppfyllelsen följs noga, avvikelser analyseras och vid behov görs handlingsplaner. Omvärldsjämförelser görs för resultat avseende verksamhet och ekonomi. Utveckling i länet följs genom indikatorer. Verksamhetens effektivitet värderas utifrån hur väl strategiska mål och systemmätetal nås, det vill säga det värde som skapas för medborgarna i förhållande till insatta resurser. Jämförelser görs också av hur resultaten står sig i förhållande till andra.

### **Bra folkhälsa**

Länets invånare lever ett hälsosamt liv i ett socialt sammanhang. De känner att de har möjlighet att påverka sina liv och skattar hälsa och livskvalitet högt.

Länet är känt som bästa platsen att växa upp och åldras på. Region Jönköpings län arbetar hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande genom regional utveckling och hälso- och sjukvård. Tillsammans med invånarna och andra aktörer som kommuner, civilsamhället, föreningar, företag, Länsstyrelsen och högskola bedriver vi ett aktivt folkhälsoarbete.

### **God vård**

Region Jönköpings län erbjuder en hälso- och sjukvård och tandvård som är bland de bästa i landet både vad gäller medicinska/kliniska resultat och i utveckling av arbetssätt och vårdformer. Vården bygger på egenvård, en stark primärvård och tre akutsjukhus.

Vården ges med god tillgänglighet, ett gott bemötande och med rätt kompetens. Den är säker, jämlik och personcentrerad.

Genom samskapande med patienter, närstående och invånare ges rätt behandling på rätt vårdnivå samtidigt som ständig förbättring sker.

### **Regional utveckling**

2035 är Jönköpings län en långsiktigt hållbar och innovativ tillväxtregion. God hållbar tillväxt genom bra miljö, goda möjligheter till arbete, kollektivtrafik, utbildning och utveckling gör oss till en attraktiv region. Näringslivet har goda förutsättningar, infrastrukturen är utbyggd och kulturlivet är rikt.

### **Medarbetare**

Region Jönköpings län är landets mest attraktiva offentliga arbetsgivare. Våra medarbetare har viktiga arbeten i välfärden, med meningsfulla och utvecklande arbetsuppgifter i en hälsofrämjande arbetsmiljö.

Samverkan och engagemang i ständiga förbättringar, innovation, utveckling och forskning är kännetecknen för våra chefer och medarbetare.

### **Kostnadseffektivitet**

Förbättrad hälsa och höjd livskvalitet är det värde vi, med lägsta möjliga resursinsats, ska skapa för invånarna. Det innebär att vi vid val mellan olika verksamheter eller åtgärder eftersträvar en rimlig relation mellan effekt och kostnader. Detta i enlighet med riksdagens beslut om en kostnadseffektivitetsprincip och de riktlinjer för prioriteringar inom hälso- och sjukvården som riksdagen har beslutat.

### **Systemsyn och förbättring/förnyelse**

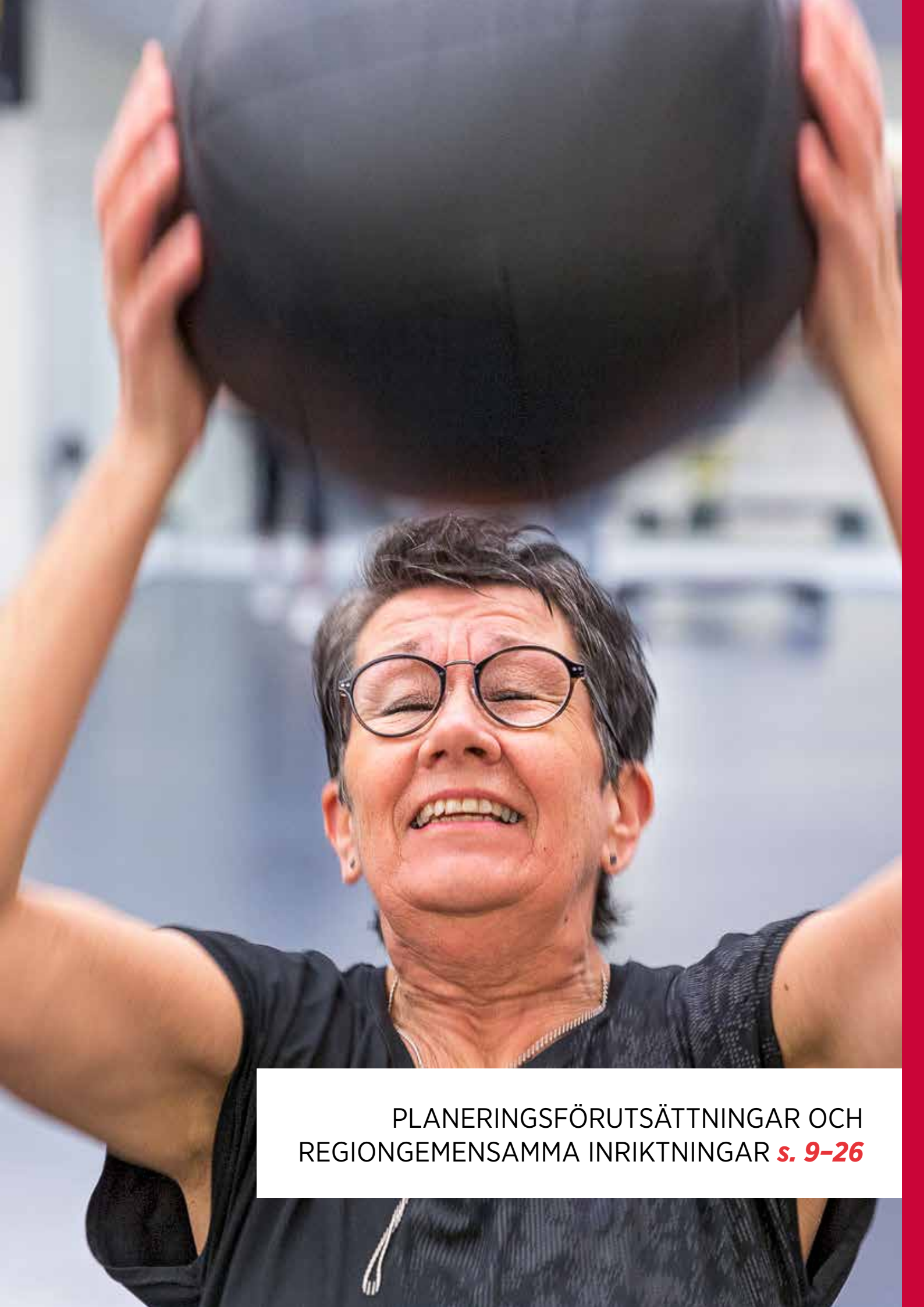
I en allt mer komplex verksamhet är hållbar utveckling och en gemensam systemförståelse viktiga utgångspunkter i vår verksamhetsutveckling för att uppnå bästa möjliga resultat. För att utveckla vår verksamhet involverar och lär vi av dem vi är till för.

Arbetet med innovationer, förbättring och förnyelse av processer och arbetssätt stimuleras för en effektiv och uthållig verksamhet.

### **Hållbar utveckling och långsiktig finansiering**

Region Jönköpings län arbetar för en hållbar utveckling inom områdena social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet. Förverkligandet av länets klimat- och energistrategi är en viktig del i hållbarhetsarbetet.

För att trygga verksamhetens finansiering på lång sikt ska vi ha ett ekonomiskt resultat som innebär att nödvändiga investeringar finansieras med egna medel.



PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR OCH  
REGIONGEMENSAMMA INRIKTNINGAR **s. 9-26**

# Planeringsförutsättningar och regiongemensamma inriktningar

Regional tillväxt är en viktig förutsättning för att visionen *För ett bra liv i en attraktiv region* ska förverkligas. Region Jönköpings län verkar inom områden som är avgörande för människors liv och hälsa, men också inom områden som ger länet förutsättningar för tillväxt och utveckling. Sambanden mellan dessa områden är starka.

## Perspektiv: Medborgare och kund

### Jämlik hälsa, jämlik verksamhet och mångfald

Utgångspunkterna för Region Jönköpings läns verksamhet är visionen För ett bra liv i en attraktiv region samt individens behov, vilja och möjlighet att ta ansvar för sin egen hälsa. Region Jönköpings län arbetar med mänskliga rättigheter och diskrimineringsgrunderna för en jämlik hälsa och jämlik verksamhet. Alla ska erbjudas likvärdig vård och medborgarservice och omtiverade skillnader ska utjämnas. All verksamhet följer upp data med könsuppdelad statistik som analyseras. Analys av statistik kan även ske utifrån andra parametrar som socioekonomi, utbildningsnivå och geografi. Systemmätetalen för 2020 kommer, i de fall de är individbaserade, att redovisas könsuppdelade i årsredovisningen. I Region Jönköpings läns program för hållbar utveckling 2017–2020 finns mål för mångfald och likabehandling som en del i social hållbarhet och sedan tidigare finns en handlingsplan för funktionshinderpolitiken. Sedan 2019 har arbetet med mänskliga rättigheter och FN:s hållbarhetsmål, Agenda 2030 intensifierats.

### Jämställdhet

Jämställdhet är en demokratifråga och handlar i grunden om en rättvis fördelning av makt, kunskap och resurser samt om att värdera kvinnor och män lika. Jämställdhetsintegrering är den politiska strategi som valts i Sverige för att uppnå ett jämställt samhälle. Strategin innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet. För att nå jämställdhet krävs stora insatser och förflyttning av perspektiv. Jämställdhetsintegrering ska börja tillämpas på allvar i Region Jönköping län och dess verksamheter. Om Region Jönköpings län är ett föredöme i dessa frågor kommer fler kommuner, föreningar, företag och privatpersoner att följa efter. Möjligheten att ta del av regionfullmäktiges sammanträden ska utvecklas, ett exempel är att under 2020 införa teckenspråks- och skrivtolkning.

För att tydliggöra den politiska ambitionen ska jämställdhetspolicyn fastställas av regionfullmäktige. Region Jönköpings län behöver konkretisera mer hur jämställdhetsarbetet ska utvecklas och genomföras i organisationens samtliga verksamheter. Jämställdhetsarbetet behöver synliggöras i verksamhetsplanerna. Företag eller institutioner som utövar sin verksamhet på uppdrag av Region Jönköpings län ska arbeta för jämställdhet på sin arbetsplats.

Inom Region Jönköpings län ska jämställdhetsaspekter alltid beaktas innan beslut fattas. För att



arbetet med jämställdhetsintegrering ska bli verklighet tas en handlingsplan med tydliga åtgärder och uppdrag fram under 2020. Handlingsplanen ska innefatta tillämpning av forskning samt stöd och utbildning av personal inom den egna organisationen. Jämställdhetsarbetet ska vara aktivt inom alla de områden där Region Jönköpings län är verksam. Inom området regional utveckling innebär det bland annat fortsatt fokus på jämställd tillväxt. Arbetet i riktning mot en mindre könssegregerad arbetsmarknad är ett strategiskt viktigt arbete för ett attraktivt län som kan rekrytera nödvändig kompetens. Inom såväl regional utveckling som inom folkhälsa och sjukvård ska kunskapen kring och arbetet mot våld i nära relationer förstärkas. Det innefattar även ökad beredskap för att upptäcka och motverka så kallat hedersrelaterat våld och förtryck.

Region Jönköpings län ska aktivt stötta jämställdhets- och demokratiarbetet inom ideell sektor/civilsamhället, samtidigt som ekonomiskt stöd till verksamheter tydligt ska följas upp och dras tillbaka när verksamheter inte harmoniserar med Region Jönköpings läns egna policys och riktlinjer.

Omotiverade eller godtyckliga skillnader i förhållande till kön inom folkhälsa och sjukvård ska identifieras och åtgärdas. Hälso- och sjukvården ska vara såväl jämlik som jämställd.

### Barnkonventionen

Kunskap om barn och ungas rättigheter ska hållas levande och utvecklas inom alla delar i Region Jönköpings län. Barn måste få vara barn och samtidigt tas på allvar. Barnperspektivet ska genomsyra alla politikområden. Politiska beslut ska föregås av barnkonsekvensanalys, eftersom barn ofta har andra behov och förutsättningar jämfört med vuxen världen. Vi har ansvar för att skapa bra förutsättningar för våra barn och unga så att de får ett framtida bra liv, och vi har också ansvar för att lyssna på dem och ge dem ett bra liv här och nu när de är barn och unga. Vårt län ska vara den bästa platsen att växa upp på.

Därför arbetar Region Jönköpings län efter FN:s barnkonvention, vilken blir lag 2020. Det övergripande målet för vårt barnrättsarbete är att barns och ungas mänskliga rättigheter ska beaktas. De ska bemötas med respekt, ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande. Förutsättningen är att kunskapen om barns rättigheter hålls levande och utvecklas inom alla delar i vår verksamhet. Handlingsplanen har

speciellt fokus på:

- utbildning och fortbildning för personal
- barnrättsombud i varje enskild verksamhet
- barn och ungas delaktighet
- barn som anhöriga.

Genom ett årligt Barnbokslut ges alla verksamheter möjlighet att på ett övergripande sätt redovisa barnrättsarbetet inom den egna verksamheten. I Barnbokslut ska särskilt belysas hur barn får stöd vid anhörigs sjukdom. Syftet är att barnsäkra Region Jönköpings län.

### Befolkningsbeskrivning

Region Jönköpings län sammanfaller geografiskt med länsindelningen som omfattar 13 kommuner. Den 31 december 2018 hade länet 360 825 invånare, en ökning med 3 588 invånare jämfört med 2017. Under 2018 ökade befolkningen i 12 av länets kommuner. Under de senaste fem åren har länets befolkning ökat med 19 590 personer. Uppdelat på kommungrupper så har befolkningen i den nordvästra länsdelen ökat med 9 874 personer, den östra länsdelen med 6 158 personer och den södra länsdelen med 3558 personer.

Fördelningen mellan kvinnor (49,4 procent) och män (50,6 procent) varierar mellan länets kommuner. Andelen kvinnor varierar mellan 48,1 (Gnosjö) och 49,9 (Mullsjö och Jönköping). Andelen kvinnor är något lägre och andelen män något högre i Jönköpings län jämfört med riket. Den förväntade medellivslängden är något högre i länet än i riket, för både kvinnor och män.

Högst förväntad medellivslängd har kvinnor i Aneby kommun (85,5 år) och lägst medellivslängd har män i Nässjö kommun (80,5 år). Andelen barn under fem år och andelen 65 år och äldre av befolkningen är högre i länet än i riket.

Av länets befolkning har 23,1 procent utländsk bakgrund (utrikes födda samt inrikes födda vars båda föräldrar är utrikes födda). Genomsnittet för riket är 24,9 procent. Spridningen i länet är relativt stor. Habo har lägst andel med utländsk bakgrund (9,9 procent) medan Gnosjö har högst andel (33,4 procent).

I åldersgruppen 25-64 år har 14 procent av länets befolkning kort utbildning, det vill säga högst grundskoleutbildning. Motsvarande siffra för riket är 12 procent. Spridningen är stor i länet – den nordvästra länsdelen har lägst andel med kort utbildning och södra länsdelen högst.

Andel öppet arbetslösa och personer i program med aktivitetsstöd är lägre i länet (5,8 procent i augusti 2019) än i riket (6,9 procent) i åldersgruppen 16-64 år. Nässjö kommun har högst arbetslöshet och Habo kommun lägst. Ungdomsarbetslösheten är också något lägre i länet än i riket. I gruppen 18-24 år är siffran 7,2 procent i länet och 8,9 procent i riket (augusti 2019). Högst ungdomsarbetslöshet har Nässjö kommun och lägst har Gnosjö kommun. (Se figur 2.)

### Prognos över befolkningsutvecklingen

Befolkningsprognosen för Jönköpings län innebär att folkmängden under prognosperioden 2018-2030 ökar med nästan 38 000 personer, från 357 237 år 2017 till drygt 395 000 år 2030.

Befolkningstillväxten väntas vara som starkast under åren 2020-2025, med en årlig befolkningsökning på över 3 000 personer. Framför allt är det en hög inflyttning som ligger bakom denna ökning. Mot slutet av prognosperioden förväntas tillväxten ligga omkring 2 500 personer per år.

Prognosen för perioden 2018-2030 innebär att:

- folkmängden ökar med nästan 38 000 personer från 357 237 till drygt 395 000
- antalet barn i åldrarna 0-5 år ökar med 1 630
- antalet barn i åldrarna 6-15 år ökar med 6 950
- antalet ungdomar i åldrarna 16-18 år ökar med 3 100
- antalet invånare i förvärvsarbetande åldrar (19-64 år) ökar med 14 400 personer
- antalet yngre pensionärer (65-79 år) ökar med 2 300.
- De äldre pensionärerna (80 år och äldre) ökar med 9 500.

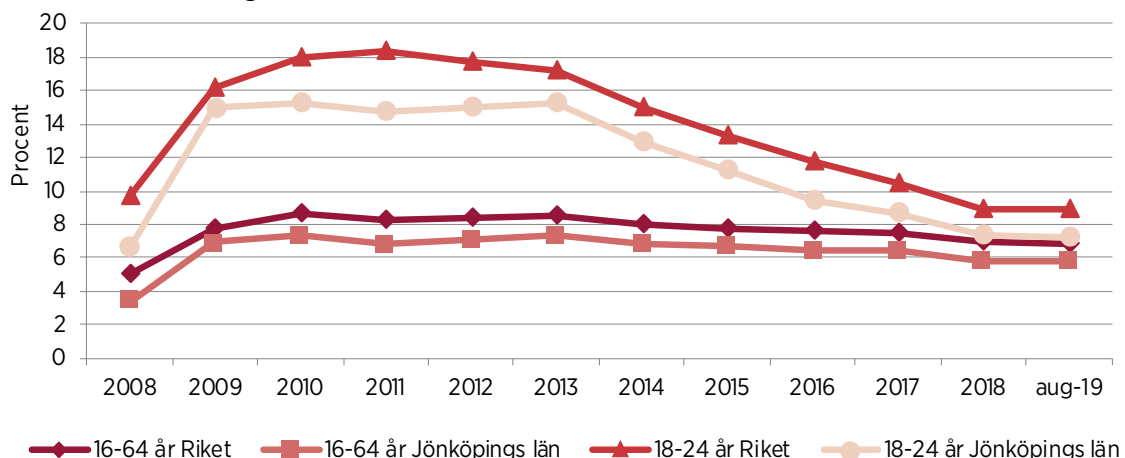
### Befolkningens hälsa

För att kunna planera och prioritera verksamheten i Region Jönköpings län och i länets kommuner behövs kunskap om hälsoläget. Befolkningen i Jönköpings län mår generellt bra jämfört med riket. Dödstalen för både män och kvinnor ligger sedan 20 år tillbaka något lägre än i riket. Insjuknandet i ischemisk hjärtsjukdom (främst kärlkramp i hjärtat och hjärtinfarkt) minskar, medan antalet som insjuknar i cancer ökar något (Socialstyrelsen).

I juni 2018 antog riksdagen ett nytt folkhälsopolitiskt mål med tydligare fokus på jämlikhet i hälsa. Det nya nationella folkhälsomålet är ”att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation”. Det nya målet har åtta målområden.

Med utgångspunkt i det nationella folkhälsomålet och de åtta målområdena presenteras lokala hälsotal. Utgångspunkt tas även i Region Jönköpings läns strategi Tillsammans för jämlik hälsa och ett bra liv i Jönköpings län. Hälsotalen utgörs av både mått på riskfaktorer för sjukdom och mått på hälsoutfall och är hämtade från Statistiska centralbyrån, Försäkringskassan, Skolverket, Brottsförebyggande rådet, Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, Folkhälsoenkät Ung samt Region Jönköpings läns statistik. I bilagorna visas diagram för länets kommuner samt statistik som ligger till grund för diagrammen. I bilagan ”Hälsotal i Jönköpings län” presenteras också hälsotal uppdelat på kön, åldersgrupper samt socioekonomiska grupper i jämförelse med riket.

**Figur 2** Arbetslöshet - andel av den registrerade arbetskraften 16-64 år samt andel av den registrerade arbetskraften 18-24 år



Källor: Arbetsförmedlingens årsstatistik 2008-2018 samt Arbetsförmedlingens månadsstatistik aug 2019.

### Perspektiv: Process och produktion

All verksamhet ska skapa värde och Region Jönköpings läns mål ska nås med lägsta möjliga resursinsats. Vi fortsätter vårt intensiva förbättrings- och utvecklingsarbete genom en kontinuerlig utveckling av processer och arbetssätt. För att skapa bästa möjliga resultat, behöver det finnas en gemensam bild av hur systemet fungerar.

Bilden Region Jönköpings län som system visar sambandet mellan de olika delarna i systemet. I mitten beskrivs de processer som direkt möter invånarnas behov. Processerna utgår från att skapa värde för invånarna. Överst finns pådrivande ledningsprocesser, som påverkar arbetssätt och prioriteringar. Nertill finns processer som behövs

för att utveckla och stödja verksamheten. Gränsdragningen mellan de tre olika delarna är inte självklar; verksamheter kan anses höra hemma i olika delar av bilden. Regiongemensamma inriktningar för stödprocesserna beskrivs nedan.

### Mål och tillitsbaserad styrning

Region Jönköpings läns målstyrning ses över. Att leda och styra en komplex organisation förutsätter att ledning och medarbetare vet vad uppgiften är och åt vilket håll de ska gå. Det förutsätter en gemensam verklighetsbild och förståelse för de mål som beslutas. Medarbetare ska få mer att säga till om och ges möjlighet att ta större ansvar.

#### Vi leder, samordnar och utvecklar genom:

<b>Invånarinflytande</b> Val Medborgarpaneler	<b>Beslut och ledning</b> Budget och verksamhetsplanering Balanced Scorecard med handlingsplaner Mötesplatser och medarbetarsamtal Samverkan med fackliga organisationer	<b>Omvärldsbevakning</b> Öppna jämförelser Folkhälsoläge Regler och program Kongresser, seminarier, litteratur	<b>Systematiskt förbättringsarbete</b> Ledarutveckling Microsystem Patientsäkerhet Professionell kunskapsutveckling Forskning	<b>Resultatuppföljning</b> Bokslut Rapporter Resultattavlor Kvalitetsregister Revision
---	--	--	--	---

#### Så arbetar vi för att möta invånarens behov:

#### Vision för Region Jönköpings län: För ett bra liv i en attraktiv region

<b>Skapa kontakt</b> Bemötande Telefoni Mina vårdkontakter	<b>Analysera, åtgärda och följa upp behoven inom hälso- och sjukvård och tandvård</b> Prevention Diagnostik Behandling Omvårdnad Rehabilitering	<b>Förbättra folkhälsan</b>	<b>Utbilda</b> Folkbildning för demokrati och ökad sysselsättning Verksamhetsförlagd utbildning	<b>Stimulera regional tillväxt</b> Infrastruktur Kompetensutveckling Företagsutveckling i samverkan med näringsliv och föreningar/organisationer Turism Internationell sverkan
<b>Ge stöd till egenvård</b> E-hälsa Lärcaféer	<b>Främja kulturintresse</b> Scenkonst Utställning och utsmyckning Mötesplatser	<b>Underlätta resande med kollektivtrafik</b>		

#### Samverkan i systemet och med kommuner, myndigheter, regionen och civilsamhället

#### Så arbetar vi för att utveckla och stödja verksamheten:

Resursfördelning Vårdpeng Anslag Ersättningsystem Avgifter Frisktvård	Personalutveckling Löner Rekrytering Arbetsmiljö Jämställdhet Mångfald Kompetensutveckling	Service IT och telefoni Varu- och tjänsteförsörjning Hjälpmedelsservice Transporter Vaktmästeri Medicinsk teknik Kost Administration Lokalförsörjning Städ	Kommunikation Intern/extern webbutveckling Strategiskt/integrerad kommunikation Aktiv kommunikationsplanering Utveckling av kommunikationskanaler	Utvecklingsarbete Metodutveckling Utbildning
				Miljöarbete

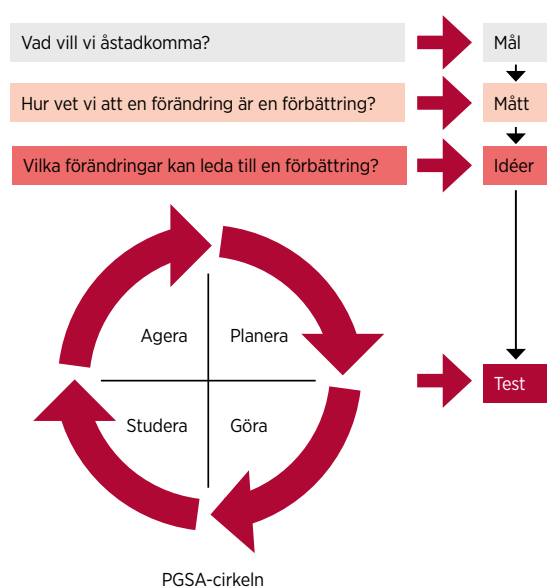
Figur 3 Region Jönköpings län som system.

Region Jönköpings län ska initiera en process för ökad tillitsbaserad styrning och ledning genom delaktighet av medarbetare och i dialog med länets kommuner för att utveckla Region Jönköpings läns målstyrning på fullmäktige- och nämndnivå.

### Processorientering

En förutsättning för långsiktigt hållbar verksamhet är utveckling och förbättring av arbetssätt genom ständiga förbättringar. Att kunna arbeta med ständiga förbättringar förutsätter ett system med väl definierade processer och tydliga mål. Så snart en process är känd av medarbetarna och har ett visualiserat mål, finns möjligheter att göra den allt bättre med hjälp av ständiga förbättringar. Genom en tydlig systematik i form av mål, mätningar och upprepade PGSA-cykler (planera, göra, studera, agera) med alla medarbetare involverade kommer vi allt närmare målet.

**Figur 4** Mål, mätningar och PGSA-cykler



Ju högre takten är för genomförda dokumenterade förbättringar enligt modellen ovan, desto snabbare når vi målen och därmed visionen.

Många av Region Jönköpings läns processer upprepas på flera håll i organisationen. För bästa möjliga resultat krävs att dessa processer är lika i sin utformning och leder till likartade resultat. Först då kan vi förenkla och förbättra för såväl externa som interna kunder som processen är till för. Att arbeta processorienterat med ständiga förbättringar ställer krav på tydligt ledarskap som är i ständig utveckling och utgår ifrån föränd-

ringsledning samt att de medarbetare som berörs är involverade i processen i alla led.

För att nå likartade länsövergripande processer behöver vi samverka över organisatoriska gränser. En process spänner många gånger över flera organisatoriska gränser och kräver därmed att alla involverade gemensamt gör PGSA-cyklerna. En förbättring som genomförts på ett ställe i organisationen har inte nått sin fulla potential förrän den också genomförts på andra ställen i organisationen där samma arbete utförs. Modeller för länsövergripande processförbättring och spridning är en nödvändighet för att vi ska kunna hålla jämna steg med omvärlden vad gäller kundnöjdhet, kvalitet och resursförbrukning.

### Digitalisering

Region Jönköpings läns förmåga att digitalisera arbetsprocesser och utveckla enkla och användbara tjänster är avgörande för att kunna möta de förväntningar som såväl invånare som medarbetare har på effektiva, säkra och moderna arbetsätt och servicenivåer.

### Kommunikation som verktyg för måluppfyllelse

Med kommunikation som strategiskt verktyg arbetar vi tillsammans för att förverkliga Region Jönköpings läns strategiska mål och visionen om ett bra liv i en attraktiv region.

God kommunikation bygger på vår förmåga att förstå vad länsinvånare, medarbetare, samarbetspartners och andra intressenter behöver och vill veta. Vår kommunikation ska vara målgruppsanpassad och tillgänglig och Region Jönköpings län ska uppfattas som en kommunikativ organisation. I dialogen med våra målgrupper ska vi hela tiden säkerställa att deras behov styr valet av innehåll och kanal. Kommunikationen ska öka invånarnas kunskap om Region Jönköpings län och ge möjlighet till insyn och delaktighet.

Medarbetarna ska uppleva att cheferna är kommunikativa; att de engagerar och involverar medarbetarna. Alla medarbetare har ett eget ansvar att söka upp och ta del av information som är relevant för verksamheten, men också att dela med sig och underlätta för andra att göra ett bra jobb.

Kommunikationen, såväl extern som intern, ska bidra till att stärka varumärket Region Jönköpings län.



## Risk och säkerhet

Region Jönköpings läns risk- och säkerhetsarbete utvecklas kontinuerligt under planperioden.

Region Jönköpings län arbetar systematiskt och riskbaserat med informationssäkerhet för att skydda informationen. Ett aktivt arbete med informationssäkerhet är viktigt för förtroendet bland invånare och patienter. EU:s dataskyddsförordning (GDPR) och EU:s NIS-direktiv ställer höga krav på informationssäkerheten. En robust IT-infrastruktur är den grund som behövs för att informationen ska kunna spridas på ett lättillgängligt och säkert sätt.

## Hållbar utveckling

Region Jönköpings län har höga ambitioner för hållbar utveckling, och det präglar målen i vårt program för hållbar utveckling 2017–2020. Vi ska bidra till ett bra liv i en attraktiv region för dagens och framtidens generationer. Därför är det självklart för oss att våra verksamheter bidrar till att minimera miljöpåverkan och utjämna orättvisa livsvillkor. Vi vill skapa tillväxt och utveckling som är långsiktigt hållbar både socialt, miljömässigt och ekonomiskt – både för våra medarbetare i organisationen och för länets invånare.

Agenda 2030 är framtagen av FN och innehåller sjutton globala mål för hållbar utveckling. De övergripande områdena är att avskaffa extrem fattigdom, att minska ojämlikheter och orättvisor i världen och att lösa klimatkrisen. Utmaningen för varje individ, varje organisation, varje samhälle och varje nation är att se vad var och en kan göra för att hjälpa till att uppfylla målen. Inom Region Jönköpings län har arbetet påbörjats genom att en arbetsgrupp har kartlagt hur olika verksamheters arbete passar ihop med målen i Agenda 2030. Detta är ett arbete som kommer att utvecklas under de närmaste åren och integreras i det vi redan gör.

## Program för hållbar utveckling

Region Jönköpings län arbetar för en hållbar utveckling som är hälsofrämjande och jämlik med barnens bästa i centrum. En hållbar utveckling innebär en utveckling som tillgodoser dagens behov, utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina. Arbetet med hållbar utveckling styrs av Program för hållbar utveckling 2017–2020. Programmet syftar till att visa hur vi ska arbeta för att på ett långsiktigt håll-

bart sätt nå vår vision *För ett bra liv i en attraktiv region.*

Programmet har som mål att Region Jönköpings län till 2020 ska ha tagit betydande steg för att säkerställa att verksamheten bedrivs i linje med en hållbar utveckling. Till 2020 ska också arbetsätt ha utvecklats och kunskap tagits fram så att åtgärder vidtas för att på längre sikt uppnå en hållbar utveckling. 30 miljoner kronor avsätts för 2017-2020 till investeringar för att regionens fastigheter ska producera 3 GWh förnybar energi. Region Jönköpings län bidrar också i det regionala utvecklingsuppdraget till att de nationella miljö kvalitetsmålen nås samt verkar för skydd av ändliga resurser som åkermark och grundvatten. Vi arbetar aktivt för att skydda Vättern som dricksvattenstakt och naturområde, och motsätter oss därmed miljöskadliga åtgärder såsom gasborrning, gruvbrytning och utökade skjutningar i området.

Program för hållbar utveckling 2017-2020 omfattar fyra framgångsfaktorer:

- Vi är klimatsmarta
- Vi använder våra resurser klokt
- Vi är socialt hållbara
- Vi bidrar till en sund livsmiljö.

Utöver de mål som framgår under respektive framgångsfaktor finns tillhörande inriktningsmål samt beslutade aktiviteter i form av prioriterade åtgärder. De prioriterade åtgärderna revideras vid behov en gång per år.

Under 2020 arbetas ett nytt program för hållbar utveckling fram, som tar vid när nuvarande program går ut och som omfattar perioden 2021-2025.

Det nya programmet ska förutom hållbarhetsarbetet i den egna organisationen även beskriva hur Region Jönköpings län som finansär, delägare i bolag och som samhällsaktör ska verka för att hållbarhetsmålen nås. I arbetet med det nya programmet ska en koldioxidbudget och en klimatstrategi tas fram som ligger till grund för vilka åtgärder som Region Jönköpings län behöver genomföra för att åstadkomma årliga minskningar av de klimatpåverkande utsläppen för att nå målen i Parisavtalet om högst 1,5 graders global uppvärmning.

**FRAMGÅNGSFAKTOR Vi är klimatsmarta**

Den klimatsmarta organisationen innebär att våra verksamheter är fossilbränslefria, har negativa utsläpp av koldioxid och är klimatanpassade.

Att vara klimatsmart innebär att vi bidrar till en minskad klimatpåverkan och tar vårt ansvar för att jorden ska nå det internationella målet med en temperaturökning på maximalt 1,5 grader. Vi behöver klimatanpassa vår verksamhet och minska vår klimatpåverkan. Det finns en tydlig koppling mellan ökad medeltemperatur på jorden och negativa sociala konsekvenser. Därför är det viktigt att vi arbetar med klimatfrågor även ur ett socialt perspektiv. Region Jönköpings läns finanspolicy innehåller denna inriktning.

Grundorsaken till klimatpåverkan är att vi tar upp kol, olja och naturgas från berggrunden och då bryter mot hållbarhetsprincipen om att inte systematiskt öka förekomsten av ämnen från berggrunden. Den klimatpåverkan som vår verksamhet ger upphov till kommer från många olika håll. Vi har stor klimatpåverkan från till exempel arbetspendling, vår energianvändning, kollektivtrafiken och tjänsteresor. Utöver dessa har vi påverkan från vår materialanvändning av till exempel engångsmaterial, livsmedel, jordbruk och varutransporter.

Klimatanpassning innebär till exempel att sjukvårdens kunskap om värmeslag och nya sjukdomar behöver öka, att vi klarar problem med dricksvattenförsörjningen och att våra sjukhusområden och övriga områden kan hantera mycket häftiga så kallade hundraårsregn som bedöms öka.

**Mål 2020**

1. Förnyelsebara energislag av den totala energianvändningen i Region Jönköpings läns verksamheter ska öka under programperioden.
2. Energieffektiviteten ska öka i vår verksamhet. Klimatpåverkan från våra egna transporter ska minska.

**FRAMGÅNGSFAKTOR Vi använder våra resurser klokt**

Klok resursanvändning innebär att våra verksamheters utveckling inte tar resurser från kommande generationer utan istället verkar för cirkulär ekonomi när det gäller varor och tjänster. Kretsloppen ska vara resurseffektiva och fria från farliga ämnen.

Klokt resurstänkande handlar om att använda resurser på ett effektivt och hållbart sätt. Med resurser menas både ekonomiska resurser såväl som naturens resurser. Vissa resurser är förnyelsebara medan andra inte är det. Om vi ska använda icke förnyelsebara resurser ska dessa hanteras i slutna kretslopp så att kommande generationer också kan använda dem. Här finns två av hållbarhetsprinciperna med att inte systematiskt tillföra ämnen från samhällets produktion eller systematisk undanträngning av naturen med fysiska metoder. Resursanvändningen ska inte bryta mot dessa villkor. Resursanvändningen ska ske på ett effektivt sätt och är en viktig fråga för våra verksamheter. Väl använda resurser inom vår verksamhet ger en minskad miljöpåverkan, god ekonomi och ökad nytta för våra uppdragsgivare.

**Mål 2020**

1. Vi ska ha utvecklat långsiktigheten i våra beslut samt ha fokuserat på livscykelkostnaden vid investeringar och upphandlingar.
2. Vår material- och livsmedelsförsörjning ska bidra till ett hållbart samhälle.
3. Det gemensamma ledningssystemet, som omfattar alla verksamheter i organisationen, ska främja ett totalt hållbarhetsperspektiv vid styrning av verksamheten.

**FRAMGÅNGSFAKTOR Vi är socialt hållbara**

Som en socialt hållbar organisation agerar och samverkar vi med vår omvärld på ett sådant sätt att vi har en positiv påverkan på människor, både i vår närhet och på andra håll i världen.

Social hållbarhet är en av de tre hållbarhetsprinciperna och handlar om mångfald och tillit i samhället och alla människors möjlighet till hälsa, inflytande, kompetens, opartiskhet och mening. Det omfattar mänskliga rättigheter, likabehandling, tillgång till sjukvård, skäliga arbetsvillkor, möjlighet att engagera sig i samhället, möjlighet till kompetensutveckling och en mening med att finnas. Vår utgångspunkt är att människor med olika bakgrund, färdigheter och livserfarenheter berikar varandra med ny kunskap och nya insikter.

Region Jönköpings län arbetar efter FN:s barnkonvention och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Vi som region har en direkt påverkan på invånarnas möjlighet till hälsa genom vårt ansvar för folkhälsa och sjukvård, regional utveckling genom arbetet med den regionala utvecklingsstrategin (RUS), kompetensutveckling genom våra folkhögskolor och naturbruksgymnasier, existentiella frågor genom vår kulturverksamhet och genom skäliga arbetsvillkor hos de som tillverkar de varor och tjänster vi köper in. Allt detta utifrån att människors lika rättigheter och värde erkänns och respekteras.

Som organisation har vi flera grundläggande värderingar som leder till en hållbar organisation och hållbar utveckling. Kundorientering medför att vi ska skapa värde för de som vi finns till för – våra kunder. För att göra detta behöver vi ett engagerat ledarskap, allas delaktighet och mångfald. Här framstår även samverkan både internt och externt som avgörande för att nå framgång i detta arbete. För att vara långsiktigt framgångsrik i detta arbete har vi som arbetsgivare en viktig roll i att skapa de rätta förutsättningarna för både dem vi är till för, våra medarbetare och samverkanspartner.

#### Mål 2020

1. Vi ska arbeta för tillit och förtroende hos invånare, samarbetspartners och inom organisationen. Det innebär till exempel att vi arbetar med vision, värderingar, mål, policyer och riktlinjer, att det finns en ”vi-känsla” i organisationen och goda och stödjande relationer med samarbetspartners och mellan olika enheter och nivåer.
2. Verksamheten och arbetsplatsen ska präglas av mångfald.
3. Verksamheten och arbetsplatsen ska präglas av likabehandling med samma rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.
4. Verksamheten och arbetsplatsen ska aktivt främja integration inom ramen för strategier, planer, program och dylikt. Vår verksamhet styrs av värden kring jämlikhet, jämställdhet och ett normmedvetet förhållningssätt och bemötande.

#### FRAMGÅNGSFAKTOR Vi bidrar till en sund livsmiljö

En sund livsmiljö innebär att våra verksamheter inte bidrar till negativa miljö- och hälsoeffekter. Verksamheterna bidrar till en frisk befolkning genom ett framgångsrikt arbete med folkhälsan.

En sund livsmiljö är en miljö fri från ämnen som är negativa för vår hälsa och för de naturliga kretsloppen. Det handlar också om biologisk mångfald och en miljö som bidrar till en god psykisk hälsa. Det innefattar alla de tre hållbarhetsperspektiven; sociala förhållanden, ekonomiska villkor och miljöhänsyn. Här finns tre av hållbarhetsprinciperna med att inte systematiskt tillföra ämnen från samhällets produktion, systematisk undanträngning med fysiska metoder och den sociala hållbarhetsprincipen utifrån hälsa.

Folkhälsa och sjukvård är en stor del av vår verksamhet och ligger i linje med att arbeta för en sund livsmiljö. Det handlar om det vi kan påverka själva, som hur vi använder kemiska produkter, hur vi förskriver läkemedel, hur vi transporterar personer och varor samt hur vi anlägger grönytor. Men det handlar också om att skapa en sund livsmiljö där de varor tillverkas som vi använder i vår verksamhet, till exempel läkemedel, livsmedel, IT-utrustning, sjukvårdsmaterial och textilier.

#### Mål 2020

1. Vi arbetar strukturerat med att minska negativ påverkan från kemikalier i produkter och varor utifrån en tydlig kemikaliestrategi.
2. Inriktningen är att vi i första hand ska välja ekologiska livsmedel som uppfyller svenska krav avseende djurhållning och övriga livsmedelskrav. I andra hand ska vi välja livsmedel som uppfyller svenska krav avseende djurhållning och övriga livsmedelskrav. I tredje hand ska vi välja ekologiska livsmedel.
3. Vi ska genom krav i upphandling och andra åtgärder erbjuda hälsosamma val i våra restauranger och caféer.
4. Vi ska ha en effektiv läkemedelsanvändning. Kunskapen om läkemedelsanvändning i vår organisation ska vara god när det gäller hälsoeffekter, miljöpåverkan och social påverkan, både här i länet där läkemedel används och där de produceras.

### Hållbart resande

För att bidra till en minskad klimatpåverkan på grund av arbetspendling från Region Jönköpings läns medarbetare ska möjligheten att cykla alternativt resa kollektivt till och från arbetsplatsen stimuleras. Sedan 2016 erbjuds medarbetare i Region Jönköpings län så kallad förmånscykel, ett erbjudande som många tar del av.

För att stimulera till ett ökat resande med kollektivtrafiken genomförs ett projekt där medarbetare i Region Jönköpings län erbjuds möjlighet att köpa månadskort hos Jönköpings Länstrafik som arbetsgivaren subventionerar med 20 procent i maximalt sex månader. Projektet utvärderas efter genomförandet.

På Ryhovsområdet kommer gång- och cykelvägar att förbättras och kollektivtrafiken till och från området utökas. Under 2020 kommer parkeringsavgifter för personal att införas på Ryhovsområdet.

För att bidra till ett hållbart resande till och från vården ska underlag tas fram för införande av möjligheten att åka allmän kollektivtrafik till sjukhus med kallelsen som biljett/färdbevis. Målsättningen är att kunna införa detta i samband med att länstrafikens nya biljettsystem tas i drift under 2020. Satsningen ska utvärderas efter tre år.

### **Perspektiv: Lärande och förnyelse**

Närmare 30 års arbete med organisatoriskt lärande visar betydelsen av lärande och ständiga förbättringar i service och processer. Innovationer och nya arbetssätt växer fram genom att många är motiverade för, och engagerade i, ett ständigt pågående förbättringsarbete. Detta är möjligt när alla medarbetare och chefer ges förutsättningar att bidra med, och utveckla, sitt engagemang och sin kompetens. Grundläggande i chef- och ledarskap är att för bästa möjliga verksamhet utifrån behov skapa förutsättningar för lärande, utveckling och delaktighet. Därför engageras alla medarbetare i lärande och systematiskt förbättringsarbete inom sina verksamhetsnära arbetslag/mikrosystem och i att förnya sina arbetsprocesser och sin egen kompetens. Förnyelse och innovationer uppmärksammas särskilt. Patienters och invånares kompetens och synpunkter blir allt viktigare delar i förbättringsarbetet.

Ett väl fungerande ledningssystem innebär effektiv ledning och styrning samt att erfarenheter från olika lokala förbättringsarbeten stimuleras och tas tillvara i hela organisationen. För att utveckla det övergripande ledningssystemet arbetar vi med kriterierna i Utmärkelsen Svensk Kvalitet.

#### **Lärande och innovation**

Region Jönköpings läns utvecklingsstrategi baseras på fyra principer:

- lärande är nyckeln till utveckling och förbättring
- förbättring går på bredden och djupet
- förbättringar görs av både ledningen och enskilda medarbetare
- genom nya angreppssätt och förbättrade arbetsprocesser höjs värdet på Region Jönköpings läns tjänster.

Lärande- och förnyelsearbetet skapar förutsättningar för att:

- behålla det som fungerar bra i nuet och säkradess uthållighet
- förbättra det som kan förbättras i nuet – ständiga förbättringar
- finna nya sätt att förändra nuet på – förnyelse.

#### **Ständiga förbättringar – kraftsamling**

I takt med de förändringar som sker i omvärlden ska Region Jönköpings län stärka och förnya verksamheten för attraktivitet och tillväxt och för att nå bättre folkhälsa och bättre vård. Utgångspunkten är att arbeta med det som skapar värde för invånarna inom hälso- och sjukvård och regional utveckling, för bättre hälsa, bättre vård till lägre kostnader. Detta är en del av ständiga förbättringar.

Kraftsamlingen är både ett förhållningssätt och ett riktat arbete inom avgränsade områden i hela verksamheten. Inom hälso- och sjukvård görs översyn av olika specialistområden för att skapa en jämlik vård. Utgångspunkten för arbetet är folkhälsa och partnerskap med patienten. Arbetet har sitt fokus på kostnadseffektivitet och nya arbetssätt med bibehållen eller förbättrad kvalitet. Utveckling av nya arbetssätt, fokus på hälsa och egenvård liksom Rätt använd kompetens (RAK) och digitalisering är viktiga delar i planerna.

Behovet av fortsatt kraftsamling i hälso- och sjukvården förstärks av välfärdsutmaningen, den demografiska utvecklingen under kommande decennier, samt att kostnaderna överstiger budgeten. Vår nettokostnad ligger dock lägre än riksgenomsnittet jämfört med andra regioner.

### Perspektiv: Ekonomi

Utgångspunkten för styrningen är Kommunalagens krav på god hushållning, både ur ett verksamhetsperspektiv (ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet) och ur ett finansiellt perspektiv (långsiktig och uthållig finansiering).

#### Kostnadseffektiv verksamhet

Verksamhetsmål inom hälso- och sjukvård och regional utveckling ska uppnås med lägsta möjliga resursinsats. För en bra styrprocess krävs att olika verksamhetsnivåers mål, resurstilldelning och resultat är tydliga, i såväl planering som genomförande och uppföljning. En ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet uppnås genom god måluppfyllelse där tjänsten producerats med en hög produktivitet (se figur 5, sida 20).

#### Finansiellt mål

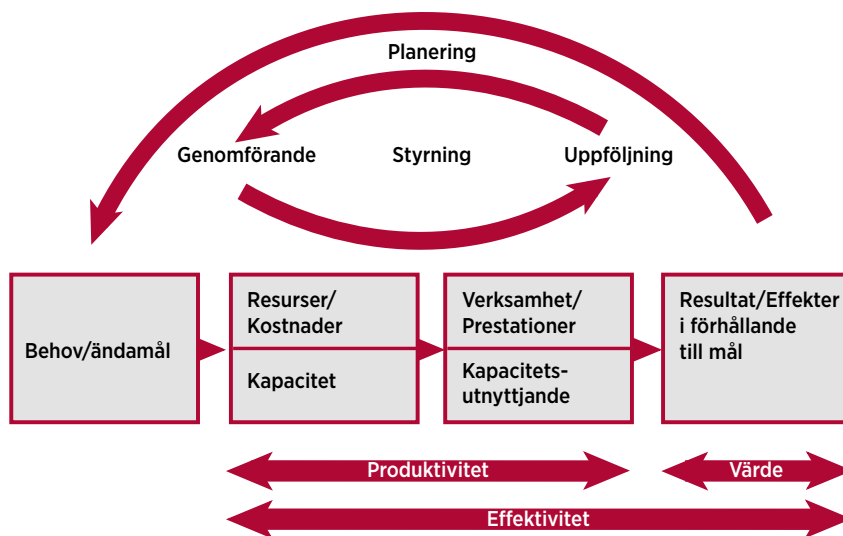
Region Jönköpings län har en stark och stabil ekonomisk grund som skapats genom ett långsiktigt ansvarstagande. Kostnadsutvecklingen inom framförallt hälso- och sjukvården och kollektivtrafiken kommer att ställa krav på finansiering och kostnadskontroll för en ekonomi i balans. Nya satsningar och reformer samt investeringar i verksamheten ska därför ske med långsiktig stabilitet i fokus. Varje generation bör bära kostnaderna för den service som den beslutar om och själv konsumerar. För att säkerställa en hälso- och sjukvård med god tillgänglighet och hög kvalitet krävs en fortsatt tydlig prioritering av välfärdens verksamheter.

Det övergripande finansiella målet för god hushållning är att vi över tid ska finansiera investeringarna med egna medel. Utgångspunkten är att Region Jönköpings läns verksamheter inte kostar mer än vad som kan finansieras genom skatteintäkter och statsbidrag. Region Jönköpings läns ekonomiska resultat ska vara på en nivå där såväl konjunktursvängningar som framtida åtaganden kan klaras. Det handlar om att klara pensionsåtaganden gentemot personalen, investering och finansiering i all verksamhet som Region Jönköpings län ansvarar för.

Det övergripande finansiella målet innebär:

- skatteintäkter och statsbidrag/kommunal utjämning ska räcka till verksamhetens nettokostnader och investeringsutgifter
- finansiella intäkter från pensionsmedels- och rörelsekapitalförvaltningen ska täcka finansiella kostnader avseende pensionsskulden
- det övergripande finansiella målet om egenfinansiering utvärderas över tidsperioden 2015-2025.

Av skatteintäkter och statsbidrag/kommunal utjämning ska över tid verksamhetens nettokostnader utgöra 98 procent, finansnetto 0 procent och investeringsutgifter utöver avskrivningar utgöra 0-2 procent av skatteintäkter och statsbidrag/kommunal utjämning.



Figur 5 Styrprocess för ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet.

Inom den kommunala sektorn är den allmänna definitionen av egenfinansiering av investeringar att investeringsutgifterna ska täckas av årets resultat och avskrivningar. Den 1 januari 2019 förändrades den kommunala redovisningslagen så att finansiella tillgångar ska värderas till marknadsvärdet. Det innebär att orealiserade värdeuppgångar och värdenedgångar på finansiella tillgångar blir resultatpåverkande och att årets resultat ett enskilt år kan vara mycket högt alternativt lågt i förhållande till budget beroende på att orealiserade värdeförändringar påverkat resultatet. För att den förändrade redovisningsprincipen inte ska påverka hur Region Jönköpings läns mål om egenfinansiering av investeringar bedöms är scenariot för perioden 2015-2025 beräknat utifrån resultatmättet verksamhetens resultat före finansnetto och avskrivningar. På så vis får finansnettot ingen påverkan på det finansiella målet.

### Pensionsskuld

Den 31 december 2018 uppgick Region Jönköpings läns pensionsåtagande till 8,8 miljarder kronor. Pensionsåtagandet regleras i huvudsak genom tre avtal: PA-KL, KAP-KL och AKAP-KL. Avkastningen på de samlade finansiella tillgångarna på 6,8 miljarder kronor (marknadsvärde 181231) täcker inte fullt ut kostnaden för att värdesäkra pensionsåtagandet vilket innebär en årlig finansiell kostnad. Kostnaden för den förmånsbaserade pensionen kommer att variera mellan åren under planperioden beroende på att prognosen för inkomstbasbeloppets ökning är olika men ökar marginellt till 2022.

### Finansiella förutsättningar

Region Jönköpings läns finansiella förutsättningar för att tillgodose medborgarnas behov beror i huvudsak på:

- befolkningsutvecklingen i länet relaterad till ökningen i riket
- samhällsekonomins utveckling och dess påverkan på skatteunderlag
- statens transfereringar
- avgiftsnivåer
- skattesats.

### Sveriges kommuner och regioners bedömning augusti 2019 av samhällsekonomi

SKR bedömer att en svagare arbetsmarknadskonjunktur närmar sig. Statistiska utfall och indikatorer pekar överlag på en försvagad svensk konjunktur. Sysselsättningen är ännu hög, men nu

syns tecken på en försvagad arbetsmarknadskonjunktur. SKR förväntar en låg BNP-tillväxt samt vikande sysselsättning 2019-2021. En nedväxling i underliggande och real tillväxt för det kommunala skatteunderlaget dröjer dock till 2020.

SKR beskriver arbetsmarknaden som stark, men antalet sysselsatta minskade i både första och andra kvartalet 2019 enligt nationalräkenskaperna. Tillväxten i såväl antal sysselsatta som arbetade timmar har under det första halvåret 2019 sjunkit snabbt i både privat och offentlig sektor. Samtidigt som den relativa arbetslösheten (enligt Arbetskraftsundersökningarna, AKU) under det andra kvartalet låg kvar på låga 6,3 procent.

Trots att konjunkturuppgången medförde en mindre ökning av arbetade timmar 2018 jämfört med 2017, skedde en tydlig inbromsning av skatteunderlagstillväxten. Vilket till viss del förklaras av att löneökningarna avtog, men främst av en teknikalitet där grundavdragen för personer som fyllt 65 år höjdes.

SKR räknar med fortsatt inbromsning av skatteunderlaget i både den faktiska och underliggande ökningstakten i år. Orsaken är att sysselsättningen ökar långsammare. En långsammare tillväxt av antalet arbetade timmar motverkas till en mindre del av stigande löneökningstakt samt större inkomstökningar från pensioner och arbetsmarknadsersättningar. Dessutom höjs grundavdragen åter för personer som fyllt 65 år (och kompenseras på nytt via en höjning av anslaget Kommunalekonomisk utjämning).

När SKR blickar framåt räknar de med att högkonjunktoren går mot sitt slut, med en minskning av arbetade timmar för 2020 som följd. Men effekten på skatteunderlaget dämpas bland annat av att löneökningarna blir något högre och att grundavdragen endast ökar svagt. Det betyder att skatteunderlaget växer i samma takt 2020 som 2019.

### Generella statsbidrag och utjämning

Statens bidrag till landstingssektorn består i allt väsentligt av bidraget för kommunalekonomisk utjämning och bidraget avseende läkemedelsförmånen. Syftet med kommunal utjämning är att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla landsting och regioner att kunna tillhandahålla likvärdig service oberoende av länsinvånarnas inkomster och andra strukturella förhållan-

den. Systemet för kommunalekonomisk utjämning omfattar:

- Inkomstutjämningsbidrag (staten garanterar medelskattkraft på 115 procent)
- Mellankommunal kostnadsutjämning (hälso- och sjukvård, glesbygd, befolkningsförändringar, kollektivtrafik, strukturella löneskillnader)
- Regleringsavgift (staten reglerar här den totala nivån på transferering).

Sedan 2017 fördelas 10 miljarder kronor till kommuner och regioner, vilka kallas välfärdsmiljarderna. De fördelas i två delar; en generell del utifrån antal invånare, en modellberäknad del utifrån antal asylsökande och nyanlända. Andelen som fördelas i den modellberäknade delen kommer successivt att minska under perioden 2018–2020, till att allt fördelas generellt utifrån antal invånare från och med 2021. För Region Jönköpings län innebär det 26 miljoner kronor 2020. Kostnadsfri tandvård för barn och unga till och med 23 år, är utifrån finansieringsprincipen kompenserad i regleringsavgiften/bidraget.

### Kostnadsutjämning

För 2020 beräknas Region Jönköpings läns bidrag till kostnadsutjämningsbidraget bli 358 miljoner kronor för gynnsam struktur. Region Jönköpings läns bidrag till kostnadsutjämning innebär för hälso- och sjukvård att våra nettokostnader utifrån strukturella förhållanden förväntas ligga en halv procent under genomsnittlig kostnad i riket (index 99,5 procent). Regeringen har föreslaget riksdagen att fatta beslut om förändringar i kostnadsutjämningsbidraget inför 2020. Effekter av detta har inte tagits i beaktande.

### Statsbidrag för läkemedel

Genom överenskommelser mellan staten och SKR har regionerna ersatts med ett särskilt statsbidrag för kostnaden för läkemedelsförmånerna. Statsbidraget fördelas enligt en behovsmodell som är baserad på befolkningsstruktur och socioekonomi. Mycket kostsam läkemedelsbehandling för vissa sjukdomar, som är ojämnt fördelade mellan regionerna, finansieras solidariskt av regionerna. Statens ersättning till regionerna för läkemedelsförmånerna är ett specialdestinerat statsbidrag. Region Jönköpings läns bidrag för läkemedel beräknas för 2020 uppgå till 1 049 miljoner kronor (tabell 1, sida 22).

### Riktade statsbidrag till hälso- och sjukvården

Utöver generella statsbidrag förekommer ett flertal riktade statsbidrag/projektbidrag. De riktade statsbidragen inom hälso- och sjukvård är i de flesta fall knutna till en överenskommelse som tecknas mellan staten och SKR. I överenskommelsen regleras vilka insatser regioner ska göra för att erhålla bidragen samt hur insatserna ska återredovisas.

De riktade statsbidrag inom hälso- och sjukvård utökades kraftigt inför 2018 och satsningarna har fortsatt under 2019. Under 2019 har ytterligare riktade statsbidrag tillkommit och reviderade överenskommelser har tecknats mellan staten och SKR. En bedömning av vilka medel som Region Jönköpings län kan räkna med för 2020 har gjorts och dessa finns inräknade i budgeten för 2020. Utgångspunkten i planeringen för Region Jönköpings län är att det arbete som påbörjades under 2018 och i allt väsentligt har fortsatt under 2019 kommer att fortgå även 2020 vilket innebär att den för fördelning av medel inom Region

Tabell 1 Generella statsbidrag och utjämningsbidrag

	miljoner kronor	Utfall 2018	Prognos 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022
Inkomstutjämning		1 683	1 736	1 788	1 843	1 912
Kostnadsutjämning		-325	-339	-358	-364	-375
Regleringsavgift/bidrag <sup>1)</sup>		-108	-69,7	-72	-76	-122
Läkemedelsbidrag		945	998,5	1 049	1 101	1 156
Välfärdsmiljard flyktingvariabler resp inv.		65,3	44	26	0	0
Summa		2 260	2 370	2 433	2 504	2 571

<sup>1)</sup> Avser generellt statligt stöd och reglerar ändringar i skattelagstiftning, tillämpning av finansieringsprincip med mera.



Tabell 2 Riktade statsbidrag inom hälso- och sjukvård (miljoner kronor)

Överenskommelse mellan SKR och staten/ fördelat 2019 till:	Preliminär fördelning 2019	Nya ÖK juni 2019	Bedömt bidrag 2020	Kommentar
<b>Patientmiljard</b>	<b>34,6</b>	<b>85,0</b>	<b>85,0</b>	<b>God och nära vård 2019 års överenskommelse</b>
- vårdval primärvård	15,0	15,0	15,0	Tillsammansarbete, överenskommelse SKR/staten
- specialiserad vård/verksamhetsområden	9,0	9,0	9,0	Tillsammansarbete, överenskommelse SKR/staten
- folkhälsa sjukvård, gemensamt arbete	5,2	5,2	5,2	Tillsammansarbete, överenskommelse SKR/staten
- specialiserad vård/verksamhetsområde			7,0	Koloncancer screening
- specialiserad vård/verksamhetsområde			3,5	Vård i nära relationer
- primärvård			10,0	Digitalisering projektmedel, finansiering med statsbidrag
- primärvård			10,0	Omställning till nära vård projektmedel, finansiering med statsbidrag
- ej fördelat 2019	5,4	55,8	25,3	Finansiering tillsvidare, hanteras av FS nämndens presidium
<b>Barnhälsovård med mera</b>	<b>4,9</b>	<b>5,2</b>	<b>5,2</b>	<b>Ingen förändring mot planering inför 2019</b>
- primärvård/verksamhetsområde	3,7	3,3	3,3	Tillsammansarbete, överenskommelse SKR/staten
- Folk tandvården		0,4	0,4	Tillsammansarbete, överenskommelse SKR/staten
- folkhälsa sjukvård, gemensamt arbete	0,2	0,2	0,2	Tillsammansarbete, överenskommelse SKR/staten
- folkhälsa sjukvård, civilförsvarsplanering	1,0	1,3	1,3	Enligt krav från MSB
<b>Psykisk hälsa</b>	<b>48,7</b>	<b>37,3</b>	<b>37,3</b>	<b>Ingen förändring mot planering inför 2019</b>
- vårdval primärvård	5,0	10,0	10,0	Tillsammansarbete, överenskommelse SKR/staten
- specialiserad vård/verksamhetsområden	13,5	13,5	13,5	Tillsammansarbete, överenskommelse SKR/staten
- folkhälsa sjukvård, gemensamt arbete	0,4	0,4	0,4	Tillsammansarbete, överenskommelse SKR/staten
- specialiserad vård/verksamhetsområden	12,3	12,3	12,3	Utlagt i budgetram permanent
- höjt statsbidrag från 2019	17,5	1,1	1,1	Finansiering tillsvidare, hanteras av FS nämndens presidium
<b>Goda arbetsvillkor för vårdens medarbetare</b>	<b>69,7</b>	<b>114</b>	<b>114</b>	<b>Inklusive professionsmiljarden</b>
- vårdval primärvård	10	10	10	Höjd grundbemanning, permanent förstärkning
- specialiserad vård/verksamhetsområden	19,5	19,5	19,5	Attraktivitet nattjänster, teamsjuksköterskor, permanent förstärkning
- folkhälsa sjukvård, gemensamt arbete	3,2	3,2	1,5	Tillsammansarbete, överenskommelse SKR/staten
- specialiserad vård/verksamhetsområde	2,0	2,0	2	Kompetensutveckling palliativ vård
- regiongemensam resurs specialiserad vård	7,0	7,0	7	Kompetensförsörjningsarbete i gemensam enhet
- specialiserad vård/verksamhetsområde	5,0	5,0	5	5 ytterligare PTP-psykologer
- regiongemensam resurs			50	Lönebildning, finansiering med statsbidrag
- regiongemensam resurs			14	Fler utbildningstjänster
- ej fördelat 2019	18	62,3	0	
- regiongemensam resurs	5,0	5,0	5	Fler utbildningstjänster specialistssk, spec vård samt primärvård
<b>Jämlik vård effektiva vårdförlopp</b>	<b>0</b>	<b>2,1</b>	<b>2,1</b>	<b>Helt ny 2019</b>
<b>Kortare väntetider cancervård</b>	<b>0</b>	<b>12,0</b>	<b>12,0</b>	<b>Helt ny 2019</b>
<b>Ny kömiljard</b>	<b>0</b>	<b>11,0</b>	<b>56,0</b>	<b>Helt ny 2019</b>
<b>Aktiv sjukskrivning</b>	<b>0</b>	<b>42,9</b>	<b>42,9</b>	<b>Återkom 2019</b>
<b>Förlossning, kvinnors hälsa</b>	<b>49,0</b>	<b>51,1</b>	<b>34,7</b>	
- specialiserad vård/verksamhetsområde	17,7	17,7	17,7	Förlossningsvård, perm. förstärkning bemanning/utveckling
- specialiserad vård/verksamhetsområde	18,5	18,5	18,5	Förlossningsvård, perm. förstärkning bemanning/utveckling
- primärvård/verksamhetsområde	4,4	4,4	4,4	Kvinnohälsovård, perm. förstärkning bemanning/utveckling
- specialiserad vård/verksamhetsområde	1,2	1,2	1,2	Neonatalvård, permanent förstärkning bemanning/utveckling
- folkhälsa sjukvård, gemensamt arbete	0,3	0,3	0,3	Tillsammansarbete, överenskommelse SKR/staten
- ej fördelat 2019	6,9	9,0	-7,4	Permanent i budgetram
<b>Riktade statsbidrag hälso- och sjukvård</b>	<b>206,9</b>	<b>360,6</b>	<b>389,2</b>	

Jönköpings län som beslutats för 2019 ligger fast även 2020. De överenskommelser som tecknas inför 2020 kan dock innebära att vissa justeringar kan behöva göras. I 2020 års budget finns 389 miljoner med bland verksamhetens intäkter som avser förväntade riktade statsbidrag, av dessa har 52,3 miljoner kronor fördelats som permanenta förstärkningar sedan tidigare och 74,5 miljoner finns fördelade för pågående arbeten i verksamheten.

I tabellen tabell 2, sida 23 redovisas hur de statsbidrag som beräknas för 2020 fördelas.

### Regionskatten

Region Jönköpings läns utdebitering 2020 är 11,76 kronor. Om hänsyn tas till regionernas olika kostnadsansvar för hemsjukvård, kollektivtrafik, färdtjänst med mera (den så kallade skattesatsen), var justerade skattesats 2019 för Region Jönköpings län 11,57 kronor, vilket är samma nivå som genomsnittet för riket.

En viktig förutsättning för fortsatt god samhälls-ekonomisk tillväxt är att skatten hålls på en långsiktigt hållbar nivå.

**Tabell 3 Genomförda skatteförändringar sedan 2011**

År	Förändring		Skattesats
2019	Höjd utdebitering	0,50	11,76
2015	"Skatteväxling" region med mera	0,05	11,26
2014	Skatteväxling av färdtjänst	0,15	11,21
	Höjd utdebitering	0,40	
2013	Skatteväxling av hemsjukvård	-0,34	10,66
2012	Skatteväxling av trafik	0,33	11,00
2011			10,67

### Finansiella intäkter/kostnader

Årsavkastningen för de finansiella tillgångarna åren 2020-2022 beräknas uppgå till cirka 4,75 procent, vilket motsvarar cirka 250 miljoner kronor per år. Pensionsskulden vid 2019 års utgång beräknas uppgå till 9,1 miljarder kronor och beräknas öka till 9,8 miljarder kronor 2022. Kostnad för värdesäkring av pensionsskulden beräknas minska från 340 miljoner kronor 2019 till 304 miljoner kronor 2022.

### FINANSIELL BEDÖMNING 2020-2022

För en långsiktig och finansiell hållbar utveckling är Region Jönköpings läns finansiella målsättning att över tid uppnå ett finansiellt resultat som ger förutsättning för egenfinansiering av investeringar. Föreliggande resultatbedömning och bedömning kring möjlighet av egenfinansiering av investeringar baseras på följande förutsättningar:

- Verksamhetens nettokostnad för 2020-2022 är en uppräknings av 2019 års budget utifrån av SKR bedömd pris- och löneförändring.
- Skatteintäkter och kommunal utjämning/ statsbidrag utifrån SKR:s bedömning augusti 2019.
- Oförändrad skattesats 2020 11,76
- Utgiftsramar för 2020-2022 har utökats vilket redovisas i tabell 4, sida 25.

### Investeringar

Erfarenheten visar att utfallet av investeringarna sällan når upp till målen i budget och flerårsplan. Högkonjunkturen och de pågående byggnationerna gör det realistiskt att investeringarna uppgår till 85 procent av den beräknade investeringskalkylen under 2020 och 2021, resterande år beräknas de till 100 procent av investeringskalkylen.

Utifrån bedömningen av resultat, investeringsnivå och därmed egenfinansiering saknas utrymme för utgiftsökningar och restriktivitet i beslut om nya investeringar kommer att vara nödvändig såväl under planperioden 2020-2022 som resterande år i perioden för det finansiella målet om egenfinansiering, 2015-2025.

Inom ramen för målet om egenfinansieringsperioden 2015-2025 (tabell 5, sida 26) hanteras de investeringar som avser köp av tåg som tidigare leasats (2019) samt byggnation av tågdepå (2021, 2022) utanför målet om egenfinansiering. För resterande period innebär det att investeringsnivån inte får överstiga 753 miljoner kronor år 2023, 469 miljoner kronor år 2024 och 442 miljoner kronor år 2025. Skulle investeringsbehovet överstiga nivån något år krävs särskilt beslut om hur den överskjutande delen ska finansieras.

### Finansiell utblick mot 2030

De senaste tjugo åren har det varit en förhållandevis god balans i den demografiska utvecklingen. De åldersgrupper som är i arbete och därmed bidrar till finansiering av välfärden har växt i ungefär samma takt som de behov som den

Tabell 4 Förändring med jämfört med Budget 2019

(miljoner kronor)	Beskrivning	2020	2021	2022	
<b>NÄMNDEN FÖR ARBETSMARKNAD, NÄRINGSLIV, ATTRAKTIVITET (ANA)</b>					
Allmän regional utveckling					
	Regionala utvecklingsmedel	-3,0	-6,0	-9,0	
	<b>Summa ANA nämnden</b>	<b>-3,0</b>	<b>-6,0</b>	<b>-9,0</b>	
<b>NÄMNDEN FÖR TRAFIK, INFRASTRUKTUR OCH MILJÖ (TIM)</b>					
<i>Trafik</i>					
	Serviceresor, kostnadsökning	sid 49	-17,5	-17,5	-17,5
	Kollektivtrafik - utbyggnad	sid 50	-25,0	-50,0	-75,0
	<b>Summa TIM nämnden</b>		<b>-42,5</b>	<b>-67,5</b>	<b>-92,5</b>
<b>NÄMNDEN FÖR FOLKHÄLSA OCH SJUKVÅRD</b>					
<i>Primärvård</i>					
	Utvecklingsprojekt, digitala verktyg	sid 62, stb	-10,0	-10,0	-10,0
	Omställning till nära vård projektmedel	sid 62, stb	-10,0	-10,0	-10,0
<i>Specialiserad somatisk vård</i>					
	Våld i nära relationer	sid 78, stb	-3,5	-3,5	-3,5
	Koloncancer screening	sid 77, stb	-7,0	-7,0	-7,0
<i>Övrig hälso- och sjukvård</i>					
	SMS livräddare	sid 79	-1,5	-1,0	-1,0
	<b>Summa FS nämnden</b>		<b>-32,0</b>	<b>-31,5</b>	<b>-31,5</b>
<b>REGIONSTYRELSEN</b>					
<i>Gemensamma kostnader</i>					
	Byggprojektledning		0,0	2,0	2,0
	Rivningskostnader		2,0	2,0	2,0
	Halkskyddsfinansiering		0,0	1,0	1,0
	Cosmic, utvecklingssatsning inom kundgruppen		-5,6	-12,6	-12,6
	RS oförutsedda	sid 102	1,0	1,0	1,0
	Utökning utbildningstjänster	sid 90, stb	-14,0	-14,0	-14,0
	Lönebildning, finansiering med statsbidrag	sid 90, stb	-50,0	-50,0	-50,0
	Åka kollektivt till sjukhus med kallelse som biljett	sid 48	-2,5	-2,5	-2,5
	Höglandets samordningsförbund		-0,4	-0,4	-0,4
	Södra Vätterbygden		-0,2	-0,2	-0,2
	Ekologiska livsmedel	sid 94	-4,0	-4,0	-4,0
	<b>Summa Regionstyrelsen</b>		<b>-73,7</b>	<b>-77,7</b>	<b>-77,7</b>
<b>SUMMA FÖRÄNDRING JÄMFÖRT MED 2019</b>			<b>-151,2</b>	<b>-182,7</b>	<b>-210,7</b>

demografiska utvecklingen har gett. Trots det har välfärdssektorn haft stora utmaningar att klara en verksamhet och ekonomi i balans. Region Jönköpings län har sedan början av 2000-talet varje år ökat kostnadsmassan utöver pris- och löneökningar, det vill säga en volymökning.

Den demografiska utvecklingen de kommande 20 åren kommer däremot att innebära en mycket stor utmaning för välfärdssektorn i hela Sverige. Enligt befolkningsprognosen kommer Jönköpings län att ha cirka 390 000 invånare år 2030, en ökning med nästan 40 000 invånare. Det som kommer att utmana välfärdssektorn är att de åldersgrupper som ökar mest är de yngre och de äldre. Åldersgrupperna som vi idag räknar till de som arbetar, 20–64 år, ökar visserligen också men inte alls lika mycket.

Staten, kommuner och regioner påverkas på olika sätt av den demografiska utvecklingen fram till 2030. För att konkretisera hur Region Jönköpings läns verksamhet och därmed intäkter och kostnader påverkas har en långtidsprognos tagits fram.

Nettokostnadsprognosen är beräknad utifrån befolkningsprognosen med verksamhetskostnader utifrån hur dagens invånare konsumerar Region Jönköpings läns tjänster beroende på ålder och kön. Detta ger en framskrivning av nettokostnaderna utifrån att all verksamhet bedrivs och konsumeras på samma sätt som idag, det vill säga demografiutvecklingen får fullt genomslag.

Även för prognosen över skatteintäkter och statsbidrag ligger befolkningsprognosen som bas för hur skatteintäkter med mera utvecklas under perioden. Utöver detta har en del schablonmässiga bedömningar gjorts för att skapa en komplett kalkyl.

Långtidsprognosen visar tydligt att Region Jönköpings län inte kan låta nettokostnadsutvecklingen följa den demografiska utvecklingen och fortsätta att öka i volym. Det som kommer att behövas är en omställning i verksamheten som gör att Region Jönköpings län klarar att leverera verksamhet inom hälso- och sjukvård och regional utveckling till ett större invånarantal. En av inriktningarna för att klara utmaningen är att göra en omställning från specialiserad vård till primärvård och därifrån till att mera stödja invånarna i hälsofrämjande insatser och fortsatt arbete för en bättre hälsa hos invånarna minska behoven av hälso- och sjukvård. Arbetet med den regionala utvecklingen är av stor betydelse för att säkra tillgång till arbetskraft och en god tillväxt i länets skatteunderlag.

Hela välfärdssektorn står inför samma utmaning och faktorer som också kommer att bidra till lösningar är sannolikt digitalisering, ett längre arbetsliv och invandring.

Tabell 5 Egenfinansiering av investeringar 2015-2025

(miljoner kronor)	2015	2016	2017	2018	Prognos 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022	Scenario 2023	Scenario 2024	Scenario 2025	Summa 2015-2025
Verksamhetens resultat (före finansnetto)	235	213	313	251	715	336	216	257	200	200	250	3 184
Avskrivningar	369	386	398	374	367	420	470	510	527	537	547	4 905
<b>Egna medel</b>	<b>604</b>	<b>599</b>	<b>711</b>	<b>625</b>	<b>1 082</b>	<b>756</b>	<b>686</b>	<b>767</b>	<b>727</b>	<b>737</b>	<b>797</b>	<b>8 089</b>
Investeringar detaljer	-337	-613	-837	-819	-1 173	-1 322	-814	-946	-753	-469	-442	-8 526
Framskjutna investeringar/reducering investeringar					158		200	100				458
<b>Egenfinansiering</b>	<b>267</b>	<b>-15</b>	<b>-127</b>	<b>-195</b>	<b>67</b>	<b>-566</b>	<b>72</b>	<b>-79</b>	<b>-26</b>	<b>268</b>	<b>355</b>	<b>21</b>
lanspråktagande placerade medel				200								200
<b>Egenfinansiering efter lanspråktagna medel</b>	<b>267</b>	<b>-15</b>	<b>-127</b>	<b>5</b>	<b>67</b>	<b>-566</b>	<b>72</b>	<b>-79</b>	<b>-26</b>	<b>268</b>	<b>355</b>	<b>221</b>



REGIONAL UTVECKLING **s. 27-55**

# Regional utveckling

I nära samverkan med länets kommuner, högskolan, näringslivet, civilsamhället och Länsstyrelsen skapar Region Jönköpings län förutsättningar för tillväxt och regional utveckling. En utveckling som är långsiktigt hållbar både socialt, miljömässigt och ekonomiskt. Förutsättningar för innovation, utbildning, forskning och hållbart resande prioriteras föra att skapa ett attraktivt och konkurrenskraftigt län.



Förmågan att attrahera, behålla och utveckla kompetenser, företag och kapital är avgörande för att utveckla en attraktiv och konkurrenskraftig region. Det är människor som bidrar med kompetens, som driver företag och investerar. De söker en livsmiljö som ger möjligheter att kombinera bra boende med arbete, service, omsorg och fritid. Vårt län ska erbjuda bra möjligheter till att bo, verka och ta del av samhällets tjänster i hela länet. Att människor har ett arbete de trivs och utvecklas med, en rik och varierad fritid och ett socialt sammanhang som möjliggör växande är de starkaste förebyggande och hälsofrämjande faktorerna ett samhälle kan erbjuda. Kulturen och föreningslivet är viktiga delar i denna helhet.

Utmaningar ska vändas till möjligheter och styrkor. Genom att skapa bra förutsättningar

för samverkan mellan utbildning, arbetsmarknad och näringsliv kan kompetensförsörjningen stärkas och bidra till näringslivets och länets utveckling. Region Jönköpings län ska arbeta för att möjligheterna att studera ökar i hela länet. Antalet utbildningsplatser behöver bli fler både inom yrkeshögskolan och på Jönköping University samt spridas i länet.

I länet finns många små och medelstora företag, både inom tillverkningsindustrin och inom övriga branscher. Traditionen av entreprenörskap och företagande är stark. För att behålla och utveckla denna behöver förutsättningarna att nå framgång med innovativa idéer förbättras. Nya affärsmöjligheter behöver tas tillvara och utveckling stödjas i växande näringar som exempelvis besöksnäringen. Arbete och sysselsättning

är avgörande för individens utveckling. Tanken att eget företagande är ett reellt alternativ till anställning behöver väckas tidigt hos länets barn och ungdomar.

Region Jönköpings län ska vara pådrivande i arbetet med att nå de nationella målen för utbyggnad av bredband så att människor i hela länet kan ta del av digitaliseringens möjligheter. Särskild uppmärksamhet ska riktas mot landsbygdens utveckling. Viktiga delar i det här arbetet är strategierna för bredband, livsmedel, skog och digitalisering.

Det strategiska läget i Sverige ger Jönköpings län goda förutsättningar som attraktiv mötesplats och starkt logistikcentrum. Fortsatta satsningar på infrastruktur behövs såväl på järnvägs- som vägsidan. Andelen som reser med kollektivtrafiken ska öka. Region Jönköpings län ska vara en aktiv part i arbetet med att förverkliga planerna på nya stambanor som binder samman regionen med kringliggande regioner och storstadsområden och erbjuder möjlighet till effektivt resande.

### Smidig kollektivtrafik

Väl fungerande kollektivtrafik är i högsta grad avgörande för den regionala utvecklingen. En god tillgång till tåg och bussar möjliggör att alla människor kan ta sig från hemmet till arbete, studier, kultur-, fritidsaktiviteter och samhällets tjänster. Smidiga resor med kollektivtrafik är en förutsättning för att bo och verka i hela Jönköpings län. Människor ska kunna lita på att tåg och bussar avgår och kommer i tid. Kollektivtrafiken behöver ha prisvärda taxor som stimulerar till ökat resande.

### Hållbar utveckling

Region Jönköpings län har en nyckelroll i omställningen till ett hållbart samhälle. Miljö- och klimatfrågorna ska prägla verksamheten. Hållbar regional utveckling kräver samverkan med kommunerna och andra berörda aktörer. I det arbetet har Region Jönköpings län ett särskilt ansvar för att samla och leda arbetet. Om en större andel väljer att resa kollektivt är det bättre för miljön än om var och en åker ensamma. Därför behöver tåg och bussar vara ett attraktivt alternativ till att ta den egna bilen. Kollektivtrafiken ska bidra till klimatomställningen och senast år 2025 köras helt med förnybara drivmedel.

### Nya stambanor

Järnvägens betydelse för en hållbar tillväxt och utveckling är avgörande för Sverige som helhet och för Jönköpings län. För att kunna öka kapaciteten med järnväg för såväl person- som godstransporter behöver Sverige och Jönköpings län bygga nya stambanor. Det är den viktigaste samhällsbyggnadsfrågan för Sverige i modern tid. Nya stambanor för höghastighetståg ska byggas i ett sammanhållet system och kommer att bygga ihop stad och landsbygd. Det kommer generera fler arbetstillfällen, nya bostäder och bättre förutsättningar för omställningen till ett hållbart samhälle.

### Leda regional tillväxt och utveckling

Målet för det regionala utvecklingsarbetet är att Jönköpings län ska vara Sveriges mest hållbara, attraktiva och tillgängliga region. Tillsammans med länets kommuner, högskolan, näringslivet, civilsamhället, Länsstyrelsen och övriga myndigheter arbetar Region Jönköpings län strategiskt för regional tillväxt och utveckling.

Arbetet med regional utveckling utgår från lagar och nationella styrdokument samt nationella strategier kopplade till områden som berörs inom dessa styrdokument. Dessa anger att ansvarig för regional utveckling ska leda arbetet genom att utarbeta och fastställa en regional utvecklingsstrategi för länets utveckling (RUS) och samordna insatser för genomförande av strategin. Detta arbete ska utformas och bedrivas i sektorsövergripande samarbete mellan aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Utvecklingen i länet ska kontinuerligt analyseras, följas upp och utvärderas. Utifrån dessa analyser ska resultatet av det regionala tillväxtarbetet årligen redovisas till regeringen.

Den regionala utvecklingsstrategin för Jönköpings län 2020-2035 utgår från lagar och nationella styrdokument samt nationella strategier kopplade till områden som berörs inom dessa styrdokument och en omfattande analys och förankringsarbete tillsammans med länets aktörer och berörda myndigheter.

Den regionala utvecklingsstrategin utgår från de fyra nationella utmaningarna:

- demografisk utveckling
- globalisering
- klimat, miljö och energi
- social sammanhållning

De fyra utmaningarna ska vändas till möjligheter genom följande prioriteringar:

- En hållbar region
- En attraktiv och tillgänglig region
- En smart region
- En kompetent region
- En global region

Den regionala utvecklingsstrategin är ett långsiktigt dokument som siktar mot 2035. Budgeten är, tillsammans med de handlingsplaner som finns för den regionala utvecklingsstrategins genomförande, det viktigaste styrdokumentet för den regionala utvecklingsstrategins genomförande.

Region Jönköpings län säkerställer den regionala utvecklingsstrategins genomförande genom att leda och samordna arbetet med strategin och dess handlingsplaner i länet. Samverkan organiseras genom ett ledningssystem där råd, grupper och nätverk beskrivs tillsammans med vem som sitter i respektive grupp, vilket ansvar gruppen har, varifrån den får sitt uppdrag och till vem den återrapporterar. Finansiering av insatserna beskrivs i den finansieringsplan som kopplas till den regionala utvecklingsstrategin och de statliga 1:1 medlen.

Utöver arbetet med aktörerna i länet bidrar Region Jönköpings läns egna verksamheter till regional utveckling och tillväxt, attraktiva, tillgängliga miljöer, kompetensförsörjning, en långsiktig håll-

bar utveckling, stimulerande upplevelser, en rik och varierad fritid och internationellt samarbete.

## UTMANINGAR

De utmaningar som beskrivs i det nationella uppdraget sammanfaller väl med länets utmaningar och de kräver riktade åtgärder för att säkerställa länets tillväxt och utveckling över tid.

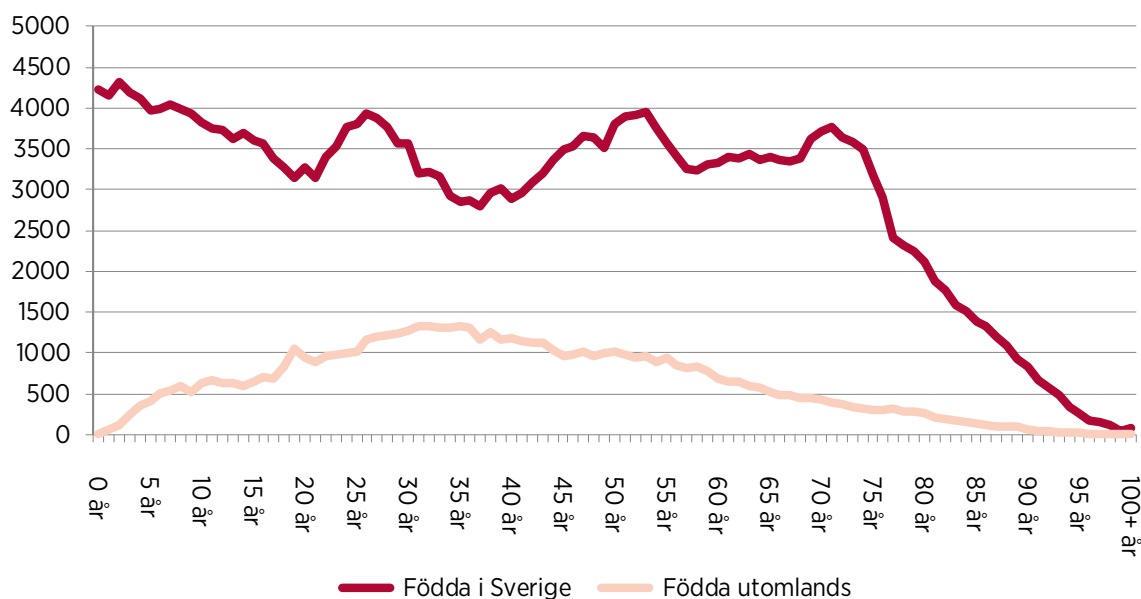
### Demografisk utveckling

Som beskrivs i kapitlet planeringsförutsättningar genomgår Jönköpings län en demografisk utveckling som drivs av en åldrande befolkning och en stark urbanisering. Pensionsavgångarna är större än tillträdet av unga på arbetsmarknaden vilket leder till en förväntad brist på arbetskraft under kommande år jämte en ökande försörjningskvot. Sysselsättningstillväxten drivs av utrikes födda, den del av befolkningen i arbetsför ålder som ökar och därmed bidrar till större delen av arbetskraftstillskottet.

Urbaniseringen är dels utomregional genom att en hög andel av de unga flyttar till större städer utanför länet och dels inomregional då tätorterna (kommunernas huvudorter) växer mest.

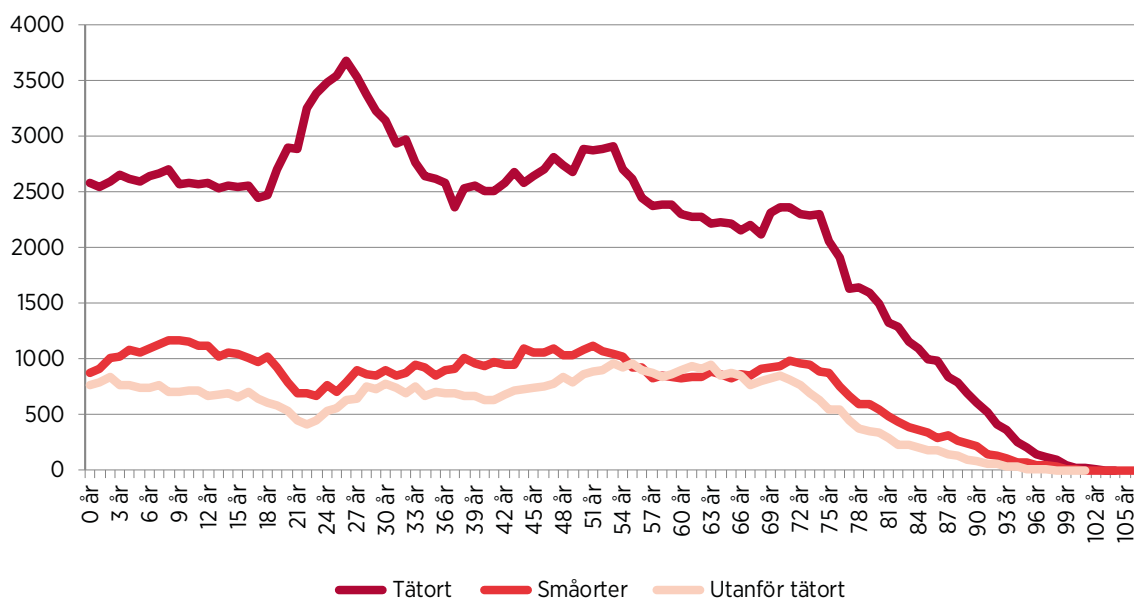
Småorterna har börjat växa i samband med flyktinginvandringen. Landsbygden har tappat befolkning under senare år.

Tabell 6 Folkmängd efter bakgrund i Jönköpings län 2018

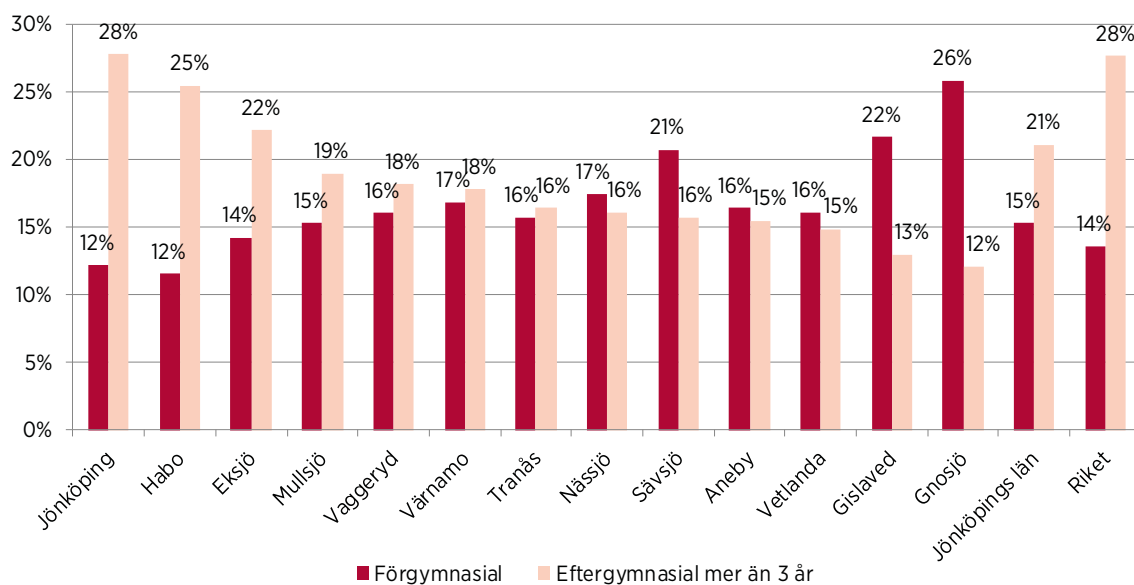




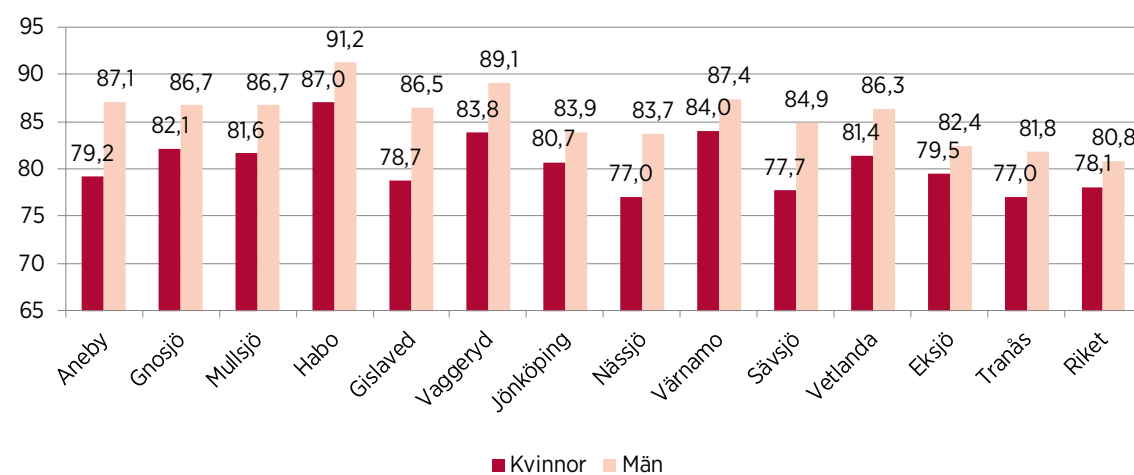
Tabell 7 Åldersfördelning efter boende i Jönköpings län 2018



Tabell 8 Utbildningsnivå i Jönköpings län 2018



Tabell 9 Andel förvärvsarbetande i åldern 20-64 i respektive kommun 2018



## Globalisering

Kommunikation, handel och tillgänglighet till andra länder ökar, inte minst genom digitaliseringen, vilket gör att gränsernas betydelse minskar och arbetsmarknader och ekonomier integreras allt mer. Arbetskraften blir mer rörlig och det sker ett allt tätare utbyte av information och teknologi. Digitaliseringen möjliggör för företag och offentliga aktörer att hämta spetskompetens på en global marknad och länets företag får tillgång till nya import- och exportmarknader. Globaliseringens möjligheter är stora samtidigt som förutsättningarna för företag och branscher snabbt kan förändras. Företagens konkurrenskraft är till stor del beroende av hur de kan ta till sig ny information och kunskap och därefter omsätta detta i nya varor och tjänster på marknader som i allt högre grad är globala. Globaliseringen påverkar också hur kultur, livsåskådningar och värderingar formas. Denna utveckling skapar möjligheter men kräver en stark samordning mellan olika internationaliserings- och exportfrämjande aktörers insatser för att positionera länet och dess företag på den globala kartan.

Jönköpings län har många ekonomiskt viktiga branscher som i hög grad påverkas av globaliseringens effekter, exempelvis underleverantörer till fordonsindustrin, sysselsatta med råvaruutvinning ur skogen samt transport och logistik. Regioner som idag präglas av ekonomisk tillväxt kännetecknas av ett näringsliv med ett högt kunskaps- och teknologiinnehåll i produkter, processer och tjänster samt klusterbildningar, innovationsmiljöer och en hållbarhetsdriven näringslivsutveckling.

## Klimat, miljö och energi

Klimatförändringen är en av vår tids största utmaningar och uppdraget till regionerna är att Sverige ska vara ledande i arbetet med att nå en hållbar utveckling internationellt, samt att målen i Agenda 2030 ska nås.

Jönköpings län har, förutom det nationella målet att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp 2050, målsättningen att vara ett plusenergilän 2050. För att nå dessa mål krävs ett aktivt och långsiktigt arbete på alla politiska nivåer och regionerna har ett stort ansvar att aktivt bidra till en grön resurseffektiv ekonomi vilket utgör en viktig del av arbetet för att nå generationsmålet och miljö-kvalitetsmålen. Arbetet med att nå miljömålen är viktigt för att nå en långsiktigt hållbar regional tillväxt samtidigt som utmaningen innebär möj-

ligheter genom den samhällsomställning som krävs för att nå målen.

## Socialt sammanhållning

För att länet ska hålla samman krävs att välfärden kommer alla till del, att alla känner sig delaktiga, kan delta i samhällslivet, har möjlighet att påverka sin livsmiljö och forma sina liv efter sina förutsättningar. För att skapa en konkurrenskraftig region och för att möta den demografiska utmaningen krävs att alla länets invånares kompetens, kreativitet och erfarenheter tas tillvara. Inte minst den resurs som står utanför arbetslivet som människor med en kort utbildningsbakgrund, utrikes födda kvinnor och personer med funktionsnedsättning med en nedsatt arbetsförmåga behöver synliggöras. Åtgärder behöver även vidtas för att öka den sociala sammanhållningen. I en stark urbanisering behöver också perspektivet stad och land lyftas fram för att människor i hela länet ska känna delaktighet och hela länet ska kunna utvecklas.

## PRIORITERINGAR

De nationella prioriteringarna ska förutom för det egna regionala utvecklings- och tillväxtarbetet också ligga till grund för de statliga myndigheternas medverkan i det regionala tillväxtarbetet. Prioriteringarna stämmer väl överens med de långsiktigt identifierade fokusområdena för den regionala utvecklingsstrategin. Utöver den nationella strategin ska det regionala utvecklings- och tillväxtarbetet genomsyras av Agenda 2030 och hållbarhet ur de tre hållbarhetsperspektiven.

## Hållbar utveckling

Att förändra vår värld, så inleds Agenda 2030 för hållbar utveckling. Agenda 2030 identifierar 17 globala mål för hållbar utveckling som Sverige förbundit sig att nå. De flesta målen ska vara uppnådda just 2030, men det finns också delar som ska vara uppnådda redan 2020. Utifrån en genomförd GAP-analys av Jönköpings län i förhållande till Agenda 2030 har de 17 målen integrerats i mål och indikatorer i den regionala utvecklingsstrategin.

För det regionala utvecklings- och tillväxtarbetet ska det finnas en handlingsplan för att integrera hållbarhetsfrågorna i det regionala utvecklings- och tillväxtarbetet. Denna handlingsplan ska också utgöra underlag för klimatstrategin som Länsstyrelsen i Jönköpings län ansvarar för.

I den regionala utvecklingsstrategin är målet att Jönköpings län ska vara den bästa platsen att besöka, växa upp, leva, verka och åldras på för alla. För att uppnå det behöver målen i Agenda 2030 nås och den hållbara utvecklingen inom samhällets alla områden leda till att länet blir ett plusenergilän, att fossila råvaror fasas ut och att länet aktivt bidrar till 1,5 graders-målet. Resursanvändningen behöver minska och vi behöver verka för en hållbar konsumtion och produktion. Satsningar behöver göras på länets natur och miljö. Inte minst vattenförsörjningen behöver säkras över tid och omsorg behöver visas om ändliga resurser som jordbruksmark.

För att möta klimatutmaningen behövs fler gröna företag och gröna jobb. Det sätter fingret på vikten av en väl fungerande kompetensutveckling i hela länet. Länet behöver öka ansträngningen att attrahera och rekrytera högt utbildad spetskompetens inom de gröna näringarna. Härtill utgör Jönköping University en viktig aktör för ökad forskning och innovation kring hållbar utveckling. Region Jönköping läns båda naturbruksskolor är också viktiga kunskapscentra. Region Jönköpings län ska på ett aktivt sätt arbeta med frågor kring ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet i linje med Agenda 2030.

I Region Jönköpings läns program för hållbar utveckling utgör närodlat livsmedel samt ekologiska produkter en prioriterad satsning för de egna restaurangerna. De egna naturbruksskolorna producerar volymer av både kött och mjölk som skulle kunna försörja Region Jönköpings läns verksamhet via återtag och/eller egen förädling och användas i de egna verksamheterna.

#### **Prioriterat uppdrag:**

Perspektiven en jämställd regional tillväxt samt hållbarhet ur de tre perspektiven ska prägla alla regionala utvecklings- och tillväxtprocesser i syfte att skapa ett på alla områden jämställt och hållbart län.

#### **Biologisk mångfald**

Region Jönköpings län ska bidra till att öka den biologiska mångfalden och ta fram en skötselplan för den egna verksamheten. Det behöver göras en inventering om vilka av de egna fastigheterna och grönområdena som kan vara lämpliga för att ge bättre förutsättningar som bidrar till ökad biologisk mångfald.

#### **Ekologiskt naturbruk**

Stora Segerstad naturbruksgymnasium ska kunna erbjuda utbildning inom både ekologiskt och konventionellt jord- och skogsbruk. Under planperioden ska både Tenhults naturbruksgymnasium och Stora Segerstad naturbruksgymnasium kunna producera ekologiska varor.

#### **Riktade miljöprojekt**

Region Jönköpings län ska ansöka om medel från EU för att kunna genomföra riktade projekt mot miljö- och klimatsatsningar. Ett huvudmål är att i samverkan med en eller ett par kommuner kunna initiera ett projekt runt hur det går att minska andelen läkemedelsrester i vatten.

#### **Energiförsörjning**

Region Jönköpings län har goda förutsättningar för produktion av förnybar energi som solceller, bioenergi och vind. Det är viktigt att ta tillvara denna möjlighet i omställningsarbetet och vid övergripande samhällsplanering. Länet och energistrategi har som vision att år 2050 ska Jönköpings län vara ett plusenergilän. Möjligheten att ta del av förnyelsebara drivmedel behöver öka.

#### **Prioriterat uppdrag:**

För att få en bättre tillgänglighet behöver Region Jönköpings län investera i och tillhandahålla fler laddstolpar för elfordon och andra drivmedel som innebär mindre klimatpåverkan.

#### **Livsmedelsförsörjning**

Region Jönköpings län ska ta sin del av ansvaret för livsmedelsförsörjningen i Sverige och arbeta för att öka produktionen av mat i länet, bland annat av beredskaps- och klimatskäl. Region Jönköpings län kan ta hänsyn till åkermark och stödja jord- och skogsbruk genom upphandling av lokalproducerade varor. Det finns även stor anledning att öka självförsörjningsgraden.

#### **Prioriterat uppdrag:**

Tenhult naturbruksgymnasium och Stora Segerstad naturbrukscentrum ska kunna använda sina producerade livsmedel både till de egna eleverna och till att försörja övriga kök och restauranger i verksamheten inom Region Jönköpings län.

#### **Företagande och innovation**

Ett stimulerande och stödjande näringslivs- och innovationsklimat underlättar och ökar intresset för att starta, driva och utveckla framgångsrika företag, vilket är av avgörande betydelse för jobb,

välfärd och en hållbar regional tillväxt och attraktionskraft. Det är också avgörande för näringslivets konkurrenskraft och för en miljödriven näringslivsutveckling inom alla branscher.

Jönköpings län är en av Sveriges ledande industriregioner, med många små- och medelstora företag i hela länet. Den ökade efterfrågan på exportmarknaden, i kombination med en fortsatt relativt stark byggkonjunktur samt god offentlig och privat konsumtion bidrar till ett fortsatt starkt konjunkturläge i Jönköpings län även om vissa tecken på avmattning kan ses.

Arbetslösheten är relativt låg samtidigt som allt tyder på att mer fördjupade kompetenser och högre utbildningsnivåer kommer att behövas framöver. Behovet av att anställa är stort eller mycket stort både i privat och i offentlig verksamhet, samtidigt som bristen på arbetskraft bedöms som största hindret för utvecklingen av länets företag. Matchningen mellan behovet av kompetens och tillgången till denna bland personer som står till arbetsmarknadens förfogande är låg. Därför måste kopplingen mellan utbildning och arbetsliv stärkas. Det handlar om att få fler ungdomar att välja ett yrkesprogram i gymnasieskolan, att stärka utbudet av yrkesvux- och yrkeshögskoleutbildningar samt att Jönköping University ges förutsättningar att erbjuda adekvata utbildningar anpassade efter arbetsmarknadens behov, även runt om i länet. Generellt sett måste vi arbeta för att andelen högutbildade i länet ökar. Länet har haft en stor flyktinginvandring med relativt sett låg utbildningsbakgrund vilket ställer krav på en offensiv matchning mot arbetsmarknadens behov.

Nyföretagandet är för lågt samtidigt som fler företag behövs. Företagarna har en hög medelålder och många företag har utmaningar med generationsväxling. Klimat-, miljö- och energiotmaningarna utgör en drivkraft för teknik-, varu- och tjänsteutvecklingen i alla branscher och därmed en miljödriven näringslivsutveckling. Affärsmöjligheter skapas för länets företag i och med den växande globala efterfrågan på hållbara och resurseffektiva varor och tjänster samt på förnybar energi och produktion med låga utsläpp till luft, mark och vatten.

Samtidigt som innovation är en framgångsfaktor för att uppnå de övergripande målen i den regionala utvecklingsstrategin är länets näringslivs investeringsgrad inom forskning och

utveckling låg, under snittet för riket. Ett gott innovationsklimat förutsätter en nära samverkan mellan näringsliv, offentlig sektor, akademi och civilsamhälle för att identifiera behov, utmaningar och lösningar.

För att styra mot en hållbar ekonomi krävs affärsmodeller, system och metoder som främjar förändrad och förbättrad teknik och ekosystemförvaltning, förnybara energikällor och förbättrade kretsloppsflöden. Konsumtionsmönstren av varor och tjänster måste påverkas för att dessa ska orsaka så små miljö- och hälsoproblem som möjligt över tid.

De båda delstrategierna till den regionala utvecklingsstrategin, strategin för smart specialisering och innovationsstrategin visar vägen för hur länets näringsliv ska kunna utvecklas och hur förutsättningarna för detta ständigt ska förbättras.

### Näringsliv

Jönköpings län har störst andel förvärvsarbete inom industrin i landet. Även transport och logistik är en stark och växande bransch och även inom denna har länet Sveriges högsta andel förvärvsarbete. Samtidigt är andelen förvärvsarbete inom bygg, finansiell verksamhet och företagstjänster, personliga och kulturella tjänster och utbildning lägst i landet. Även hotell- och restaurang samt offentlig förvaltning är förhållandevis små branscher.

Industrin och den industrinära tjänstesektorn är en tillväxtmotor i länets ekonomi och har stor betydelse för länets välstånd och välfärd. Länet har förutsättningar att vara världsledande inom modern och hållbar industriell produktion – en produktion som är smart, flexibel, resurseffektiv och samtidigt erbjuder attraktiva arbetsplatser. Nya hållbara material, molntjänster, robotik och additiv tillverkning skapar möjligheter inom alla branscher och är en förutsättning för att klara konkurrenskraften i länet. Dessutom är nya hållbara material och avancerad miljö- och klimatteknik nyckeln för att uppnå en mer effektiv, giftfri och hållbar produktion. Industrin har haft kraft att strukturomvandla sig och möta nya utmaningar historiskt sett och den fjärde industriella revolutionen kommer inte att innebära något undantag. Tillverkningsindustrin går mot mer tjänstebaserade affärsmodeller, ”smarta fabriker” som hanterar både massproduktion och skräddarsydda beställningar i liten upplaga och Internet of Things (IoT) som kopplar samman

maskiner, människor och system genom sensorer vilket innebär en fullständig transformation inom en närliggande framtid.

För att länet ska nå klimatmålen behöver produktions- och energisystemet utvecklas så att beroendet av fossil energi minskar, andelen förnybar energi ökar, den negativa miljöpåverkan av transportsektorn minskar och en energieffektiv samhällsutveckling främjas. Den biologiska mångfalden är också av stor vikt för att säkerställa fungerande ekosystem och därmed de ekosystemtjänster som kan bidra till en hållbar tillväxt.

Länets industritäta struktur medför att många företag är beroende av export. Totalt exporterar länets företag tillsammans för drygt 40 miljarder kronor årligen. Det innebär att länets utveckling och tillväxt är starkt beroende av de globala värdekedjorna.

E-handel och logistik är starka näringar i en snabb utveckling med stor potential. Jönköpings län har utvecklats till ett logistikcentrum tack vare en framgångsrik strategisk satsning från flera kommuner utifrån länets unika läge.

I länet, i synnerhet på höglandet, finns många företag inom den spårbundna trafikbranschen med ett stort behov av fler medarbetare med olika kompetenser. I framförallt Nässjö finns många utbildningar inom järnvägsnäringen. Inom fem år kommer det, enligt beräkningar, att saknas cirka 2200 järnvägs- och tågtekniker i landet. Även behovet av lokförare, administratörer, projektledare och ingenjörer är stort. För att kunna rusta upp och bygga nya stambanor krävs förutom arbetskraft och kompetens också ett omfattande samarbete. Nässjö har goda förutsättningar att stärka järnvägsbranschen.

#### **Prioriterat uppdrag:**

Stödja utvecklingsarbetet i Nässjö och genom analyser och påverkansprocesser bidra till att göra Nässjö till ett nationellt centrum för järnvägsutbildningar och järnvägsutveckling.

Skogsnäringen och dess förädlingsindustri är fortsatt stark och förutsättningarna för utveckling i enlighet med strategin för smart industri samt för att bidra till en biobaserad ekonomi är stora. Skogen erbjuder också mervärden i form av en unik besöksmiljö med rika naturvärden på rimligt avstånd från norra Europa, varifrån många turister som besöker Sverige kommer.

Besöksnäringen är en växande näringsgren som bedöms ha en stark fortsatt potential då många av de värden som turister efterfrågar finns i eller inom en relativ närhet av länet. Satsningar på upplevelse- och besöksnäringen bidrar till livskvalitet och attraktivitet även för boende i länet. Ett ökat fokus på matturism innebär en möjlighet för landsbygds- och livsmedelsproducerande företag.

Livsmedelsproduktionen behöver öka dramatiskt inom ett tiotal år för att säkra den svenska självförsörjningsgraden, kompensera för minskade importvolymerna från länder med en växande medelklass och länder med negativ klimatpåverkan samt för att nå regeringens mål med en dubblerad livsmedelsexport. Detta behöver ske på ett hållbart sätt för att säkra den framtida livsmedelsproduktionen och den biologiska mångfalden. Länet har en omfattande mjölk- och köttproduktion och förutsättningarna för att utveckla frilandsodlingen är goda. Att utveckla konsumentmönstren mot att handla och konsumera mer närproducerat är angeläget. Genomförande av länets livsmedelsstrategi ska säkerställa att näringen utvecklas. En hög medelålder hos landsbygdsföretagare i länet ställer krav på insatser för att utveckla länets entreprenörskap och attrahera nyetableringar. Här bidrar naturbruksskolorna med kompetens och kunnande.

Med kulturella och kreativa näringar avses branscherna arkitektur, form och design, film, fotografi, konst, mode, litteratur, musik, scenkonst, måltid, spel och media, turism och besöksnäring samt upplevelsebaserat lärande. Företag och entreprenörer som bygger sin verksamhet på kultur och kreativitet representerar viktiga näringar. Genom sin koppling till det kulturella fältet bidrar dessa aktörer starkt till länets attraktivitet, livsmiljö, hållbar tillväxt samt ett län i balans. Det är också viktigt att beakta de konstnärliga utbildningarnas roll i utvecklingen av kulturella och kreativa näringar. Här är bland annat länets folkhögskolor viktiga aktörer.

#### **Utmaningar som skapar nya möjligheter**

Miljödriven näringslivsutveckling och energifrågor är nödvändiga fokusområden. För att möta klimat-, miljö- och energiutmaningarna och samtidigt främja ett konkurrenskraftigt näringsliv krävs det förändringar i näringslivet, både strukturella och en övergång till förnyelsebara resurser. Genom att hållbart nyttja landsbygdens biologiska resurser kan en biobaserad samhälls-

ekonomi utvecklas som alternativ till en fossilbaserad ekonomi.

Den åldrande befolkningen skapar också möjligheter i form av att nya produkter, tjänster och innovationer krävs och efterfrågas. Digitalisering och robotisering skapar nya sätt att möta medborgare och patienter vilket skapar förutsättningar för tjänsteutveckling inom vård- och välfärdstjänster. Bredband i hemmen erbjuder också nya sätt att stödja och serva invånarna. Region Jönköpings län ligger i framkant inom tjänsteutvecklingen inom vård- och välfärdstjänster och har potential att ytterligare stärka och utveckla området från en stark position.

Digitaliseringen anses vara den enskilt starkaste förändringsfaktorn i samhället fram till år 2025. För att lyckas behöver länet vara med i täten av både den digitala omvandlingen för att dra nytta av möjligheterna som kommer med den fjärde industriella revolutionen och den globala gröna omställningen. Uppkopplad industri och nya material ska bidra till att påskynda arbetet med att digitalisera industrin och säkerställa att länet bättre tar vara på kompetens och det världsledande kunnandet kring material. Den fjärde industriella revolutionen möjliggör digitaliserad produktion, nya sätt att bemöta kunder och förändrade affärsmodeller. Kompetens och innovationskraft är avgörande för att lyckas. För att stödja denna utveckling fokuseras det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet på digitalisering, smart industri, e-handel och logistik samt en cirkulär och biobaserad ekonomi.

### Företagsklimat

Fem av länets kommuner ligger på topp 50 i Svenskt Näringslivs ranking och ytterligare fem ligger på topp 100 när det gäller näringslivsklimat. För att hela länet ska utvecklas över tid behöver företagsklimatet vara starkt i hela länet. Andelen nystartade företag är lägre än i landet i övrigt och andelen kvinnor som startar företag är låg. Detta är en trend som behöver vändas. För att uppnå ett breddat näringsliv måste förutsättningar skapas för att företagsutveckling kan ske på jämlika grunder. Jämställdhet behöver främjas och mångfalden måste tas tillvara. Alla entreprenörer och företagare ska ha samma rättigheter och möjligheter att utveckla sina idéer och sina företag.

Socialt företagande behöver främjas genom uppmärksamhet till socialt ansvarfull upphandling samt

underlättande av socialt företagande samt genom att stärka arbetsmarknadspolitiska insatser på området. Ett arbetsintegrerat socialt företag har som mål att genom arbete och delaktighet integrera människor i samhälle och arbetsliv. Även ungdomar behöver tidigt få vetskap om att också det sociala området erbjuder möjlighet till entreprenörskap och eget företagande.

### Företags- och innovationsfrämjande verksamheter

För att stärka företagsklimatet och näringslivsutvecklingen i länet ges verksamhetsbidrag till ett antal insatser som tydligt bidrar till att skapa tillväxt i länet. Region Jönköpings län bidrar också till det samlade främjandesystemet som ägare eller bidragsgivare till centrala aktörer som Almi företagspartner AB, Science Park-systemet, Företagsjouren, Ung företagsamhet, Coompanion och Smålands Turism AB. Verksamhets- och ägarbidrag ska bidra till att uppnå målen i den regionala utvecklingsstrategin.

### Prioriterade uppdrag:

- Perspektiven en jämställd regional tillväxt och hållbarhet ur de tre perspektiven ska prägla alla regionala utvecklings- och tillväxtprocesser i syfte att skapa ett jämställt och hållbart län på alla områden.
- Region Jönköpings län ska driva på arbetet med en hållbarhetsdriven näringslivsutveckling
- Region Jönköpings län ska driva på digitaliseringen inom offentlig verksamhet och näringslivet
- Region Jönköpings län ska främja socialt företagande.

### Prioriterad aktivitet:

Genomföra branschvisa framtidsanalyser tillsammans med näringslivet i länet som underlag för

- handlingsplaner som stärker företagens långsiktiga konkurrenskraft.
- en översyn av verksamhetsbidragen ska ske med syftet att koppla dessa till genomförandet av handlingsplanerna i den regionala utvecklingsstrategin.

### Kompetensförsörjning och utbildning

Den demografiska utvecklingen gör att tillgången till arbetskraft i länet riskerar att minska under överskådlig tid samtidigt som tillgången till kunskap och kompetens i bred bemärkelse är en central konkurrensfaktor för länet i den globala kunskapsekonomin. För att vända denna utmaning till en styrka behöver alla invånares kompetens

ses, tillvaratas och utvecklas för att kunna främja företagande, entreprenörskap, utveckla nya varor, tjänster, affärssystem och tekniska lösningar. Tillgång till relevant kompetens är en förutsättning för fortsatt utveckling av näringsliv och offentlig verksamhet.

Efterfrågan på arbetskraft inom nya yrkeskategorier kommer att uppstå, vilket ytterligare betonar individens behov av kompetensutveckling, livslångt lärande och förmåga till omställning. Det ställer också krav på utbildningssektorn att kunna möta snabbt skiftande utbildningsbehov och anpassa insatser individuellt för att länet ska kunna nyttja dels den potential som står utanför arbetsmarknaden men också digitaliseringens möjligheter. Förmågan att ta tillvara på hela arbetskraftens kompetens, kreativitet och erfarenhet oavsett bakgrund, kön, härkomst, ålder eller boendeort kommer vara helt avgörande för länets långsiktiga tillväxt och utveckling. Det är också avgörande för att säkra välfärden och den sociala sammanhållningen i hela länet. Arbetet med matchning utifrån det utbud och den efterfrågan som finns i länet kommer bli centralt.

Näringslivet i länet kännetecknas av små- och medelstora producerande företag ofta underleverantörer inom för vårt land viktiga exportbranscher. Utmaningen för många av dessa företag är att höja sitt förädlingsvärde och ”vassa” teknikinhållet i produktionen. Kompetensförsörjning i form av fler välutbildade ingenjörer och tekniker är avgörande för framtida överlevnad och tillväxt. Regionen har här ett stort ansvar att stimulera och öka intresset för naturvetenskap och teknik bland länets ungdomar samt viljan att söka sig till utbildningar inom dessa områden. Det handlar om att redan i de yngre årskurserna göra undervisningen intressant och lockande och sedan behålla intresset under högstadiet. För att på så sätt få fler att välja naturvetenskapliga och tekniska program i gymnasiet och sedan fortsätta på högskolenivå. Kunniga och engagerade lärare inom dessa ämnen är nyckeln. Upptech, som har byggts upp av Jönköpings kommun, driver verksamheter som med fördel kan växlas upp till regional nivå i samverkan mellan länets kommuner. Det handlar om kompetenshöjande insatser och aktiviteter riktade till lärare och samverkan kring pedagogiska hjälpmedel.

#### **Prioriterade uppdrag:**

- Region Jönköpings län ska verka för en utveckling av arbetsmiljön på länets arbetsplatser.
- Region Jönköpings län ska driva på arbetet med en jämställd regional tillväxt.

Yrkesutbildningar på gymnasial och yrkeshögskolenivå har en särskilt stor betydelse för kompetensförsörjningen i länet för att säkra den direkta kopplingen till näringslivets behov av arbetskraft. En generell höjning av länets relativt sett låga formella kompetensnivå är också av central betydelse för en långsiktigt hållbar tillväxt och utveckling. Det är också viktigt att fler av länets ungdomar väljer ett yrkesprogram, samt att fler bryter traditionella programval utifrån kön. Region Jönköpings län vill stödja en ökad samverkan mellan skolhuvudmän för att möjliggöra att ungdomar kan välja det yrkesprogram man helst vill studera på.

Folkbildningen som består av studieförbund och folkhögskolor är en resurs för länet ur flera perspektiv. De kan bidra med kurser till anställda med utländsk bakgrund med behov av att stärka det svenska språket och av att få bättre insikt i svensk (arbets-) kultur. Därmed också en resurs för att förbättra integrationen och för att försörja länet med personal. Folkhögskolor och studieförbund arbetar också aktivt med att utjämna utbildningsklyftorna och verkar för ett livslångt lärande.

Samverkan med Jönköping University har en strategisk roll för att skapa förutsättningar för forskning, innovation, utveckling och kompetens i hela länet. Tillsammans arbetar Region Jönköpings län och Jönköping University för att stärka forskningsfinansieringen för högskolan. Att Jönköping University får tillräckligt med utbildningsplatser inom kritiska utbildningsområden är av stor betydelse för att långsiktigt försörja länet med relevant arbetskraft – både inom offentliga och privata näringar – och för att höja den formella kompetensnivån i länet. För regionens utveckling är det också angeläget att verka för att Jönköping University får universitetsstatus.

#### **Prioriterade uppdrag:**

- Utbudet på länets lärcentra behöver breddas för att möta näringslivets och det offentligas kompetensbehov och möjliggöra studier parallellt med arbete i hela länet.
- Ett länsövergripande system för livslångt lärande i syfte att stärka matchningen på arbetsmarknaden ska utvecklas.

**Prioriterade aktiviteter:**

- Samla aktörerna och ta fram en gemensam plattform för arbetet med kompetensförsörjningen för näringslivets och offentlig sektors behov.
- Arbeta för att öka antalet utbildningsplatser vid Jönköping University och YH-utbildningar.

En akut utmaning är att arbetsmarknadens kompetensbehov och kompetensen hos de som står till arbetsmarknadens förfogande inte matchar. Arbetsförmedlingen talar idag om full sysselsättning hos gruppen inrikes födda och utanför arbetsmarknaden står idag människor med kort utbildningsbakgrund och personer med funktionsnedsättningar som påverkar arbetsförmågan negativt. Arbetslösheten är också högre i gruppen utrikes födda än i gruppen inrikes födda. Grupperna som idag står utanför arbetsmarknaden, utgör tillsammans med invandringen, ett nödvändigt tillskott till arbetsmarknaden då arbeidskraftsbristen fortsätter stiga i de flesta branscher i länet.

**Prioriterade uppdrag:**

- Region Jönköpings län behöver bli en starkare aktör som erbjuder stöd till de branscher eller företag som behöver nyanställa eller uppgradera kompetensen hos befintliga medarbetare.
- Region Jönköpings län ska stärka stödet till nyföretagande bland utrikesfödda.
- Den språkliga och etnokulturella kompetensen inom de regionala innovationssystemen och de företagsstödande aktörerna behöver förbättras.
- Region Jönköpings län ska även stötta etableringar av mindre traditionella företagsformer såsom Kooperationer och sociala företag.

För ungas tillträde till arbetsmarknaden är det av största vikt att de fullföljer utbildningen på ett nationellt program i gymnasieskolan och tidigt erbjuds möjlighet att prova på företagande och entreprenörskap i olika former.

**Utbildningsverksamhet**

Region Jönköpings län driver folkhögskoleutbildningar och är, på uppdrag av länets kommuner, huvudman för gymnasieskolans naturbruksprogram.

**Naturbruksskolorna**

På uppdrag av länets kommuner genomför Region Jönköpings län naturbruksutbildning inom ramen för gymnasieskolan. Nu gällande

samverkansavtal med kommunerna gäller till 31 december 2022. Avtalet har kompletterats med en överenskommelse om fortsatt samverkan fram till 2023.

Naturbruksskolorna ska utvecklas i samråd med länets kommuner. Det sker genom utvecklingsrådet för naturbruk, där både Region Jönköpings län och länets kommuner har representanter. Naturbruksprogrammet ska erbjuda ett brett utbud av olika inriktningar.

För att uppnå målsättning i samverkansavtalet med länets kommuner om att naturbruksgymnasierna ska vara ledande inom sina områden och att det ska ske ett kontinuerligt utvecklingsarbete, har en branschanalys och en bedömning gjorts om förutsättningar och framtida inriktning för perioden fram till och med 2022.

Utöver gymnasieutbildning ska även utbildningar inom eftergymnasiala utbildningar och uppdragsutbildningar på olika nivåer som är anpassade efter näringsens behov erbjudas. Naturbruksskolorna ska utvecklas till kunskapscentra för naturbrukets aktörer. Förutom utbildning är naturbruksskolorna också en regional mötesplats för forskning, näringsliv, organisationer och andra som söker kunskap inom naturbruk och utveckling av landsbygdsföretagande.

**Prioriterade uppdrag:**

- Naturbruksgymnasierna ska utvecklas mot att bli kunskapscentra för naturbrukets aktörer.
- Bedriva vuxenutbildning inom den gröna sektorn på uppdrag av olika aktörer i samhället
- Naturbruksskolorna ska vara naturliga mötesplatser för den gröna sektorn i länet/för länet
- Utveckla naturunderstödd rehabilitering till att vara en resurs för Region Jönköpings läns medarbetare/chefer.

**Prioriterade aktiviteter:**

- En ny branschanalys av de gröna näringarna ska tas fram inför 2020 och ny samverkansperiod med kommunerna.
- En skolplan för Naturbruksskolorna uppdrag, både det kommunala och det regionala ska tas fram.

**Folkhögskolorna**

I det livslånga lärandet och för att stärka demokratin har folkbildningen genom folkhögskolorna en viktig roll att fylla. Folkhögskolan skiljer sig från andra skolformer genom den långa bild-



ningstraditionen och att den enskilda skolan har stor frihet att utforma sina kurser utifrån skolans speciella inriktning och profil. Den har också möjlighet att göra anpassningar efter förkunskaper, intressen och behov hos deltagare. Basen för folkhögskolornas utbildningsinriktning är den allmänna linjen, som främst är avsedd för dem som saknar grundskole- eller gymnasieutbildning. Folkhögskolorna spelar en stor roll för utbildning av personer med kort utbildning, deltagare med utländsk bakgrund och personer med funktionsvariationer. Folkhögskoleutbildningen finansieras huvudsakligen av statliga medel och bidrag från regionerna.

För Region Jönköpings läns egna folkhögskolor gäller den profilering som lagts fast 2013 och som innebär kultur för Sörängens folkhögskola och hälsa för Värnamo folkhögskola. Folkhögskolorna är också en resurs för Region Jönköpings läns kompetensförsörjning, i sig själva eller i samverkan med övriga delar av regional utveckling.

Finansiering av folkhögskolor sker i huvudsak genom ersättning baserad på deltagarvecka. Ersättningsnivån och maximalt finansierade veckor på egna och rörelsedrivna folkhögskolor i länet fastställs inför varje budgetår. Ett särskilt ägarstöd som tar hänsyn till skolornas lokalmässiga förutsättningar utgår till egna folkhögskolor.

Ersättningsnivån för folkhögskolor utanför länet ska följa rekommendation från Sveriges Kommuner och Landsting.

#### **Prioriterad aktivitet:**

En skolplan för de egna folkhögskolornas uppdrag inklusive det regionala uppdraget tas fram.

#### **Attraktivitet och livsmiljö**

Förmåga att attrahera, behålla och utveckla kompetenser, företag och kapital är avgörande för att utveckla ett attraktivt och konkurrenskraftigt län. Det är människor som bidrar med kompetens, som driver företag och som investerar kapital. De söker en livsmiljö som ger möjligheter att kombinera bra boende med bland annat arbete, service, omsorg och fritid.

För att vara ett attraktivt län behöver arbete tillsammans med kommunerna, omkringliggande regioner och nationella aktörer ske gemensamt och systematiskt för att utveckla attraktiva miljöer som både kvinnor och män vill leva, bo, besöka och driva företag i. Näringslivet och civilsamhäl-

let är viktiga aktörer och det är bara när arbetet sker tillsammans som människor och företag kan erbjudas attraktiva miljöer. God tillgänglighet till arbetsmarknad, kommersiell- och offentlig service, kultur och naturupplevelser samt fritidsaktiviteter är viktiga delar i en attraktiv miljö.

Genom ett rikt och varierat kulturliv, som erbjuder invånare och besökare mångfacetterade kulturupplevelser, odlar länets skolor och kulturaktörer demokrati och attraktivitet men också förutsättning för ökad turism, arbetstillfällen och ett bra liv i en region som är attraktiv för människor och företag. Utifrån ett attraktivitetsperspektiv är det därför av stor betydelse att Region Jönköpings län på alla sätt bidrar till en hållbar utveckling både i städerna och på landsbygden.

#### **Stad och land**

I den smarta staden skapar innovationer, digitalisering och miljö- och klimatteknik möjligheter att möta samhällets utmaningar på ett effektivt och hållbart sätt. Städerna behöver vara goda livsmiljöer för människor att leva i utan att för den skull slösa på jordens resurser. Hållbar utveckling är med andra ord en viktig utgångspunkt för smarta städer.

Den pågående urbaniseringen innebär en växande miljöbelastning. Urbaniseringen och den demografiska utvecklingen kan skapa motsättningar mellan befolkningsgrupper och utmaningar kring frågor som hälsa och omsorg. Samtidigt finns det i städerna stora möjligheter att ta sig an utmaningarna på ett effektivt sätt – till exempel genom effektiva infrastrukturlösningar och genom att den byggda miljön kan användas på ett smart sätt och delas av många. Länet har stora möjligheter att gå före i en hållbar stadsutveckling, och det blir då viktigt att ta vara på innovationskraften och på de tekniska verktyg som idag finns tillgängliga.

Landsbygden har långsiktigt goda utvecklingsförutsättningar. Det finns areella näringar, som kan erbjuda hållbar tillväxt och som kommer att ha en avgörande betydelse för samhällets omställning till en biobaserad och klimatanpassad ekonomi. Landsbygden rymmer stora naturresurser och kulturvärden som erbjuder miljöer för attraktiva permanent- och deltidsboenden, friluftsliv och rekreation. Landsbygden behöver ses som en värdefull tillgång med många utvecklingspotentialer. Landsbygdens sociala och ekonomiska utveckling bygger i högre grad än tätortens på ett

samspel mellan privata, offentliga och ideella insatser. Insatser behöver göras för att utöka möjligheten till gröna jobb. Insatser behöver också göras för att ta tillvara, tillgängliggöra och utveckla värdefulla natur- och kulturmiljöer.

Region Jönköpings läns naturbruksskolor är kompetenscentra som kan fungera som öppna testbäddar och mötesplatser för olika typer av landsbygdsutveckling. Skolorna är också själva aktörer och genom sin verksamhet en påverkansfaktor på utvecklingen inom landsbygden.

Besöksnäringen bedöms ha en stor potential i länet både när det gäller turism, konferenser och olika event. Det finns ett stort intresse för att besöka länet som turist, inte minst på landsbygden. För att potentialen ska tas tillvara krävs framförallt satsningar på den småskaliga infrastrukturen för besöksnäringen som cykel-, vandrings- och ridleder.

#### **Prioriterad aktivitet:**

En branschanalys tas fram som underlag för prioritering av investeringar i småskalig infrastruktur för besöksnäringens utveckling.

#### **Attraktiva miljöer och upplevelser**

För att över tid kunna säkerställa välfärden i form av vård, utbildning och omsorg är det av största vikt att skatteunderlaget säkras på en tillräckligt hög nivå. Att lyckas behålla länsinvånarna och att attrahera människor till länet är därför en stor utmaning som det är av avgörande betydelse att länet lyckas med.

Livsstilsfaktorer värderas högt av både kvinnor och män när det gäller en attraktiv livsmiljö. Det handlar om faktorer som ett rikt och varierat kulturliv och god tillgång till fritidsaktiviteter. Undersökningar visar att för både gruppen landsortsbor och gruppen stadsortsbor är det av avgörande betydelse om det finns tillgång till konserter och andra typer av kulturevenemang i närområdet för valet att bo kvar, respektive flytta till en landsort (mindre tätort eller landsbygd). Ett rikt och varierat kulturliv är därmed inte bara viktigt för att länets nuvarande befolkning ska uppleva länet som attraktivt, det är också av central betydelse för att länet över tid ska upplevas som attraktivt för unga människor, både de som bor här idag och de som bor i större städer, för att fler ska vilja flytta till länet.

Kulturen och föreningslivet betyder också mycket

för utvecklingen av den sociala sammanhållningen och kultur, kulturarv och naturmiljöer har betydande roller för individers utveckling. Kultur och fritidsaktiviteter främjar människors kreativitet vilket är av stor betydelse för förnyelse- och innovationsförmåga. Kulturens och fritidens betydelse för en hållbar samhällsutveckling och en långsiktig regional tillväxt och utveckling är alltså stor.

#### **Kultur**

Region Jönköpings län ska värna och främja ett rikt kulturutbud med en mångfald av uttryck med fokus på geografisk och fysisk tillgänglighet. Konst och kultur är förutsättningar för en hållbar samhällsutveckling och för samhällets och enskilda invånares möjlighet att skapa en identitet, känna tillhörighet och gemenskap. Konst och kultur skapar sammanhang och mening och kan få människor att se världen och sig själva genom andras ögon. Yttrandefrihet, konstnärlig frihet och varje människas rätt till kultur är kulturpolitikens grund. En mångfald av uttryck, verksamheter och aktörer är basen för ett rikt kulturliv som måste värnas, lyftas fram och utvecklas.

Kultur tillför en viktig dimension till andra samhällsområden och kan i samverkan med andra politikområden fungera som motor för regional utveckling och tillväxt. Insatser inom kulturområdet har betydelse för att stärka människors kreativitet, stärka den lokala identiteten, bidra till ett öppet och kreativt klimat och inte minst demokratin. Möjligheten att ta del av, och aktivt delta i, ett rikt kulturutbud är viktigt för individens välfärd och välbefinnande. Kultur är hälsofrämjande och rehabiliterande, men bygger även broar mellan människor och verksamheter. Ett rikt kulturliv och en levande kulturmiljö medverkar till att en bygd, region eller landsdel är attraktiv vid företagsetableringar. Det skapar nya arbetstillfällen och påverkar hur människor väljer bosättningsort. Väl marknadsförda kulturmiljöer och kulturminnen bidrar till ökad turism och fler jobb.

Alla människor har rätt att ta del av kulturlivet och ska kunna göra det utifrån sina egna önskemål och möjligheter i olika skeden av livet. Det här är något som framhålls i både de kulturpolitiska målen och i den av Sverige ratificerade FN-konventionen om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Arbetet med att stärka tillgänglighet till konst och kultur gentemot enskilda målgrupper, och utifrån en fördjupad analys på stad och landperspektivet, skapar

möjligheter för medborgarnas tillgång till kultur utifrån de förutsättningar som kommunerna verkar i. Detta kan också uppnås genom samverkan med andra delar av Region Jönköpings läns verksamheter, kommunerna, den idéburna sektorn, professionella kulturaktörer samt universitet och högskola. Det är också centralt att underlätta för barn och unga i hela länet att ta del av kulturlivet.

En ökad användning av digitaliseringens möjligheter bör vara en strategisk inriktning. Med det menas att skapa bättre förutsättningar för länets kulturaktörer att använda digital teknik för att producera och sprida kultur. För invånarna i länet ska tillgången till ett kvalitativt digitalt kulturutbud öka, liksom möjligheterna och förmågan att ta del av utbudet. Genom olika initiativ vill Region Jönköpings län ge invånarna tillgång till ett brett och varierat digitaliserat kulturutbud, med olika kulturformer och olika uttryck. Även här spelar civilsamhället en viktig roll. Ökat fokus ska läggas på det fria kulturlivet. Kulturbidrag ska inte användas för Region Jönköpings läns kulturprojekt inom organisationen utan riktas till fristående kulturarbetare och det ideella kulturlivet.

#### *Regional kulturplan*

Jönköpings län ingår i samverkansmodellen för statens stöd till regional kulturverksamhet. Målet med modellen är att öka utrymmet för regionala prioriteringar och variationer vilket innebär att Region Jönköpings län ansvarar för fördelning av statsbidrag till regional kulturverksamhet. Den regionala kulturplanen ligger till grund för fördelningen. Kulturplanen är ett kultur- och konstpolitiskt dokument som beskriver inriktningen för det regionala konst- och kulturlivet. Kulturplanen för 2018–2020 har tagits fram i samråd med länets kommuner och andra regionala aktörer och anger inriktning för kulturpolitiken och därmed i första hand hur befintliga resurser ska disponeras. Samtliga verksamheter inom kultursamverkansmodellen har uppföljningsbara uppdragsbeskrivningar. De satsningar och prioriteringar som beskrivs i den regionala kulturplanen har uppföljningsbara handlingsplaner.

För den aktuella planperioden är följande övergripande mål satta:

- kulturen ska vara vital och närvarande i hela länet
- möjligheter för alla att delta och ta del av kulturliv och kulturupplevelser
- ett välutvecklat konst- och kulturliv präglat av hög kvalitet inom både bredd och spets.

#### **Prioriterad aktivitet:**

- Under 2020 inleds arbetet med att uppdatera kulturplanen för planperioden 2022-2025.
- Arbeta för ökad tilldelning av nationella medel till länets kultur inom ramen för samverkansmodellen.

#### *Smålands Musik och Teater*

Smålands Musik och Teater har ett länsuppdrag inom musik, teater och dans och ska, som nav för länets scenkonst, verka i länets samtliga kommuner. Genom sin teaterensemble och orkester, Jönköpings Sinfonietta, är Smålands Musik och Teater den största arbetsgivaren för konstnärlig personal i länet. Samverkan ska ske med det fria professionella kulturlivet, ideella krafter och civilsamhället. Smålands Musik och Teater ska bidra till att bredda intresset och engagemanget för kulturen i allmänhet och scenkonsten i synnerhet.

Verksamheten inom Smålands Musik och Teater omfattar framtagandet och uppsättandet av egna produktioner inom musik, teater och dans med verksamhetens egna resurser som grund. Verksamhet ska bedrivas både i Kulturhuset Spira och ute i länet. För att främja och säkerställa sin regionala närvaro ska Smålands Musik och Teater verka för att utveckla långsiktiga överenskommelser och samarbeten med kommuner och lokala aktörer. Samverkan med andra professionella scenkonstverksamheter ska eftersträvas.

Smålands Musik och Teaters verksamhet utgår ifrån Kulturhuset Spira i Jönköping. I den ingår att ansvara för att utbudet på Spiras fyra scener är brett. Detta säkerställs genom egna produktioner, samarbeten, inköpta produktioner samt uthyrningar. Smålands Musik och Teater anordnar också konferenser med kulturinslag.

Ett särskilt riktad uppdrag finns gällande länets barn och unga, en så kallad kulturtrappa. Det innebär att Smålands Musik och Teater ska prioritera möjligheterna för skolor att få kulturupplevelser både i kulturhuset Spira och i sina hemkommuner. Region Jönköpings län erbjuder länets kommuner att barn i både låg- och högstadiålder ges möjlighet att få en kulturupplevelse utan biljettkostnad. Det förutsätts att skolorna själva arrangerar och finansierar eventuella transporter.

Smålands Musik och Teater verkar utifrån den beslutade uppdragsbeskrivningen.

**Prioriterade uppdrag:**

- Ökad närvaro i länets samtliga kommuner
- Ökad samverkan med det fria kulturlivet
- Verka för ett brett utbud i länets samtliga kommuner
- Barn och unga

**Prioriterad aktivitet:**

Upprätta samverkansavtal om det lokala utbudet av scenkonst med länets kommuner avseende såväl barn och unga som för en vuxen publik.

*Kultur och utveckling*

Kultur och utveckling är en verksamhet som, med den regionala kulturplanen som grund, arbetar strategisk för att stödja länets aktörer inom musik, teater, dans, film, bild och form, gestaltning, hemslojd samt litteratur och regional biblioteksverksamhet.

Med sin kompetens ska verksamheten förbättra förutsättningarna för ett rikt kulturliv och stimulera utvecklingen av densamma. Verksamheten sker i dialog med och mellan civilsamhället och länets kulturaktörer.

Verksamheten har i uppdrag att vara främjande, kunskapsbärande och bildande. Kultur och utveckling ansvarar för att utveckla de stöd som utgår till kulturlivet.

I verksamheten Kultur och utvecklings uppdrag ingår att svara för forum och möten för dialog mellan kulturaktörerna och Region Jönköpings län. Samråd och samverkan med länets kommuner, civilsamhället, studieförbund, fria kulturutövare och institutioner är en central del av verksamheten. Ökat fokus ska läggas på det fria kulturlivet. Region Jönköpings läns kulturbidrag ska inte användas för organisationens egna kulturprojekt utan riktas till fristående kulturarbetare och det ideella kulturlivet.

Genom den konstnärliga gestaltningen bidrar verksamheten till stimulerande miljöer i Region Jönköpings läns lokaler. Konstnärer, nationella såsom internationella, ges möjlighet till arbete och länets invånare får tillfälle att möta samtidskonst i sin närmiljö. Kultur och utveckling verkar utifrån den beslutade uppdragsbeskrivningen.

**Prioriterade uppdrag:**

- Utveckla, stödja och främja det fria kulturlivet
- Skapa bättre förutsättningar att verka som professionell utövare i länet

- Skapa bättre förutsättningar för ideella kulturaktörerna i länet
- Fokus på barn och ungas kultur

**Prioriterad aktivitet:**

Genomföra en översyn av verksamhetsbidragen inom kulturstöden med målet om en övergång till flerårig bidragsgivning

*Stiftelsen Jönköpings läns museum*

Region Jönköpings län är tillsammans med Jönköpings kommun och Hembygdsförbundet, stiftare av Jönköpings läns museum. Verksamheten är baserad på statens kulturpolitiska mål (resultatet av SOU2009:16). Särskilt centralt är det mål som uttrycks som "främja ett levande kulturarv, som bevaras, används och utvecklas". Museet ska arbeta för att människor får möjlighet att ta tillvara kulturarv i ökad omfattning och i nya sammanhang. Ett särskilt ansvar finns för att utveckla och förnya engagemanget kring kulturmiljövårdsområdet, vilket sker utifrån de nationella målen för kulturmiljöarbetet.

Region Jönköpings län ansvarar för verksamhetens innehåll och utveckling. Jönköpings kommun ansvarar för att tillhandahålla ändamålsenliga lokaler. Stiftelsen Jönköpings läns museum har som huvudsyfte att ge allmänheten möjlighet att ta aktiv del av sin historia, nutid och framtid. Jönköpings läns museum verkar utifrån den beslutade uppdragsbeskrivningen.

**Prioriterad aktivitet:**

Fortsatt utveckling och säkerställande av museets pedagogiska verksamhet med särskild satsning för barn och unga

**Samhällsplanering och tillgänglighet**

Samhällsplanering och tillgänglighet handlar om allt från regional översiktsplanering, bostadsplanering och dimensionering, infrastrukturplanering, kollektivtrafik och bredband – men även frågor som vattenförsörjning och en resilient planering av samhället ur ett klimat, kris och katastrofperspektiv.

En god tillgång till fysisk och digital infrastruktur är en förutsättning för att länet ska kunna tillhandahålla möjlighet till utbildning och kompetensutveckling i hela länet. Genom digitaliseringens möjligheter kan det livslånga lärandet stärkas i form av distansutbildning och högskolors olika MOOC-kurser (Massive Open Online Courses).

Arkitektur, form och designområdet är en central fråga kopplad till samhällsutvecklingen. Området gestaltad livsmiljö tar vara på insikten om att människors liv påverkar och påverkas av sin omgivning. Detta förhållningssätt bygger på en helhetssyn, där det är människans behov som bildar utgångspunkt i forandet av livsmiljön och därmed länsinvånarnas vardag.

Arkitektur, form och design omfattar alla av människan skapade miljöer – offentliga rum, byggnader, landskap, anläggningar, interiörer, tjänster, produkter och processer. Inte bara tätortsmiljöer utan även landsbygden är idag starkt präglad av människans verksamheter och fysiska påverkan. Ett medvetet arbete med arkitektur, form och design är en grundläggande förutsättning för att åstadkomma hållbara och attraktiva livsmiljöer av god kvalitet med människan som utgångspunkt.

### Samhälls- och bostadsplanering

I det nationella uppdraget lyfts betydelsen av hållbara och effektiva fysiska strukturer som stärker sambanden inom och mellan regioner. För att lyckas med det krävs en sektorsövergripande samverkan och samplanering mellan Region Jönköpings län och kommunerna, som utgår från ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbara perspektiv. Särskilt ska frågor om fysisk planering och boendemiljöer prioriteras i det regionala tillväxtarbetet. Hur den fysiska miljön utformas har stor betydelse för såväl näringslivets utveckling och konkurrenskraft som för utvecklingen av attraktiva livs- och boendemiljöer.

Bostadsbyggandet är primärt ett kommunalt ansvar. Samtidigt behöver enhetligheten mellan olika kommuner förbättras för att korta tiden från idé till färdigt hus. I dag ligger byggplaneringsansvaret på olika nivåer: kommunernas planmonopol och ansvar för bostadsförsörjning, samt regionernas ansvar för utvecklingsfrågor, infrastruktur- och kollektivtrafikplanering. Genom bättre samverkan mellan nivåerna och genom att koppla samman den regionala planeringen med de kommunala, stärks de enskilda kommunernas utveckling och regionen som helhet. Genom regional översiktsplanering går det bättre tillmötesgå en ökad efterfrågan på ny bebyggelse och infrastruktur. I mer glesbefolkade områden kan planeringen användas som verktyg för att långsiktigt stärka underlaget för olika typer av service och tjänster.

### Transportsystem

Jönköpings län är det sjätte största länet i Sverige sett till folkmängd och Jönköpings kommun är den tionde största kommunen i Sverige, med Jönköping som länets största stad. Länet har en unik strategisk position i Sverige och i Skandinavien och är en naturlig nod i stråken mellan storstadsregionerna Stockholm/Mälardalen, Malmö/Öresund och Göteborg.

Jönköpings län har alltid varit en mötesplats och ett centrum för kreativitet och skaparkraft. Duktiga entreprenörer och driftiga företagsledare har gjort att länet har utvecklats till en av landets mest dynamiska småföretagarregioner.

En god tillgänglighet skapas genom bland annat effektiva, pålitliga och hållbara transportsystem. Dessa är en förutsättning för att utvidga och knyta ihop arbetsmarknadsregioner och att stärka kopplingen mellan stad och land. Även när det gäller tillgänglighet och attraktiva miljöer är digitaliseringen och infrastruktur för denna central. Framgångsfaktorer när det gäller attraktiva miljöer är helhetssyn och sektorsövergripande samordning. Samordningen mellan insatser och åtgärder som regional tillväxt, transport, informationsteknik, klimat, miljö och energi, fysisk planering, kompetensförsörjning, näringslivsutveckling, innovationer, bostadsbyggande, kultur och kulturmiljöer samt servicefrågor behöver därmed stärkas i länet. Nuvarande plan för 2018-2029 togs av regionfullmäktige 2018 och arbetet med kommande regional och nationell plan behöver komma igång under året för att vara klart inför kommande beslut 2022.

### Prioriterat uppdrag:

- Regional utveckling ska i en förstudie belysa hur behovet av turer mellan närliggande kommunhuvudorter enligt trafikförsörjningsprogrammet ser ut i syfte att säkerställa turtäthet efter behov och att bidra till kompetensförsörjning och arbetsmarknadsförstoring.
- Under våren 2020 ska arbetet med en kommande nationell och regional transportplan påbörjas.

Transportsystemets utformning, funktion och användning ska bidra till att ge alla en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet, samt bidra till utvecklingskraft i hela länet. Infrastruktur knyter ihop länet och är en central förutsättning för en växande ekonomi, ökad befolkning, förbättrade möjligheter till

pendling, besök och ökad sysselsättning. Infrastrukturen i form av vägar, järnvägar, flyg såväl som bredband är förutsättningar för att företag ska kunna verka i hela länet och för att hela länet ska kunna utvecklas.

För att invånarnas resor ska kunna förbättras krävs också förbättrad tillgänglighet till kollektivtrafik, också över länsgränserna för att knyta samman de funktionella arbetsmarknadsregionerna. Men utvecklingen av transportsystemet måste även möta andra behov än arbetspendling. Människor behöver få tillgång till service, omsorg och fritidsaktiviteter. Näringslivet behöver gods-transporter för tillverkningsindustrin, och persontransporter för tjänstenärings- och besöksnäringen. För ett hållbart transportsystem behövs också ett utökat nät av cykelvägar längs läns- och riksvägarna. Detta skapar också förutsättningar för besöksnäringen. För en förbättrad och hållbar tillgänglighet behöver såväl det nationella järnvägsnätet som den regionala spårtrafiken byggas ut, bland annat med stambanor för höghastighetståg.

En utmaning är att minska den klimatpåverkan som resor och transporter innebär och att utveckla ett hållbart transportsystem. Det innebär bland annat att insatserna för att få en fordonsflotta som är fri från fossila bränslen behöver intensifieras, att förutsättningarna för gång, cykling och kollektivtrafik behöver stärkas och att godstransporter i större utsträckning behöver ske på järnväg och till sjöss i stället för på väg.

Underhållet av järnvägssystemet behöver stärkas så att tågtrafiken kan bli mer tillförlitlig och arbetet med en hållbar stadsutveckling måste omfatta åtgärder för att säkerställa en effektiv kollektivtrafik. Samhällsplaneringen måste främja en hållbar och transportsnål samhällsutveckling, vilket i sin tur innebär en möjlighet att utveckla innovationer som kan leda till regionförstoring och regionintegrering med bland annat stöd av digitalisering och en utvecklad kollektivtrafik. Något som särskilt kan gynna kommuner belägna i länets ytterkanter.

För transportsystemet finns en nationell plan för tiden 2018-2029. I januari 2018 togs beslut om en ny regional transportplan för samma period och arbetet har påbörjats för planperioden 2022-2033. Sverigeförhandlingarna kring höghastighetståg, som bland annat har föreslagit tre stationslägen i Jönköpings län, lämnade sin slut-

rapport i december 2017. Det nationella beslutet kring höghastighetståg och dess infrastruktur har dock dröjt.

Flygplatsen och flygtrafiken är av stor betydelse för länets långsiktiga utveckling och behovet av flygtrafik måste ses i ett större sammanhang. För att bidra till en hållbar regional tillväxt behöver dock, både flygplatsen och flygresorna en strategi för att bli fossilfria och därmed bidra till länets hållbara utveckling.

### **Tillgänglighet genom informations- och kommunikationsteknik**

Tillgång till bredband är en förutsättning för digitalisering och för att öka IT-användningen i samhället och för att kunna bo och driva företag i hela länet. Bredband bidrar till nya möjligheter till kompetensutveckling och kompetensförsörjning och är avgörande för att tillhandahålla och ta del av god samhällsservice samt hantera samhällsutmaningarna. Bredband skapar också förutsättningar för en attraktiv och levande landsbygd. Framtida välfärdstjänster kommer att vara beroende av ett väl utbyggt bredbandsnät och dess kapacitet är avgörande för att arbetsmetoder ska kunna effektiviseras och tjänster och affärsmodeller utvecklas.

### **Prioriterade uppdrag:**

- Enligt prognosen kommer det bli svårt att nå målet om att alla invånare i Jönköpings län ska ha tillgång till snabbt bredband år 2025. Framförallt är det boende på landsbygden och vid kommungränser som är svårast att nå med bredband. För att kunna nå målet ska Region Jönköpings län ta ett större ansvar för samordningen med kommuner och andra aktörer som hanterar bredbandsutbyggnaden.
- Region Jönköpings län ska vara pådrivande i arbetet att nå de nationella målen såväl som målen i den regionala bredbandsstrategin så att hela länet kan ta del av digitaliseringens möjligheter och nå målen i den regionala digitaliseringsstrategin.

### **Tillgång till kommersiell service**

Tillgänglighet till olika typer av service är en förutsättning för hållbar tillväxt i hela länet. Vissa tjänster kan med fördel skötas på distans med stöd av en väl fungerande digitalisering, post- och paketservice. Andra serviceformer kräver fysiska besök på serviceställen. Avgörande för serviceställets funktion är dess lokalisering och hur transportsystemet fungerar. För en attraktiv

boendemiljö krävs tillgång till dagligvaror, drivmedel, post, grundläggande betaltjänster och apoteksombud på rimligt avstånd. Servicepunkterna på landsbygden har en stor potential att utvecklas för att bidra till attraktiva miljöer och förutsättningar på landsbygden.

### Internationellt samarbete

För att möta de samhällsutmaningar som länet står inför, ökad global konkurrens, den demografiska utvecklingen, samt klimat-, miljö- och energifrågorna, krävs det internationellt samarbete. Företagen och arbetskraften rör sig på en global marknad och därför behöver det finnas ett internationellt perspektiv på det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet. Strategiska samarbeten och partnerskap behöver etableras inom Sverige och i andra länder för att stödja näringslivet utveckling. EU-samarbetet sätter ramarna för många utvecklingsfrågor och påverkar också förutsättningarna genom de fonder och program som möjliggör och skapar incitament för projekt, företagsutveckling och innovation.

Länet behöver också i än högre grad dra nytta av globaliseringens möjligheter genom en starkare delaktighet i de globala värdekedjorna. Förutsättningarna för direktinvesteringar behöver ständigt utvecklas och företagets exportmöjligheter behöver stärkas. De globala värdekedjorna skapar nya förutsättningar för små och medelstora företag att delta i de globala marknaderna exempelvis som underleverantörer eller som leverantör av specialiserade insatsvaror. Värdet av tillverkade produkter blir alltmer beroende av de tjänster som säljs tillsammans med varorna. Kunskapsbaserat kapital och innovation blir allt viktigare. Globaliseringen ställer därmed nya krav på näringslivet och samhällets förmåga att utvecklas och möta de utmaningar som finns – vilket också innebär möjligheter.

I ett ökat internationellt samarbetet ges det livslånga lärandet och kompetensutvecklingen nya möjligheter. Genom Erasmusprogram och utbyte på högre utbildning- och forskarnivå kan ny kompetens tillföras länet.

Det regionala utvecklingsarbetet behöver i högre grad stödja de offentliga aktörerna och företagen i länet genom en större internationell utblick som kan främja utveckling, lärande, gränsöverskridande samarbeten samt frigöra utvecklingspotentialen hos de små och medelstora företagen och bidra till fler affärsmöjligheter.

Region Jönköpings län är medlem i Assembly of European Regions (AER) där Region Jönköpings län har en politisk representation och tillsammans med Kalmar, Kronobergs, Jönköpings, Blekinge och Halland län och lärosätena i länen driver ett Brysselkontor. För medborgarna finns Europa Direktkontoret som arrangerar aktiviteter på skolor, arbetsplatser och offentliga arenor i syfte att höja kunskapen om EU och internationaliseringen för allmänheten.

Naturbruksskolorna har sedan många år ett utbyte med flera länder i Europa. Skolornas elever kan göra delar av sin praktik på företag inom gröna sektorn i ett antal länder som regionen samverkar med. Samverkan sker inom ramen för Erasmus och finansieras därigenom. Även folkhögskolorna har internationellt utbyte vilket bidrar till Agenda 2030:s genomförande i andra länder.

### Verktyg för att leda regional tillväxt och utveckling

#### Rollen som ansvarig för tillväxt och utveckling i länet

Det nationella uppdraget tydliggör att det regionala utvecklingsansvaret innefattar ansvar för det regionala tillväxtarbetet, den regionala utvecklingsstrategin och transportinfrastrukturplanering. Roller och ansvarsfördelning ska vara tydliga och organiseringen ska leda till att den regionala utvecklingsansvarige leder och utvecklar det regionala arbetet för en hållbar tillväxt och utveckling i länet. Regeringen trycker på att förutsättningarna för ett mer resultatnriktat genomförande av den regionala tillväxtpolitiken måste utvecklas och stärkas. I uppdraget ingår att ansvara för företagsstöd, medel för projektverksamhet samt stöd till anläggning av kanalisering. Inom kompetensförsörjningsområdet har den regionalt utvecklingsansvariga ett uppdrag att inom ramen för kompetensplattformar utveckla samverkan inom kompetensförsörjning och utbildningsplanering på kort och lång sikt. Samverkan med de statliga myndigheterna behöver vara omfattande då dessa inom sina verksamheter ska verka för att målen i den regionala utvecklingsstrategin uppnås. Samverkan behöver vara extra nära Länsstyrelsen, högskolan, näringslivet och det civila samhällets organisationer, i synnerhet kommunerna. Ett starkt regionalt ledarskap är enligt regeringen en viktig framgångsfaktor för regional tillväxt och utveckling. Ett ökat regionalt ansvar och inflytande över det regionala tillväxt-

arbetet ställer höga krav på ett stärkt regionalt ledarskap med förmåga att göra prioriteringar på kort och lång sikt.

Detta ansvar handlar om att företräda regionala intressen, samla aktörer från lokal, regional och nationell nivå, däribland näringsliv, akademi samt det civila samhället, skapa samarbeten och erfarenhetsutbyten med andra länder, göra prioriteringar på kort och lång sikt, utifrån analyser och ett kontinuerligt lärande ta fram en långsiktig och strategisk planering för att uppnå regionala långsiktiga mål och visioner, ta initiativ till och kunna fatta strategiska och snabba beslut samt leda, samordna och koordinera utvecklingsprocesser i länet.

För att lyckas med detta krävs både legitimitet och mandat för att samla aktörer och att utveckla och driva det regionala tillväxtarbetet. Ett framgångsrikt regionalt tillväxt- och utvecklingsarbete skapar förutsättningar för det goda livet exempelvis genom att invånarna kan säkra sin försörjning genom arbete, att det motverkar socialt utanförskap, ger större möjligheter till jämlika förutsättningar och bidrar till en meningsfull fritid. Det är faktorer som både är hälsofrämjande för invånarna och skapar ett stabilt skatteunderlag över tid.

#### **Prioriterade uppdrag:**

För att klara det nationella regionala utvecklings- och tillväxtuppdraget och för att säkerställa länets fortsatta positiva utveckling prövas medel till regional utveckling utifrån den plan som gjordes inför 2019.

#### **Prioriterad aktivitet:**

Ta fram en finansieringsstrategi för Regionala utvecklingsstrategins genomförande.

#### **Projektmedel för utveckling**

Region Jönköpings län disponerar årligen statliga utvecklingsmedel, så kallade 1:1 medel. Dessa pengar fördelas mellan projektstöd, företagsstöd och kommersiell service. Den årliga bemyndiganderamen 2020 beräknas till 56 miljoner kronor och anslaget som kan utbetalas till 24 miljoner kronor. Bidrag som kräver minst 50 procents medfinansiering ges till projekt som stimulerar näringslivsutveckling och innovation, kompetensförsörjning och internationellt samarbete.

Region Jönköpings län avsätter därutöver 19,5 miljoner kronor till stöd för olika former av projekt och verksamheter som bidrar till regional

tillväxt varav 8,4 miljoner kronor kan ges i projektstöd under 2020.

Utöver ovanstående har Region Jönköpings län möjlighet att tillsammans med andra aktörer eller själv söka EU- eller statliga medel från insatser och utlysningar som ytterligare kan stärka det regionala utvecklingsarbetet. Det finns en förväntan från övriga aktörer i det företagsfrämjande systemet att Region Jönköpings län i högre grad ska inta ledarroll för kritiska projekt så att de dels blir av och dels genomförs med hög kvalitet och samordning. För att detta ska vara möjligt behöver det finnas medel tillgängliga för medfinansiering av dessa projekt.

EU:s strukturfonder är viktiga verktyg för att genomföra EU:s gemensamma sammanhållningspolitik. Jönköpings län tillför i dessa sammanhang NUTS II-området Småland och Öarna.

#### **Prioriterad aktivitet:**

- Arbeta för ökad tilldelning av 1:1 medel och andra nationella utvecklingsmedel till länet.
- Förbereda nästa programperiod för EU:s sammanhållningspolitik.

#### **Analys av det regionala utvecklings- och tillväxtarbetet**

Utvecklingen i länet ska kontinuerligt analyseras, följas upp och utvärderas. Utifrån dessa analyser ska resultatet av det regionala tillväxtarbetet årligen redovisas till regeringen. I denna analys ska särskild hänsyn tas till funktionella regionala samband inom som över läns- och landsgränserna samt olika typer av landsbygder och tätorter. Analysen ska göras utifrån social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet med kön som övergripande indelningsgrund. Arbetet med strukturbilder ska utvecklas och ansvaret för den övergripande samhällsplaneringen förflyttas stegvis över till regionerna. I det nationella uppdraget anges att de regionala utvecklingsaktörerna ska stärka och utveckla analyskapacitet och kompetens avseende såväl kvalitativa som kvantitativa regionala analyser. Detta är ett arbete som behöver intensifieras och breddas för att klara de nationella redovisningarna och för att utveckla den sektorsövergripande samverkan och samplaneringen med kommunerna.

#### **Kollektivtrafiken**

Region Jönköpings läns vision För ett bra liv i en attraktiv region förutsätter bland annat goda möjligheter att resa i det dagliga livet. Det innebär att



kollektivtrafiken genom ett så bra trafikutbud som möjligt ska erbjuda resenärerna en prisvärd, enkel och säker resa till sitt arbete, sina studier eller fritidsaktiviteter. Kollektivtrafiken ska ses som det naturliga resvalet och bedrivs med omtanke om resenärer och omvärld.

God tillgång till kollektivtrafik är inget mål i sig utan ett verktyg för att möjliggöra människors resor till arbete, studier, kultur- och fritidsaktiviteter, för att vidga arbetsmarknadsområdena inom länet men också utanför. Det skapar utveckling och attraktivitet.

### Kollektivtrafikmyndighet

Region Jönköpings läns uppgifter som kollektivtrafikmyndighet regleras i Kollektivtrafiklagen (SFS 2010:1065). Lagen innebär bland annat att kollektivtrafikföretag fritt och inom alla geografiska marknadssegment får etablera kommersiell trafik. En kollektivtrafikmyndighet ska ta fram ett regionalt trafikförsörjningsprogram som beskriver den trafik som kan bli föremål för offentlig finansiering.

### Trafikförsörjningsprogram till 2025

En övergripande strategi för utveckling av kollektivtrafiken bygger på koncentration till stråk där förutsättning för ökat resande är goda. Stråken måste samtidigt balanseras med en grundläggande trafikförsörjning för hela länet. Detta för att stödja en socialt hållbar utveckling och ge förutsättningar för en samhällsservice i hela länet. Områden som inte har förutsättningar för en utbyggd kollektivtrafik eller som har långa gångavstånd till hållplatser där stråk utvecklas, kan få tillgång till en bra kollektivtrafik genom lösningar som kombinerar bil- och kollektivtrafik eller cykel- och kollektivtrafik. Kollektivtrafiken ska utvecklas med fokus på fyra områden:

- Skapa möjligheter till arbets- och studiependling.
- Skapa goda resmöjligheter mellan större orter i länet och till angränsande län.
- Garantera ett grundläggande trafikutbud.
- Underlätta resor med flera färdmedel.

Väl fungerande kollektivtrafik är också en av förutsättningarna för att nå miljömålen och en långsiktig och hållbar utveckling.

Nuvarande regionala trafikförsörjningsprogram för länet antogs 2012 och gäller till 2025. En mindre revidering gjordes hösten 2016 och arbetet med ett nytt trafikförsörjningsprogram påbörjades

under 2019 och beräknas vara klart för beslut i början av 2021. Programmet, som är en viktig del i den regionala utvecklingsplaneringen, anger långsiktiga och strategiska mål för hur kollektivtrafiken kan bidra till regional utveckling och ett hållbart samhälle.

Programmet bygger på de samråd med kommuner, kollektivtrafikföretag och organisationer som har genomförts i länet samt även på de samråd som har ägt rum med angränsande läns regionala kollektivtrafikmyndigheter, myndigheter, organisationer, kollektivtrafikföretag och näringsliv. Det regionala trafikförsörjningsprogrammets långsiktiga målsättningar är utgångspunkt för de årliga målen i budget.

**Tabell 10 | trafikförsörjningsprogrammet anges följande långsiktiga mål**

Målområde	Mål till 2025
Resande	25 miljoner resor per år inklusive skolkortsresor. 60-procentig resandeökning exklusive skolkortsresor jämfört med 2011.
Kundnöjdhet (andel nöjda)	Allmän trafik alla länsbor 65 procent. Allmän trafik resenärer 80 procent. Serviceresor 85 procent.
Tillgänglighet	Fler ska kunna resa med den allmänna kollektivtrafiken genom tillgänglighetshöjande åtgärder.
Skattesubventionsgrad	Den allmänna kollektivtrafiken ska över tid ha en skattesubventionsgrad på cirka 50 procent.
Miljö	All allmän kollektivtrafik ska drivas med förnyelsebara drivmedel. Trafikens totala energiförbrukning/km ska minska med minst 25 procent.

### Prioriterade uppdrag:

- Gällande trafikförsörjningsprogram sträcker sig fram till år 2025. En rad förändringar har skett i samhället sedan programmet antogs 2012 och som påverkar resandet. Bland annat förstoras arbetsmarknadsregionerna och resande över länsgränser ökar. Nya former för vårt resande håller på att växa fram genom ökad samverkan mellan kollektivtrafik och andra transportslag. Klimatmålen för trafikens utsläpp ska uppnås. Arbetet med ett nytt trafikförsörjningsprogram färdigställs och omfattar tiden fram till 2035.
- I detta behöver förutsättningarna ses över för hur kollektivtrafiken kan nå målet med att restiden mellan närliggande kommunala huvudorter ska vara som längst 60 minuter.

Sedan målet om skattesubventionsgrad inom kollektivtrafiken sattes till 50 procent har de ekonomiska förutsättningarna förändrats. I dag följs inte det uttalade målet. Region Jönköpings län behöver se över målet för subventioneringsgraden av taxorna inom Länstrafiken till det kommande trafikförsörjningsprogrammet.

#### **Prioriterade uppdrag:**

- Under 2020 ska Region Jönköpings län utreda förutsättningarna för ett koncept som syftar till att öka andelen som reser med kollektivtrafik i förhållande till biltrafiken. Konceptet ska rikta sig till både de egna medarbetarna och till länets företag, kommuner och organisationer. Målet ska vara att anställda ska kunna erbjudas personalrabatt inom Jönköpings Länstrafiks kollektivtrafik. Anställda ska kunna erbjudas att köpa reseprodukter till ett subventionerat värde av arbetsgivaren.
- För att bidra till ett hållbart resande till och från vården ska underlag tas fram för införande av möjligheten att åka allmän kollektivtrafik till sjukhus med kallelsen som biljett/färdbevis. Målsättningen är att kunna införa detta i samband med att Jönköpings Länstrafiks nya biljettsystem tas i drift under 2020. Satsningen ska utvärderas efter tre år.
- Region Jönköpings län ska utreda resvanor hos studenter för att undersöka vilka resekort eller produkter som används inom kollektivtrafiken. Kartläggningen ska ligga till grund för Jönköpings Länstrafiks kommande utbud.
- Taxorna för ungdomskortet och seniorekortet ska vara kvar på 200 kronor oavsett indexuppräknings för övrig prissättning inom Jönköpings Länstrafik.

#### **Tillgänglighet för alla**

Personer med synskador eller andra funktionsvariationer ska ha goda möjligheter att resa med kollektivtrafiken. Länstrafiken behöver ta hänsyn till människors olika behov både för att öka tillgängligheten generellt och för att uppmåna till ett mer hållbart resande.

#### **Prioriterat uppdrag:**

För att möta behoven i länets alla delar ska Region Jönköpings län utreda förutsättningarna för att vidareutveckla konceptet med anropsstyrd trafik. En förstudie ska genomföras. Framförallt är förutsättningarna för att resa med kollektivtrafiken på landsbygden begränsad i en jämförelse med mer tätbebyggt område. Boende på landsbygden och i glesbygdsområden ska ha mer

likvärdiga möjligheter att kunna bo och verka som i övriga länet. Om konceptet faller väl ut och förbättrar tillgängligheten kan det innebära att anropsstyrd trafik kommer att ersätta linjelagd trafik som har minskande reseunderlag.

#### **Tåg**

På vilket sätt den regionala tågtrafiken ska utvecklas avgörs både av Region Jönköpings läns ambitioner samt av banornas tekniska standard och planerna på upprustning och utveckling. Eftersom regionaltågtrafiken har en långsiktig strukturerande effekt i samhället är det mycket viktigt att planeringen av de framtida regionala tågtrafikeringsuppläggen och järnvägsinvesteringarna synkroniseras. 2022-2023 behöver Jönköpings Länstrafik förnya sin fordonsflotta inom Krösatågen och ett projekt om fordonsanskaffning pågår tillsammans med länen inom Regionsamverkan Sydsverige och Transitio AB. De nya fordonen kan ej underhållas i nuvarande depå och planering för ny depå i Nässjö pågår tillsammans med Nässjö kommun och Trafikverket.

Behovet av underhåll på järnvägslinjerna i Jönköpings län är stort, södra stambanan behöver hålla hög kvalitet och de regionala tågbanorna behöver rustas upp. Det är prioriterat att i samverkan med Trafikverket driva frågan om ett järnvägsnät med hög kvalitet.

Järnvägslinjen mellan Nässjö och Vetlanda behöver elektrifieras. Trafikverket har påbörjat en åtgärdsvalstudie för elektrifieringen och berörda kommunerna är involverade.

#### **Prioriterat uppdrag:**

Tåglinjen mellan Värnamo och Halmstad har ett värde som en del av ett sammanhängande järnvägsnät i södra Sverige. Region Jönköpings län ska ta initiativ till ett samarbete med Region Halland med syftet att göra en utvärdering av sträckan Värnamo-Halmstad.

#### **Serviceresor**

Region Jönköpings län genom Länstrafiken ansvarar för Serviceresor (närtrafik, sjukresor, färdtjänst) och det finns ett standardiserat koncept för hela länet. Detta gäller regelverk (exklusive skolskjutsar) liksom hur trafiken ska integreras med och komplettera linjetrafiken. För sjukresor och färdtjänst är det särskilt viktigt att, inom ramen för ett kollektivt resande, ta hänsyn till de speciella behov som finns bland sjuka och personer med funktionsnedsättning. För att täcka

de senaste årens kraftiga kostnadsökning inom serviceresor tillförs 17,5 miljoner kronor i budget. Under 2020 kommer regelverket att ses över.

### Kollektivtrafikövergripande

Valet av trafikslag och kapacitetsutnyttjandet i fordonen har stor påverkan på trafik kostnaderna. Aktiv marknadsföring, effektiva försäljningskanaler, till exempel till arbetsgivare och företag och bra information till resenärer och länsinvånare är viktigt för att öka resandet och därmed intäkterna.

En överenskommelse om samverkan för biogas i Jönköpings län har tecknats med länets kommuner. Inför kommande trafikupphandlingar är det viktigt att noggrant utreda vilka alternativ som finns vad gäller drivmedel till våra fordon.

### Inriktningar 2020

- Inom Regionsamverkan Sydsverige införa ett nytt biljett- och betalsystem. Målsättningen är att ha ett nytt system med möjlighet till länsöverskridande resor i full drift senast vid årsskiftet 2019/2020. Arbetet utgår ifrån den nationella standard som arbetats fram inom Samtrafikens biljett- och betalsystemsprojekt. Vid lansering av det nya systemet införs samtidigt delvis ett nytt biljettsortiment. Det nuvarande biljettsystemet kommer att avvecklas under 2020.
- Samarbetet inom Syntaxan och med övriga grannlän. Region Jönköpings län ingår i Syntaxan som är ett samarbete inom Regionsamverkan Sydsverige med syfte att förenkla resandet över länsgräns i Sydsverige. För att göra resandet så enkelt som möjligt är det viktigt att fortsätta arbetet med att ta fram gemensamma reseprodukter över alla länsgränser, även till Östergötland. Ett nytt dokument "Syntaxan 2.0" har antagits av respektive län under 2019 och börjar gälla senast vid införandet av det nya biljett- och betalsystemet.

### Stadstrafik

En avsiktsförklaring mellan Jönköpings kommun och Region Jönköpings län har tecknats avseende stadstrafiken i Jönköping. Avsiktsförklaringen innebär bland annat införande av elbussar på stomlinjerna, en helt ny stomlinje samt åtgärder som Jönköpings kommun behöver vidta för att förbättra framkomligheten i trafiken. För att genomföra satsningarna uppförs en ny bussdepå i Jönköping.

Nuvarande trafikavtal är förlängt till juni 2021 vilket medför ökade kostnader under 2020.

### Inriktningar 2020

- Införa den första elbusslinjen i Jönköping. Vid årsskiftet 2019/2020 beräknas den nya elbusslinjen 17 starta med sträckningen Strandängen – A6.
- Fortsätta etableringen inför nytt stadsbussavtal i Jönköping med avtalsstart i juni 2021.
- Medverka i arbetet för ny bussdepå i Jönköping med inflyttning i juni 2021.

### Regiontrafik

#### Inriktningar 2020

- Etablera ny regionbusstrafik inför avtalsstart juni 2020.
- Planera för fler turer Jönköping – Falköping – Skövde/Göteborg från december 2020 i enlighet med Västra Götalandsregionens Målbild Tåg 2035.
- Anskaffa nya tågfordon inom Krösatågssystemet som ersättning för och utökning av befintlig fordonsflotta i enlighet med målen i det Regionala trafikförsörjningsprogrammet. Fordonen kommer att börja levereras 2022-2023.
- Medverka i arbetet för ny tågdepå i Nässjö tillsammans med Nässjö kommun och Trafikverket.

### Serviceresor

En översyn av regelverket för sjukresor för att anpassa det efter dagens behov och förändringarna inom hälso- och sjukvården har slutförts. För 2020 föreslås en höjning av egenavgiften för sjukresor med fem kronor till 125 kronor för enkel resa, vilket även medför en justering av högkostnadsskyddet. Ersättningen för resa med egen bil samt boende föreslås vara oförändrade. Regler för sjukresor och färdtjänst framgår av bilaga. Mellan åren 2015 till 2018 ökade resandet inom serviceresor med 7.5 procent vilket medfört ökade kostnader.

I arbetet med ett nytt trafikförsörjningsprogram ska hänsyn tas till hur närtrafiken och anropsstyrd trafik kan utvecklas och vara en del i omställningen till ett hållbart samhälle.

Tabell 11 Antal resor

(tusental)	Plan 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Sjukresor	120	165	133
Färdtjänstresor	577	491	536
Närtrafik	25	25	23
Totalt antal serviceresor	722	681	692

**Inriktningar 2020:**

- Etablering inför trafikstart september 2020.

Ambitionen är att hela sjukvårdsregionen ska ha en samsyn runt sjukresor. Merparten av Sveriges regioner har redan digitala intyg. Ett digitalt intyg som ersätter dagens transportkvitton på papper skulle underlätta både för kunder och vårdpersonalen samt är bra för miljön. Samtidigt som digitala intyg införs är det ett första steg för vården att boka och följa upp en resa. För att införa digitala intyg kommer det krävas utveckling av systemen både inom Region Jönköpings län gentemot HSA-katalogen och gentemot andra system såväl som från systemleverantören. Till att börja med kostnad för systemutveckling och eventuellt konsulter. Kostnaden för digitala intyg får beräknas i projektet (blir även en besparing).

Idag beställs en hemresa från sjukvården genom telefonsamtal och hämtningen sker i normalfallet inom en timme. Ibland blir väntan längre då många patienter vill resa vid samma tidpunkt. Det är utifrån ett kundperspektiv önskvärt att kunna avtala om tid för hemresa så att kunden kan planera sin tid. Detta innebär trygghet för patienten som inte behöver känna oro för att missa hemresan. Beräknad årlig kostnad: 1,8 miljoner kronor.

**Prioriterade uppdrag:**

- Genomföra ett utvecklingsprojekt för att införa digitala intyg.
- Införa en regeländring som innebär att resenären kan avtala tid för hemresa.

**Resursförstärkning**

Trafikförsörjningsprogrammets mål om ett ökat resande kommer att kräva betydande resursförstärkningar men också omdisponering av resurser från trafikutbud med lågt underlag. En utbyggnad av närtrafik i hela länet ger förutsättningar för att disponera om resurser från områden med svagt resandeunderlag samtidigt som behov av kollektivtrafik kan tillgodoses.

Planeringsförutsättningar för trafikförändringar sträcker sig över en längre period än enbart kommande budgetår. Sedan trafikförsörjningsprogrammet trädde ikraft har till och med 2019 resursförstärkningar på drygt 125 miljoner kronor tillförts kollektivtrafiken. Resursutökningar möjliggör olika åtgärder som exempelvis trafikutbyggnad, marknadsföring och en prissättning som gör kollektivtrafiken attraktiv. Utökningar kan innebära svårighet att nå målet skattesubventionsgrad på 50 procent i trafikförsörjningsprogrammet. Målet för 2020 är 60 procent.

I samband med att de nya trafikavtalen inom både allmän kollektivtrafik och serviceresor träder i kraft kommer sannolikt nya resurser att behövas för att täcka i dag okända kostnadsökningar. Förlängningen av trafikavtalet i Jönköpings stadstrafik från och med juni 2019 kommer i och med helårseffekten att kräva utökade resurser från och med 2020.

För att nå målet i trafikförsörjningsprogrammet om en 60-procentig resandeökning till 2025 krävs en fortsatt utbyggnad av kollektivtrafiken i länet. För att finansiera de beslutade satsningarna inom stadstrafiken i Jönköping, samt anskaffningen av nya Krösatåg tillförs en årlig resursförstärkning 2020-2023 om 25 miljoner kronor per år. Se sidan 25. De senaste åren har färdtjänstresorna ökat, vilket resulterat i högre kostnadsökningar än beräknat. Resandeökningen beror bland annat på att regelverket har ändrats så att det nu är möjligt att åka färdtjänst till vården.

2019 års ekonomiska prognos och förväntade kostnadsökningar 2020 och framåt för den allmänna kollektivtrafiken innebär att en genomsnittlig uppräknings av biljettpriserna motsvarande minst indexutveckling behöver göras vid tidtabellsskiftet i december 2019. Prishöjningarna är en förutsättning för att bibehålla en budget i balans. Inför 2020 höjs även tilläggsavgiften som tas ut vid resa utan giltig biljett.

Nämnden för trafik, infrastruktur och miljö har möjlighet att under året besluta om tillfälliga prispförändringar.

## PRIORITERINGAR, INDIKATORER OCH SYSTEMMÄTETAL REGIONAL UTVECKLING

Regional utveckling hanteras av nämnderna för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet (ANA), samt trafik, infrastruktur och miljö (TIM). Indikatorer för regional utveckling anges nedan.

Därefter anges strategiska mål, framgångsfaktorer och systemmätetal för verksamhetsområdena Utbildning och kultur och Länstrafiken.

Hållbar utveckling	Region Jönköpings län leder arbetet för en hållbar utveckling och att målen i Agenda 2030 ska nås i tid i länet. Detta arbete ska bidra till en hållbar tillväxt och utveckling i hela Jönköpings län.	<ul style="list-style-type: none"> <li>Ökad måluppfyllelse i BRP+</li> <li>Utsläpp av koldioxid ekvivalenter minskar i länet</li> </ul>
Innovation och företagande	Region Jönköpings län strävar efter det hållbara samhället med tillväxt av jobb och företag i hela länet, utvecklade forsknings- och innovationsmiljöer, jämställdhet, integration och mångfald, en miljödriven näringslivsutveckling samt ökad konkurrenskraft för landsbygdsföretag.	<ul style="list-style-type: none"> <li>Ökat företagande bland kvinnor och utrikes födda</li> <li>Ökat antal nya företag per 1000 invånare</li> <li>Förbättrat företagsklimat i länet</li> </ul>
Kompetensförsörjning	Region Jönköpings län bidrar till att alla människor i länet kan säkra sin egen försörjning genom; ett arbete, en väl fungerande arbetsmarknad och varaktigt ökad sysselsättning, stärka kopplingen mellan utbildning och arbetsliv samt till att matchningen på arbetsmarknaden i länet stärks.	<ul style="list-style-type: none"> <li>Höjd formell utbildningsnivå i länet</li> <li>Sänkt långtidsarbetslöshet</li> <li>Sjunkande ohälsotal</li> </ul>
Attraktiva miljöer och tillgänglighet	Region Jönköpings län verkar för att: alla människor i länet har likvärdiga möjligheter att delta och bidra i ett tillgängligt, sammanhållande och hälsofrämjande samhälle som präglas av jämlikhet, jämställdhet och mångfald; alla ska ha möjlighet att vara en del av det framväxande e-samhället; utveckla tillgänglighet och implementering av offentliga digitala tjänster och ett ökat servicebud på landsbygden; främja utvecklingen av koldioxidsnåla och energieffektiva infrastrukturer och transporter, samt förbättra förutsättningarna för turism, rekreation, kultur och fritid.	<ul style="list-style-type: none"> <li>Klimatutsläppen från fossilbränsle i Jönköpings län minskar</li> <li>Andelen nöjda resenärer med kollektivtrafiken ökar i hela länet</li> <li>Deltagandet i kulturlivet ökar i hela länet</li> <li>Länsbefolkningen ökar</li> <li>Länet når det nationella bredbandsmålet 2020</li> </ul>
Internationellt samarbete	Region Jönköpings län stärker det gränsövergripande innovationssystemet, bidrar till hållbara transporter, främjar anpassningen till energi-, miljö- och klimatutmaningen, utvecklar strategiska samarbeten och partnerskap i Sverige och andra länder för en hållbar utveckling på en global marknad.	<ul style="list-style-type: none"> <li>Antalet direktinvesteringar ökar</li> <li>Andelen exporterande företag ökar</li> </ul>
Verktyg för regional utveckling	Region Jönköpings län leder det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet genom en strategisk samordning av länets kommuner, näringsliv och civilsamhälle, ökad samverkan nationellt såväl som internationellt, ett stärkt analysarbete, strategiska satsningar inom målområdena samt riktade projektutlysningar.	<ul style="list-style-type: none"> <li>Ett ledningssystem för strategisk samordning etableras</li> <li>Analysarbetet utvecklas</li> <li>Riktade projektutlysningar genomförs</li> </ul>

**STRATEGISKA MÅL, FRAMGÅNGSFAKTORER OCH SYSTEMMÄTETAL****Utbildning*****Perspektiv: Medborgare och kund***

**Strategiskt mål:** Ett attraktivt och framtidsinriktat utbildningsutbud på naturbruksprogrammet och folkhögskolor med hög kvalitet, anpassat efter befolkningens och arbetsmarknadens behov.

**FRAMGÅNGSFAKTOR:** Utgå från behovsanalyser som ger underlag för utbildningarnas dimensionering och inriktning.

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Antal antagna i förhållande till antal elever som slutar årskurs 9 i länet (Naturbruksskolorna)	Statistik	nytt mått		
Sökande per utbildningsplats inom folkhögskolorna - könsuppdelas (kvinnor/män/övriga)	Statistik	≥ 2,0	2,8	2,0

***Perspektiv: Process och produktion*****Strategiska mål:**

- Eleverna på naturbruksskolorna ska slutföra sin utbildning med godkänd examen inom tre år.
- Deltagarna inom folkhögskolan ska slutföra sina kurser.

**FRAMGÅNGSFAKTOR** Utbildningsinnehåll anpassat till elevens behov.

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Andel elever på naturbruksprogrammet som slutför sin utbildning med godkänd examen	Statistik	90 %	78 %	76 %
Andel deltagare som slutför kurs inom folkhögskolan - könsuppdelas (kvinnor/män/övriga)	Statistik	85 %	81 %	94 %

## Kultur

### **Perspektiv: Medborgare och kund**

**Strategiska mål:** Alla länsinvånare ska ha möjlighet att vara delaktiga i kulturlivet, till kulturupplevelser och till eget skapande.

**FRAMGÅNGSFAKTORER** Genom egna insatser och stöd till föreningslivet skapa engagerade och kulturintresserade medborgare och fler mötesplatser. Kulturverksamhet i alla kommuner i Jönköpings län.

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Betalande publik Smålands Musik och Teater	Statistik	≥ 70 000		
- Kulturhuset Spira/Jönköpings kommun		Nytt mått		
- Övriga länet		Nytt mått		
Publik Smålands Musik och Teater övriga länet	Statistik	Nytt mått		
Publik vid föreställningar för barn och ungdom		≥ 25 000	31 651	24 968
-Kulturhuset Spira/Jönköpings kommun		Nytt mått		
Övriga länet		Nytt mått		
SMOT Antal samverkansavtal med kommun		13		

### **Perspektiv: Ekonomi**

**Strategiskt mål:** God hushållning av resurser på såväl kort som lång sikt

**FRAMGÅNGSFAKTOR:** Kostnadseffektiv verksamhet.

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Ekonomi i balans ANA nämnden	Ekonomi-system	Inte överstiga budget	- 1,2 mnkr	+13,2 mnkr

## Länstrafiken

**Perspektiv: Medborgare och kund**

**Strategiskt mål:** Ökad andel kollektiva resor samt behovsanpassade serviceresor – för hållbar utveckling

**FRAMGÅNGSFAKTORER:** Konkurrenskraftiga restider och hög turtäthet. Prisvärt. Nöjda kunder.

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Andel nöjda kvinnor och män index (NKI)	Kollektivtrafik barometern			
Allmän trafik				
- alla länsbor		55 %	49 %	52 %*
- resenärer		65 %	59 %	63 %*
- prisvärdhet		50 %	48 %	44 %*
Serviceresor	ANBARO	85 %	81 %	81 %
Andel tåg som går enligt tidtabell		nytt mått		

\* Ny mätmetod för Kollektivtrafikbarometern från och med 2017

**Perspektiv: Process och produktion**

**Strategiskt mål:** Kostnadseffektiv upphandling, Ändamålsenlig och kostnads-effektiv trafik

**Framgångsfaktorer:** Rätt beteende – avtal. Trafikutbud med högt resande. Tryggt och säkert.

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Antal resor	Biljettsystem	Resande- ökning 1,0 % exklusive skolresor = 22,8 miljoner totalt*	22,4 miljoner	22,6 miljoner
Antal påstigande/mil (regional trafik)	Biljettsystem	9,2	9,2	9,2

\* för att uppnå det långsiktiga målet enligt det regionala trafikförsörjningsprogrammet är de årliga målen linjärt fördelade:

2020: 22,1 miljoner resor  
2021: 22,7 miljoner resor  
2022: 23,3 miljoner resor  
2023: 23,8 miljoner resor  
2024: 24,4 miljoner resor  
2025: 25,0 miljoner resor



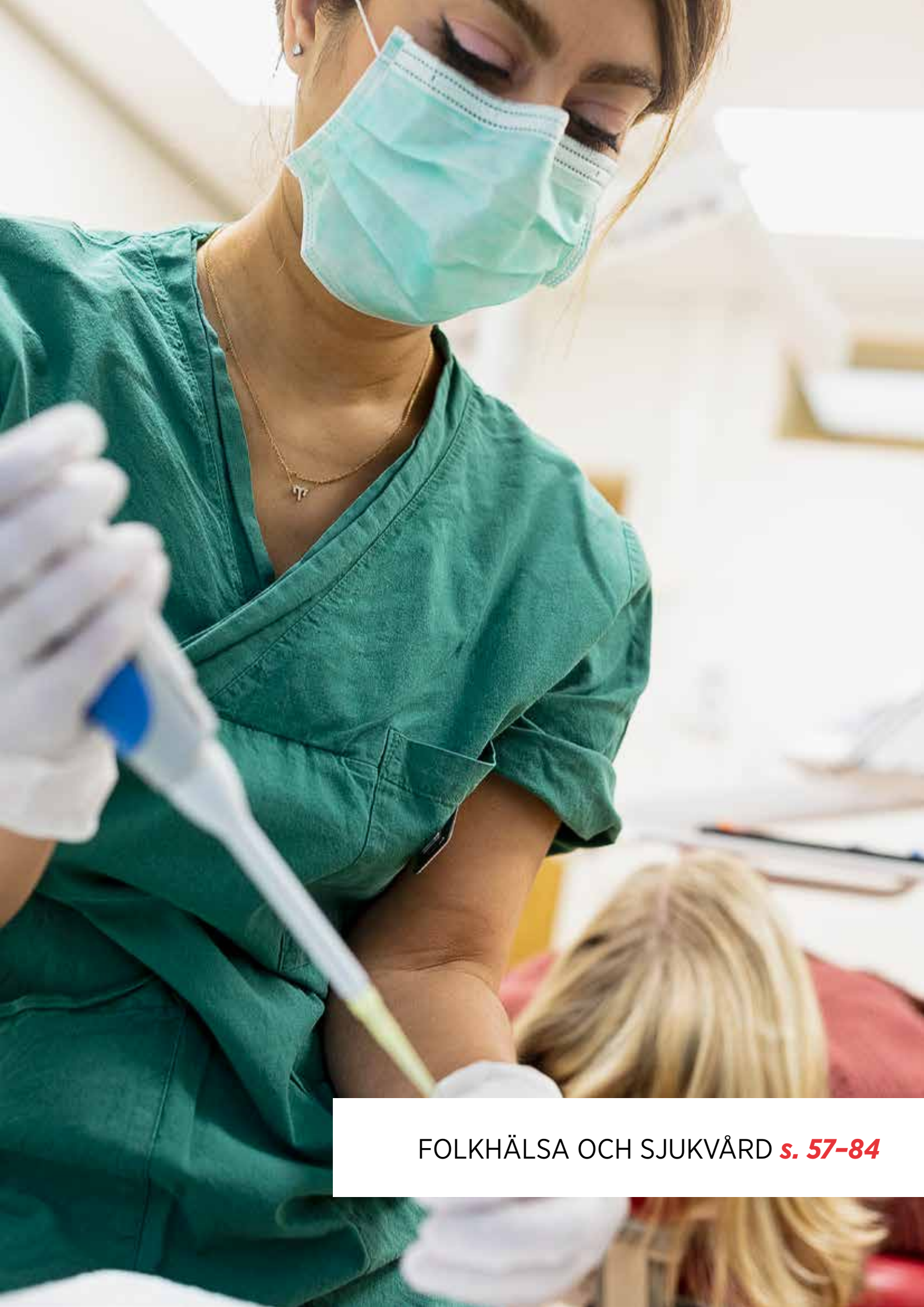
**Perspektiv: Ekonomi**

Strategiskt mål: God hushållning av resurser på såväl kort som lång sikt

**Framgångsfaktor: Kostnadseffektiv verksamhet. Högt resandeunderlag.**

<b>Systemmätetal</b>	<b>Mätmetod</b>	<b>Mål 2020</b>	<b>Resultat 2017</b>	<b>Resultat 2018</b>
Ekonomi i balans TIM nämnden	Ekonomi-system	Inte överstiga budget	-33,2 mnkr	+1,9 mnkr
Kostnad/per resenär - km (serviceresor)	Planerings-system	Inte öka mer än index	16,42 kr	17,15 kr
Skattesubventionsgrad allmän trafik	Ekonomi-system	60 %	64 %	61,2 %





FOLKHÄLSA OCH SJUKVÅRD **s. 57-84**

# Folkhälsa och sjukvård

Hälso- och sjukvården i Region Jönköpings län är en av Sveriges bästa, med topplaceringar när det gäller både kvalitet och tillgänglighet. Målet är bästa möjliga hälsa hos länets invånare och en bättre och jämlik vård. *Jag får den vård jag behöver, när jag behöver den och på det sätt jag behöver.*



## Tillsammans för bästa möjliga hälsa och jämlik vård

Målet med hälso- och sjukvården inom Region Jönköpings län är att den ska vara jämlik, med hög patientsäkerhet, hög tillgänglighet och kliniska resultat i toppnivå. Detta kräver tillgång till medarbetare och ställer krav på att Region Jönköpings län är en attraktiv arbetsgivare. Det är viktigt att patienten känner tillit till vården när behov finns. Vården ska finansieras gemensamt av alla invånare, där människor bidrar efter förmåga och får vård efter behov. Vi vill uppnå en jämlik hälso- och sjukvård som prioriterar de med störst behov. Därför behöver arbetet med patienter med stora vårdbehov eller kroniska sjukdomar prioriteras och det preventiva folkhälsoarbetet behöver systematiseras för att utjämna folkhälsoskillnader.

För att möta framtidens utmaning inom hälso- och sjukvård finns behov av ett större fokus på verksamheter utanför sjukhusvården, i den nära vården. Detta inbegriper verksamheter i hela samhället; inom både Region Jönköpings län,

kommunerna och civilsamhället. Region Jönköpings län ska stödja det förebyggande arbetet. En mer personcentrerad vård som skapar förutsättningar och tar tillvara patienters och närståendes förmåga är en mycket viktig del. Genom att skapa förutsättningar för bättre hälsa, i ett system, kan resurser användas mer effektivt. Förflyttning från slutenvård till öppenvård, från sjukhus till vårdcentral och från vård till hälsofrämjande insatser är påbörjat.

Välfärdsutmaningen innebär att betydligt fler invånare ska dela på samma resurser som hälso- och sjukvården har idag. För att klara av välfärdsutmaningen krävs förändrade arbetssätt för att få förflyttning av hälso- och sjukvård från sjukhusvården till den nära vården, bättre förutsättningar för egenvård och förebyggande insatser. Digitalisering och artificiell intelligens är viktiga verktyg för att transformera arbetssätt och för att minska resursförbrukningen. Detta för att kunna ge hälso- och sjukvård till fler länsinvånare med mindre resurser per invånare. Implementeringen av förändrade arbetssätt och förflyttningen behö-



Tillsammans för bästa möjliga hälsa och jämlik vård Region Jönköpings län ska vara bästa plats att växa upp, leva och åldras på.

ver ske successivt. En plan för Framtidens hälso- och sjukvård är framtagen under 2019. I denna beskrivs en strategi för hur den nära vården har en inriktning att stå för en större del av den totala hälso- och sjukvården år 2030.

Idag finns det stora skillnader i hälsa mellan olika grupper i samhället avseende till exempel kön, etnisk tillhörighet, utbildningsnivå, geografi och olika socioekonomiska grupper. För en bättre folkhälsa ska Region Jönköpings län stödja människor i att själva kunna ta ansvar för sin vård och hälsa. Större hänsyn måste tas till socioekonomiska förutsättningar i de olika upptagningsområdena med en nära och trygg vård som ska vara tillgänglig. Ett aktivt arbete behövs för att utjämna dessa hälsoskillnader. Det preventiva folkhälsoarbetet intensifieras under planperioden och ska ha ett livscykelerspektiv, från den gravida mamman till den äldre individen som tar sitt sista andetag. Systematiskt hälsofrämjande arbetssätt leder till ett ökad välbefinnande och i kombination med ökad utbildningsnivå kan skillnader i ohälsa utjämnas. Arbetet med SKR:s Strategi för hälsa ska fortsätta och utvecklas. För att minska hälsoskillnaderna i länet och förbättra folkhälsan behöver samarbetet mellan hälso- och sjukvården, länets kommuner, civilsamhället, idéburet partnerskap, frivilligorganisationer, idrottsför-

eningar med flera fortsätta att stärkas. Ofrivillig ensamhet är ett av våra stora samhällsproblem med höga mänskliga och samhällsekonomiska kostnader. Det behövs ett brett gemensamt arbete mellan det offentliga och civilsamhället.

### Kvalitet är vår strategi

Hälso- och sjukvårdens budget för 2020 motsvarar cirka 9,7 miljarder kronor. Den stora resursen för utveckling uppstår genom att förbättra och effektivisera nuvarande verksamhet. På detta sätt frigörs arbetstid och andra resurser som kan satsas på nya områden och åtaganden.

Det finns fortfarande trösklar inom hälso- och sjukvården, både mellan kommun och Region Jönköpings län och mellan olika delar av verksamheten. Dessa trösklar måste arbetas bort så att hälso- och sjukvården blir sömlös. Frågan: Vad är bäst för "Esther"<sup>1</sup> ska genomsyra all verksamhet.

<sup>1</sup> "Esther" är ett samarbete mellan kommunerna, primärvården och specialistsjukvården. "Esther" är en symbolisk person med komplexa vårdbehov som kräver integrerad vård och samordning mellan sjukhus, primärvård, hemvård och omsorg. "Esther" finns numera som ett globalt nätverk med knutpunkter ibland annat England och Singapore.

## Tillsammans för jämlik hälsa och ett bra liv

En stor utmaning är de stora ojämlikheterna i hälsa. Region Jönköpings län ska ha som mål att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation och ska ta krafttag för att alla ska kunna leva ett aktivt och självständigt liv. Region Jönköpings län arbetar aktivt för länsinvånarnas hälsa och livskvalitet, genom att främja hälsa och förebygga sjukdom och skador. Folkhälsoarbetet bygger på samverkan med olika samhällsaktörer, som länets kommuner, myndigheter, organisationer och civilsamhälle. Verksamheterna inom såväl hälso- och sjukvård som regional utveckling är viktiga i folkhälsoarbetet. Möjligheter till arbete och utbildning, samt tillgängliga fritids- och kulturaktiviteter betyder mycket för befolkningens hälsa.

Förebyggande insatser ska genomsyra hälso- och sjukvården och vara en självklar del i all vård och behandling. Underlag som beskriver variationen i befolkningens hälsa på kommunnivå används som prioriteringsgrund för kommunsamverkan.

Strategin och handlingsplanen för jämlik hälsa, Tillsammans för jämlik hälsa och ett bra liv i Jönköpings län, är antagen av Region Jönköpings län och länets kommuner. Handlingsplanen ska revideras under 2020. Handlingsplanen omfattar tre strategiska mål med sikte på år 2025 och nio handlingsområden med prioriterade aktiviteter som revideras vartannat år:

- **Strategiskt mål: Hållbara strukturer i styrning och ledning**
  1. Statistik och analys
  2. Medborgarmedverkan
  3. Hälsoekonomi
  4. Förbättringsarbete och forskning
- **Strategiskt mål 2: Stärkt samverkan och samlärande regionalt och lokalt**
  5. Samverkan och samlärande
- **Strategiskt mål 3: Jämlik hälsa och bra livsvillkor genom hela livet**
  6. Barn, unga och unga vuxnas livsvillkor och hälsa
  7. Försörjning och sysselsättning
  8. Samhällsplanering och närmiljö
  9. Äldres livsvillkor och hälsa

## Strategi för hälsa

*Tillsammans - varje dag lite bättre*

Strategi för hälsa innebär att Sveriges viktiga välfärdsverksamheter: skola, socialtjänst, vård- och omsorg, hälso- och sjukvård ska styras och samordnas för att främja hälsa och förebygga ohälsa. Detta genom att arbeta mot gemensamma mål, oavsett verksamhet. Strategin har tagits fram tillsammans med medlemmarna i Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

Det finns tre målområden för genomförandet av strategin:

- En god och jämlik hälsa. Det övergripande nationella målet är en god och jämlik hälsa för alla. Samtliga verksamheters arbete och konkreta delmål värderas utifrån detta
- God kvalitet. Alla välfärdstjänster ska ha en god kvalitet. God kvalitet avgörs bland annat av elever, brukare och patienter men också av förmågan att förnya befintlig service utifrån sammanhang och målgrupp
- Hållbart och uthålligt. När vi arbetar rätt för att nå en god och jämlik hälsa och utför välfärdsarbetet med god kvalitet kommer resultatet bli hållbart och uthålligt. Det vill säga att hälsan kommer att förbättras inom alla områden och skillnader mellan olika grupper kommer att minska.

## Livsstilsutmaningen

Att främja folkhälsa är ett arbete inte bara för vården utan för hela samhället. Den nära vården har dock ett särskilt ansvar för att stötta personer med hög risk för sjukdom till livsstilsförändring. Det finns goda exempel som bygger på samverkan mellan vårdcentraler och kommuner. Arbetet med att stödja livsstilsförändring bör utvecklas och spridas till hela den nära vården i Region Jönköpings län och gärna i samverkan med kommunerna.

## God hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvården ska vara:

- personcentrerad – vården ges med respekt och lyhördhet för individens specifika behov, förväntningar och värderingar
- tillgänglig och ges i rimlig tid – ingen patient behöver vänta oskälig tid på de vårdinsatser som hen har behov av
- jämlik – vården tillhandahålls och fördelas på lika villkor för alla utifrån behov
- kunskapsbaserad och ändamålsenlig – vården bygger på vetenskap och beprövad erfarenhet
- säker, trygg och med kontinuitet – vårdskador

förhindras genom ett aktivt riskförebyggande arbete. Den personal, de lokaler och den utrustning som krävs för god vård finns tillgängliga

- kostnadseffektiv – tillgängliga resurser används på bästa sätt för att nå uppsatta mål. Detta innebär att vården, baserad på tillståndets svårighetsgrad, ges i samverkan mellan vårdens aktörer och med kostnadseffektiva åtgärder.

Källa: Socialstyrelsen

### Den nära vården

Den nära vården är basen i hälso- och sjukvårdssystemet. Huvuddelen av invånarnas behov av öppen hälso- och sjukvård tillgodoses i den nära vården. Detta inbegriper verksamheter i hela samhället; främst Region Jönköpings län och även kommunerna och civilsamhället. Region Jönköpings län ska stödja det förebyggande arbetet. Möjligheter till arbete och utbildning, samt tillgängliga fritids- och kulturaktiviteter betyder mycket för befolkningens hälsa. En mer personcentrerad vård som skapar förutsättningar och tar tillvara patienters och närståendes förmåga är en mycket viktig del.

Den nära vården:

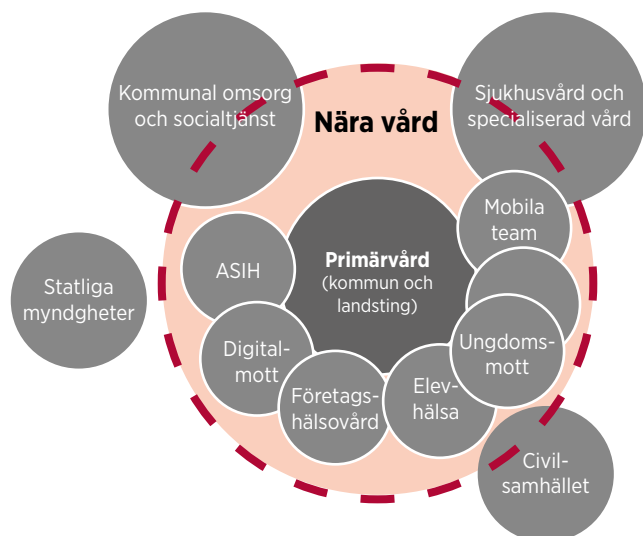
- är en personcentrerad vård och omsorg som utgår från patienten/brukarens och närståendes behov och förmåga att hantera sin sjukdom
- är att vården skapas tillsammans mellan patient och vårdgivare
- arbetar preventivt och proaktivt och möter problemen uppströms
- är det stöd kommuner, landsting och civilsamhälle kan ge för att möjliggöra en personcentrerad vård
- är en kultur av tillit och samverkan, där var och en tar ansvar för sitt arbete och underlättar för steget före och efter för att skapa en sammanhållen vårdkedja
- har vårdcentralen som bas
- använder e-hälsans alla möjligheter att möta patientens behov
- är att delar av den vård som idag ges i slutenvård kan ges i annan form nära patienten.

För att omställningen till nära vård ska ske ordnat, till exempel om nya arbetsformer måste tillskansas samtidigt som patienter och verksamheten har behov av att säkra kvaliteten i nuvarande, så kommer omställningsmedel att vara tillgängliga

### Detta är viktigt för mig!



**Figur 6** Jag får den vård jag behöver, när jag behöver den och på det sätt jag behöver den.



för projekt. Under planperioden kommer det i projektform genomföras utvecklingsprojekt där verksamheter får större frihet och utökat mandat att driva och utveckla sin verksamhet för en nära vård och god bemanning. Syftet är att transformera arbetssätt för att ställa om till nära vård, skapa god arbetsmiljö och där digitala verktyg utvecklas. Inom ramen för riktade statsbidrag God och nära vård ges möjlighet till utvecklingsprojekt för digitala verktyg, 10 miljoner kronor samt projektmedel för omställning till nära vård, 10 miljoner kronor.

Under 2020 arbetas det fram en plan för hur dietister kan organiseras som en del av den nära vården.

Vårdcentralen ska vara förstahandsvalet när invånaren har behov av hälso- och sjukvård under hela livet.

Vårdcentralernas uppdrag, som förutsätter multiprofessionell samverkan i team, består av planerad och oplanerad vård i form av rådgivning, utredning, diagnostik, behandling, omvårdnad, rehabilitering, habilitering och uppföljning.

Vårdcentralens uppgift är att:

- bedöma och behandla sjukdomstillstånd hos de som vänder sig till vårdcentralen
- erbjuda förebyggande hälsövård och hälsosamtal
- lära känna och vid behov hålla aktiv kontakt med invånarna som valt vårdcentralen i syfte att stärka invånarnas förmåga att i högre utsträckning själva kunna påverka och hantera sin hälsa

- Vara vårdssamordnare utifrån invånarnas vårdbehov. Vårdssamordnaren är koordinatör och fast vårdkontakt vid in- och utskrivning från sjukhuset. Vårdssamordnaren samverkar med sjukhus, kommun, patient och närstående för att säkerställa god och effektiv vård där ledtiderna vid utskrivning från den slutna vården kan hållas så kort som möjligt och onödig vistelse på sjukhus kan undvikas
- aktivt medverka till en väl sammanhållen vårdkedja när patienten har behov av annan kompetens än den vårdcentralen kan erbjuda
- särskilt fokus är på psykisk sjukdom eftersom det är de diagnoser som ökar mest bland sjukskrivna personer

Vårdcentralen ska erbjuda ett patientkontrakt för patienter med stora vårdbehov och täta kontakter med vårdens olika aktörer och även erbjuda fast vårdkontakt samt särskilda kontaktvägar samt organisera verksamheten så att de mest sjuka invånarnas behov av hälso- och sjukvård särskilt tillgodoses. Det gäller framför allt äldre invånare och invånare med sammansatta vårdbehov, kroniska sjukdomar, funktionsnedsättningar och invånare som har svårt med den digitala servicen. Hembesök kan med fördel kombineras med denna typ av patientgrupper.

I förfrågningsunderlaget Primärvård inom vårdval i Jönköpings län beskrivs Region Jönköpings läns mål, vårdcentralernas uppdrag och ersättningsvillkor. Förfrågningsunderlaget fastställs av regionfullmäktige och revideras årligen som en bilaga till budget och verksamhetsplan.

Samverkan inom primärvården och specialistvården behöver stärkas. En möjlighet är utökade digitala kommunikationsvägar.

Läkarstödet till de särskilda boendena och den kommunala hemsjukvården ses över under 2020.

Specialiserad somatisk vård, psykiatri, rehabilitering och diagnostik

Den specialiserade vården är uppdelad i tre verksamhetsområden; medicinsk vård, kirurgisk vård samt psykiatri, rehabilitering och diagnostik. Organisationen ger förutsättning för jämlik vård där Region Jönköpings län på bästa sätt kan möta invånarnas behov av specialiserad somatisk och psykiatrisk vård.



Utgångspunkter i organiseringen av specialiserad vård:

- den nära vården är bas för länets hälso- och sjukvård
- tre välfungerande akutsjukhus
- läns sjukvården fördelas på tre sjukhus
- särskild hänsyn ska tas till fungerande vårdkedjor
- säkerställa resurser i form av personal, kompetens, utrustning och lokaler
- främja god samverkan i hela systemet
- vårdplatser ska utgå från vårdbehov
- vara en lärande organisation.

Det är viktigt med ett närvarande ledarskap för att ta tillvara personalens kunskap och engagemang samt möta de anpassningar som behövs lokalt. Det lokala ledarskapet och chefskapet på Region Jönköpings läns tre akutsjukhus, vårdcentraler och i övrig vårdverksamhet stärks och har tydligt mandat att leda och ta ansvar. Ledare som är närvarande i verksamheten kan bättre möta de olika förutsättningar som finns lokalt. Det underlättar också personalinflytande och samverkan mellan olika verksamhetsområden. Arbetet med att utreda nya lokala sjukhusledningar som påbörjades 2019 fortsätter och under planperioden implementeras utredningens förslag.

Region Jönköpings län ska sträva efter att vanligt förekommande operationer, undersökningar och behandlingar ska erbjudas nära patienten så länge det kan göras med högsta kvalitet och med god ekonomisk hänsyn. Verksamheten ska balanseras så att inte länsdelssjukhusen missgynnas. Grundläggande är att akutsjukhusens uppdrag och kompetens inte får äventyras.

Ett flertal verksamheter är organiserade som länskliniker och för att tydliggöra länsklinikernas uppdrag i alla tre upptagningsområden kommer det arbetas fram nya riktlinjer för samtliga länskliniker. Inriktningen är fast bemanning, kompetensutveckling, ansvar för akutsjukhusen och den nära vården i alla regiondelar.

Delar av ögonsjukvården bedrivs i vårdval. I förfrågningsunderlaget Ögonsjukvård inom vårdval i Jönköpings län beskrivs Region Jönköpings läns mål, uppdrag och ersättningsvillkor. Förfrågningsunderlaget fastställs av regionfullmäktige och revideras årligen som en bilaga till budget och verksamhetsplan. Något ytterligare vårdval planeras inte att införas under mandatperioden.

## Tandvård

Ansvaret för tandvård regleras i tandvårdslagen, som säger att Region Jönköpings län har ett övergripande ansvar att planera all tandvård, oavsett vem som är huvudman eller som utför den.

Folktandvården ska svara för:

- regelbunden och fullständig tandvård för barn och ungdomar, till och med det år de fyller 23 år
- specialisttandvård för vuxna
- övrig tandvård för vuxna i den omfattning som Region Jönköpings län bedömer lämpligt.

Region Jönköpings län ska se till att det finns tillräckliga resurser för patienter med särskilda behov av tandvårdsinsatser och att patientgrupper med behov av särskilt stöd erbjuds tandvård.

Allmäntandvård bedrivs på en öppen marknad med etableringsfrihet med tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets (TLV) referenspris som utgångspris. Allmäntandvård för vuxna finansieras av patientavgifter och ersättning från den statliga tandvårdsförsäkringen. Barntandvården finansieras av barntandvårdspeng. Region Jönköpings län är genom Folktandvården en stor producent av tandvård.

Region Jönköpings län ligger i topp vad gäller kariesfrihet hos 19-åringar (2017). Arbetet för god tandhälsa ska fortsätta och ambitionsnivåerna ska vara fortsatt höga inom barntandvården.

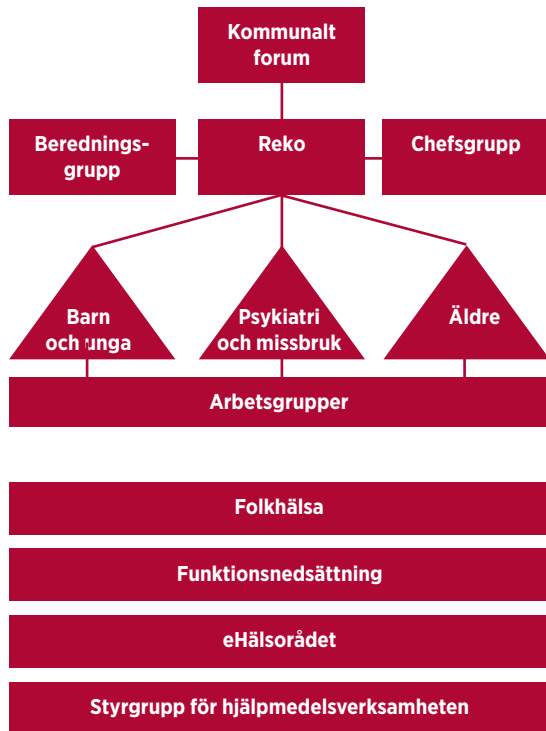
Tillgängligheten till Region Jönköpings läns folktandvårdskliniker behöver bli bättre. Avgörande för att nå det målet är att rekrytera och behålla personalen. De kliniker som finns i glesbygd behöver extra stöd för att kunna fortsätta sin verksamhet att erbjuda en jämlik tandvård.

## Samverkan med kommunerna

Samverkan med kommunerna sker utifrån det gemensamma ledningssystemet för samverkan. Tre strategigrupper inom områdena barn och ungdomar, psykiatri och missbruk samt äldre ansvarar för att omvärldsbevaka, identifiera utvecklingsområden och med årliga handlingsplaner verka för samverkan och att bästa sätt ta tillvara de gemensamma resurserna. När allt mer vård ska ges nära hemmet finns behov av resurseffektiva arbetssätt. Befolkningsstrukturen med allt fler äldre invånare, teknisk och digital utveckling kräver nya samverkansstrukturer. Vi arbetar i samverkan utifrån länsinvånarnas perspektiv genom att utgå från frågan Vad är bäst för "Esther"?

Det gemensamma arbetet utgår från värdegrunden:

- vi utgår från patientens/brukarens behov.
- vi samarbetar aktivt över organisations- och huvudmannagränser.
- vi bemöter varandra med respekt och visar tillit vi lär av varandra och tar tillvara varandras kompetens.



Kommunalt forum är ett nätverk med politiker från Region Jönköpings län och länets kommuner för samråd och inriktningsbeslut i frågor inom folkhälsa och sjukvård och regional utveckling.

Utöver dessa finns samrådsgrupper inom; folkhälsa, funktionsnedsättning och e-hälsa. Ökad samverkan inom rehabiliteringsområdet planeras i ny samrådsgrupp. Tillsammans med kommunerna utvecklas ett sätt att kontinuerligt analysera och följa upp verksamheten.

Arbetet som sker i samverkan med kommunerna är omfattande. Strategi för hälsa inom folkhälsoområdet, familjecentraler, barn och ungdomshälsan, barnahus och ungdomsmottagningar inklusive ungdomsmottagning online inom strategigrupp barn och unga är exempel på områden där samverkan sker.

Region Jönköpings län kommer att fortsätta att arbeta aktivt för att hitta bättre samverkansformer med länets kommuner för att minska den

psykiska ohälsan hos länsinvånarna. Länets kommuner har olika behov och detta har Region Jönköpings län i beaktande.

Beroendevård med tillnyktringsenhet, beroendemottagning under utredning, sprutbytesmottagning och arbete kring våld i nära relationer är ytterligare områden där det finns ett nära samarbete med kommunerna, som leds av strategigrupp psykiatri och missbruk.

I samband med vårdvalsinförandet inom primärvården avvecklades de socialmedicinska mottagningarna. Idag finns en risk att personer med beroendeproblematik hamnar mellan stolarna mellan kommun och region. Det är viktigt att utveckla arbetsformer och samarbeten som erbjuder denna patientgrupp optimal vård. Inte minst är det viktigt att inte förbise patientgruppen med läkemedelsberoende i denna process.

Arbetet kring hemsjukvården sker i nära samarbete med sjukhus, den nära vården och kommuner ihop med patienter och närstående. Trygg och säker hemgång är ett tydligt exempel på hur alla parter arbetar för att patienten ska få den bästa vården. Den palliativa vården är en viktig del som sker i samverkan.

Region Jönköpings län avser att under mandatperioden intensifiera samarbetet ytterligare för att med kommunerna utarbeta högre målsättningar inom flera områden och söka ett utökat samarbete. Områden som särskilt kan vara aktuella är vilka åldersgrupper som ungdomsmottagningarna ska omfatta behovet av utvecklandet av palliativa gästhem i länet, gemensamma utbildningssatsningar för hemsjukvårds- och sjukvårdspersonal och på ett bättre sätt kunna möta och ge vård och omvårdnad för multisjuka och de mest sjuka äldre.

### Samverkan och vård i Sydöstra sjukvårdsregionen

Samverkan inom Sydöstra sjukvårdsregionen regleras i Samverkansnämndens reglemente, regionsamverkansavtalet och årliga överenskommelser med övergripande mål att:

- tillgodose invånarnas behov av hälso- och sjukvård
- främja och bidra till invånarnas hälsa
- främja och bidra till utveckling av hälso- och sjukvården i sjukvårdsregionen
- solidariskt hjälpa varandra

Samverkansnämnden beslutar om vilken sjukvård som ska samordnas inom sjukvårdsregionen. Nämnden kan även hantera samverkansfrågor inom exempelvis kompetensförsörjning, digitalisering, regional utveckling och dialog med statliga myndigheter.

Regionsjukvårdsledningen bereder Samverkansnämndens ärenden och verkställer nämndens beslut genom direktiv till sjukvårdsregionala verksamheter och respektive region. Regionsjukvårdsledningen följer upp kvalitet, produktion och ekonomi.

En stor del av den sjukvårdsregionala samverkan sker i regionala programområden. Programområdena ska konkretisera sjukvårdsregionens patientlöften och verka för en mer kunskapsbaserad, jämlik och resurseffektiv vård i hela sjuk-

vårdsregionen. De regionala programområdena stöds av fyra kunskapsråd med företrädare för regionernas sjukvårdsledningar.

Som patient i Sydöstra sjukvårdsregionen ska du

- erbjudas vård som är lätt tillgänglig för kontakt, bedömning och besök
- erbjudas diagnostik och behandling samt uppföljning enligt bästa kunskap i varje möte
- vara delaktig och välinformerad genom hela vårdkedjan
- få tillgång till jämlik vård
- erbjudas bästa möjliga hälsofrämjande insatser och välfungerande screeningprogram
- få tillgång till patientsäker vård
- erbjudas kostnadseffektiv vård

I Sydöstra sjukvårdsregionen prioriteras patientnära forskning.

## Perspektiv: Medborgare och kund

**STRATEGISKT MÅL:** Jämlik hälsa och nöjda patienter/kunder

**FRAMGÅNGSFAKTOR:** Personcentrerad vård med hög tillgänglighet

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Kundtillfredsställelse	Nationell patientenkät	Högre genomsnittligt resultat för dimensionerna i jämförelse med föregående undersökning	Jämförelser med tidigare års mätning kan ej göras eftersom konceptet för nationell patientenkät har förändrats.	Andel nöjda patienter 80 % i samtliga dimensioner och alla verksamheter där mätningen skett
Jag har tillgång till den hälso- och sjukvård jag behöver - instämmer helt/delvis	Hälso- och sjukvårdsbarometern	90 %	90 %	87 %
Andel i befolkningen som har stort/mycket stort förtroende för hälso- och sjukvården i sin helhet i sitt sin region	Hälso- och sjukvårdsbarometern	75 %	72 %	74 %
Medicinsk bedömning inom 3 dagar	Nationella väntetidsdatabasen	90 %	Nytt mått	Nytt mått
Faktisk väntetid till första besök i specialiserad vård - andel kvinnor och män som fick komma inom 60 dagar (somatisk och psykiatrisk vård)	Nationella väntetidsdatabasen	80 %	75 % varav kvinnor 76,3 % och män 72,3 %	Totalt 70%, varav kvinnor 71,6% och män 67,9 %
Faktisk väntetid till operation/åtgärd inom specialiserad vård - andel kvinnor och män som fick en operation eller åtgärd inom 60 dagar	Nationella väntetidsdatabasen	80 %	75 % varav kvinnor 74,9 % och män 74,8 %	Totalt 72%, varav kvinnor 72,3% och män 72,4%
Genomförda återbesök inom medicinskt måldatum	Diver	90 %	68 % varav kvinnor 70,9 % och män 64,6 %	Totalt 69%, varav kvinnor 1,6% och män 64,6%
Tid till ambulans - andel prio 1 larm inom 20 minuter		80%	Nytt mått	Nytt mått

Att skapa en vård som är jämlik, personcentrerad och tillgänglig är en av vårdens viktigaste utmaningar. Införandet av nya angreppssätt syftar till att fortsätta stärka patientens ställning och göra det möjligt för människor att ta eget ansvar för sin hälsa. Det ska ske genom att involvera patienter och närstående i utvecklingen av hälso- och sjukvården samt erbjuda vård med god kvalitet och bästa möjliga tillgänglighet, valmöjligheter och stöd för egenvård.

Alla invånare har rätt till god och jämlik vård utifrån behov oavsett var i länet man bor. Avståndet till vården är en viktig tillgänglighetsfaktor. En ändamålsenlig fördelning av arbetsuppgifter, ansvar och roller utifrån personalens kompetens är en förutsättning för personcentrerad vård, kvalitet och effektivitet. Region Jönköpings län styrning och ledning av arbetet med rätt använd kompetens ska systematiseras.

### Personcentrerad vård

I den personcentrerade vården ska andra behov än enbart de fysiska behoven lyftas fram. Region Jönköpings län strävar efter att på olika sätt involvera patienter och närstående i hälso- och sjukvården. En viktig framgångsfaktor är den personcentrerade vården som innebär att se och möta hela människan och där individens berättelse är utgångspunkten för partnerskap, gemensam planering och ömsesidig respekt för varandras kunskap.

Även anhöriga och närståendes hälsa och delaktighet ska finnas med och ha en tydligare roll vid varje kontakt med vårdgivare. Den personcentrerade vården ska utvecklas och inkludera patientföreningarna och brukarråd i arbetet.

Utvecklingen av mötesplatser och hälsocaféer för personer med kroniska sjukdomar och deras närstående fortsätter. Exempel på mötesplatser är Hjärtats hus för invånare som har eller har haft cancer, lärcaféer, levande bibliotek och självhjälpsgrupper. Lärcaféer är en pedagogisk modell med målsättningen att deltagande patienter/anhöriga ska få ökad kunskap och lära sig hantera sin livssituation utifrån egna behov och resurser. Lärcaféer i Jönköpings län bör utvecklas genom ett antal prioriterade diagnoser. En särskilt utsatt grupp inom vården är personer med allvarlig psykisk sjukdom och deras anhöriga. Lärcaféernas verksamhet ska vara regelbundet återkommande och anordnas i alla tre länsdelar.

Hälso- och sjukvårdsbarometern är en nationell undersökning som visar hur människor lokalt och i Sverige uppfattar hälso- och sjukvården. Målet är att fånga attityder, förväntningar och erfarenheter hos tidigare, nuvarande och framtida patienter och närstående. Patienternas erfarenheter av ett specifikt besök eller vårdtillfälle fångas via den nationella patientenkäten.

### Existentiell hälsa och andlig vård

Att arbeta personcentrerat utifrån en helhetssyn innebär att man samtidigt beaktar både fysiska, psykiska, sociala och andliga eller existentiella behov. Olika aspekter av hälsa är nära samverkande och en bearbetning av de existentiella frågorna kan vara en förutsättning för en hälsofrämjande process i sin helhet. All vårdpersonal bör därför kunna ge grundläggande existentiellt stöd. Existentiell hälsa ges också fortsatt uppmärksamhet i det breda folkhälsoarbetet.

På gruppnivå erbjuds även fortsättningsvis samtal kring livsfrågor inom psykiatri och i primärvården. Samtalen utgår från åtta existentiella teman, inspirerade av WHO:s internationella folkhälsoundersökningar. Gemensamt för insatser inom området är ett lösningsfokuserat och salutogent förhållningssätt som stödjer ”friskfaktorer” som främjar nyorientering och upprätthåller hälsan. Även självhjälpsgrupper och lärcaféer utgör mötesplatser för bearbetning av livsfrågor. I Region Jönköpings län finns också samtalsgrupper för medarbetare i vården, där tanken är att egen bearbetning av livsfrågorna ökar förutsättningarna att möta patienters behov.

### Etik och bemötande

Bemötandet inom hälso- och sjukvården har stor betydelse för patientens vårdupplevelse. Varje mänskligt möte ger uttryck för värderingar och olika människosyn. Arbetsplatser och verksamheter ska präglas av ett bra bemötande som bygger på ett humanistiskt och normmedvetet synsätt, respekt och allas lika värde. Reflektion över gemensamma etiska värden är ett sätt att hålla den empatiska förmågan och medkänslan för människors beroende och sårbarhet vid liv.

Den etiska värdegrund som uttrycks i bland annat lagstiftning, i riksdagens prioriteringsbeslut och i det synsätt som företräds av WHO och FN utgör en etisk plattform för hälso- och sjukvården som också knyter an till delar av Region Jönköpings läns program för social hållbarhet. Här inryms också det viktiga arbetet med jämlik

vård och hälsa, jämställdhet och mänskliga rättigheter.

På enskilda arbetsplatser utgör etikarbetet ett arbetsledaransvar där etikombud kan utgöra en värdefull resurs. Det centrala etikrådet har uppdraget att övergripande initiera, stödja och stimulera etikarbetet, bland annat genom att

- höja den etiska kompetensen hos medarbetare och förtroendevalda
- främja samtal och etisk reflektion i planering, beslut och daglig verksamhet
- ge vägledning och stöd kring etik och förhållningssätt.

Etikrådet har också tilldelats ansvar för samordning av den andliga vården och för att främja arbetet med existentiell hälsa.

### Tillgänglig vård

Tillgängligheten till vården är en central förtroendefråga för hälso- och sjukvården och avgörande för patienters tillfredsställelse med vården. Utgångspunkten är att vården ska vara lätt att nå och ges i rimlig tid. Det är viktigt att patienter kan känna tillit till vården och en trygghet i att man får vård när man behöver den. Det finns en lång tradition av arbete för att förbättra tillgängligheten inom respektive specialitet och verksamhetsområde. Från 1 januari 2019 ska man som patient bli medicinskt bedömd av en sjuksköterska, läkare eller fysioterapeut inom 3 dagar. Den nära vården är basen i hälso- och sjukvården och vårdcentralen ska vara det självklara valet för invånarna när de har behov av hälso- och sjukvård.

1177 Vårdguiden via webb eller på telefon ska vara dörren in till vården och stöd i individens kontakt med vården och som en integrerad del i hälso-, sjuk-, tandvårds- och omsorgsstrukturen. För att öka tillgängligheten till 1177 Vårdguiden på telefon utvecklas nationell samverkan samt att skapandet av delade tjänster inom Region Jönköpings län undersöks. 1177 ska ha en tydlig koppling till den nära vården och en målsättning under planperioden är att avsevärt förbättra tillgängligheten.

Som ett led i arbetet för en bättre och mer tillgänglig nära vård i Region Jönköpings län behöver vårdcentralerna anpassa sina öppettider utifrån patienternas behov. Ett flexibelt öppethållande kan skapa en bättre tillgänglighet för patienterna. Det förutsätter en god bemanning på

vårdcentralerna. Den nära vården ska vara första linjens hälso- och sjukvård där flertalet patienter ska söka sig för att få sitt vårdbehov tillgodosett och tillgängligheten behöver bli bättre utifrån patientens behov.

Genom att förtydliga vårdcentralernas uppdrag för akuta patienter, utveckla gemensamma arbetssätt och förbättra tillgängligheten ska patientströmmarna styras effektivare från akutmottagningarna till rätt vårdinstans dagtid och kvällar. Närakut bedrivs på vårdcentralen dagtid och är koncentrerad till minst tre platser på jourtid.

Den nära vården behöver utveckla sitt omhändertagande för att möta multisjukas och äldres behov. Patienter med stora vårdbehov, exempelvis multisjuka och äldre, ska erbjudas vårdsamordnare, kontaktsjuksköterska och fast läkarkontakt. Patienten ska även erbjudas ett patientkontrakt med bland annat en samlad tidsplan över alla inplanerade vårdinsatser.

Utvecklingen går mot att allt fler sjukvårdsinsatser görs i hemmet och allt svårare sjuka får möjligheten att vårdas i hemmet. För att möta behoven bör den nära vården i samverkan med den kommunala sjukvården fortsätta att stärka de tvärprofessionella närsjukvårdsteamerna.

Invånarnas behov av psykiatrisk öppenvård har ökat. Vården som är nära patienten ska förstärkas för att tillgodose detta behov. För detta behöver teamarbetet fortsätta att utvecklas.

### Sveriges bästa digitala vård

Region Jönköpings län ska utifrån det nationella målet fortsätta investera i e-hälsa och ska ha som mål att bli bäst i Sverige på digitala vårdtjänster och stödsystem, enligt den plan för framtidens hälso- och sjukvård framtagen under 2019.

Välfärdsteknik och e-hälsa är ett expanderande område med stora kvalitetsvinster för den enskilda patienten. Den kan också ge möjlighet till att effektivisera sjukvården. Region Jönköpings län är aktiv i implementerandet av olika välfärdstekniska lösningar och i utveckling av e-hälsområden. Implementering av e-hälsa (IT) ska ske på ett kostnadseffektivt sätt som leder till kvalitetsförbättringar inom vården.

Regeringens och SKR:s vision för e-hälsoarbetet utgår ifrån att Sverige år 2025 ska vara bäst i

världen på att använda digitaliseringens möjligheter i syfte att:

- underlätta för människor att uppnå en god och jämlik hälsa och välfärd
- utveckla och stärka egna resurser för ökad självständighet och delaktighet i samhällslivet

Region Jönköping län arbetar mot den nationella visionen och arbetet innefattar utveckling, samordning och införande av e-hälsostöd i form av nya vårdtjänster och invånartjänster. Nytoeffekter ska skapas för att:

- invånare, patient och närstående ska ha tillgång till lättillgänglig och kvalitetssäkrad information, åtkomst till dokumentation från insatser och behandlingar, samt individuellt anpassad service och e-tjänster
- vårdpersonal ska ha tillgång till välfungerande och samverkande verksamhets- och beslutsstödsystem som säkerställer hög kvalitet och säkerhet
- beslutsfattare ska ha ändamålsenliga verktyg

## FRAMGÅNGSAKTOR Jämlik hälsa och vård

Region Jönköpings län arbetar för jämlik hälsa och att vården ska erbjudas och fördelas på lika villkor. Arbetet med mänskliga rättigheter och diskrimineringsgrunder är en viktig utgångspunkt liksom FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar.

Grupper med särskilda behov identifieras och uppmärksammas genom bland annat uppföljning av resultat. Förbättringsarbeten uppmärksammar skillnader i behandling och resultat mellan olika grupper, till exempel utifrån kön, etnisk tillhörighet, socioekonomi, utbildningsnivå och geografi. För att bidra till en mer jämlik hälsa behöver tillgången på kultur öka för personer som har svårt att ta del av den kultur som erbjuds i samhället.

När det gäller hbtqi-frågor arbetar Region Jönköpings län under devisen Vi är till för alla. Ingen ska uppleva sig kränkt eller missförstådd på grund av sexuell läggning eller könsidentitet/könsuttryck i mötet med vården eller någon av våra andra verksamheter.

Vi ska förebygga och minska ohälsa bland hbtqi-personer och alla ska känna sig välkomna att arbeta hos oss oavsett sexuell läggning eller kön-

för uppföljning av kvalitet och säkerhet samt få relevanta beslutsunderlag för planering, styrning och resursfördelning.

För att vården ska kunna dra full nytta av och använda e-hälsotjänster optimalt, krävs kontinuerlig utveckling och förbättring av vårdens processer och arbetsflöden. Genom nationell och regional samverkan kring standardiserat arbets sätt kan vården effektiviseras och en ökad kvalitet och patientsäkerhet uppnås. Utgångspunkt är rätt information på rätt plats i rätt tid, med stöd av digitala verktyg för vårdplanering, kunskapsstöd, vårdprocessutveckling via standardisering och systematisering parallellt med personcentrering och med möjlighet till mobilitet och distansarbete. Digitala vårdsbesök är en naturlig del i utvecklingen av vården, och vården blir allt mer digifysisk, det vill säga vården innehåller både digitala och fysiska besök.

sidentitet/könsuttryck. Detta gäller alla arbetsplatser inom Region Jönköpings län. Utbildning i hbtqi-frågor liksom diplomering erbjuds till alla verksamheter inom Region Jönköpings län och samarbetspartners.

## Asyl och flyktingar

För personer med utländsk bakgrund finns behov av anpassad kommunikation kring hälsa och svensk sjukvård. En långsiktig modell för fortsatt stöd till målgruppen är framtagen och införs i samverkan med länets kommuner, tillsammans med stödjande insatser för att aktivera invånarnas frivilliga engagemang. Fortsatt samverkan med kommunerna behövs för att stärka och främja en positiv hälsoutveckling och underlätta integrationsarbetet både för personer i asylprocess och nyanlända. Även ett fortsatt stöd för ensamkommande barn i vård, skola och hem behövs.

Hälsokommunikatörer som arbetar med upplysning om hälso- och sjukvården på olika språk i hela länet fortsätter. Det handlar om information om hur sjukvårdssystemet är uppbyggt, söka vård på rätt vårdnivå, att hitta rätt i vården och öka kunskaper kring folkhälsa.

## FRAMGÅNGSFAKTOR Bästa plats att växa upp och åldras på

### Barn och ungdomars hälsa

Psykisk ohälsa hos barn och unga ökar. Region Jönköpings län tar ett krafttag för att förbättra den psykiska hälsan hos länets barn och unga. Under 2019 intensifierades detta arbete med att skapa en triagering, ”En dörr in”. Ett ökat samarbete mellan elevhälsan, barn och ungdomshälsan, ungdomsmottagningarna är en förutsättning för att detta ska bli framgångsrikt. Tillgängligheten ska stärkas inom barn- och ungdomspsykiatri och barn och ungdomshälsan. En tydlig och lättkommunicerad väg in för barn och unga med psykisk ohälsa ska utarbetas. För att få bra förebyggande arbete mot psykisk ohälsa hos barn och ungdomar behövs en bättre samverkan mellan skola, socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri och ungdomsmottagningarna.

FN:s barnkonvention är ett verktyg att använda för att få ett tydligt barnperspektiv i alla frågor som rör barn i deras vardag.

### Barnhälsovård

Barnhälsovården i Jönköpings län arbetar enligt det nationella barnhälsovårdsprogrammet. Syftet är att bidra till en mer jämlik barnhälsovård över hela landet. Betoning i programmet ligger på jämlik hälsovård med generella insatser till alla familjer samt riktade insatser till familjer med behov av extra stöd. Region Jönköpings län ska arbeta tillsammans med kommunerna för att ge barn 0-19 år förutsättningar för bästa möjliga hälsa.

### Familjecentraler

Utvecklingen av familjecentraler i kommuner är en viktig del i de förebyggande insatserna för stöd till nyblivna föräldrar. Familjecentralen är en lättillgänglig mötesplats för familjer. Basen är den allmänna kvinno- och barnhälsovården i samverkan med öppna förskolan samt en förebyggande individ- och familjeomsorg (socialtjänst). Familjecentraler finns tillgängliga för att stötta nyblivna föräldrar med information, praktisk hjälp samt uppmuntra och stimulera ett jämställt och aktivt föräldraskap. Alla familjecentraler ska genomföra föräldrakurser samt särskilt erbjuda pappautbildning. Kvinno- och barnhälsovården ska identifiera ohälsosamma levnadsvanor och motivera till goda levnadsvanor.

Arbetet med familjecentralerna i länet behöver utvecklas och svara för de behov som barnen och föräldrarna uppvisar. Under 2020 kommer en ny

familjecentral att invigas i Mullsjö och förberedelser för en ny familjecentral i Gnosjö pågår. När dessa är igång har varje kommun i länet minst en familjecentral aktiv.

### Ungdomsmottagningar

Ungdomsmottagningen erbjuder insatser som rör sexuell, fysisk, psykisk och social hälsa utifrån en helhetssyn på ungdomar och deras problemformuleringar. Ungdomar ska kunna gå till den ungdomsmottagning de vill. Personalen ska ha bred yrkeskunskap som svarar mot de problem som ungdomarna väntas söka för. Arbetet omfattar uppsökande, förebyggande och behandlande insatser. Ungdomsmottagningarna drivs och samfinansieras tillsammans med länets kommuner.

I dag är många ungdomar äldre när de kommer ut på arbetsmarknaden. Det innebär att allt fler unga hamnar i ett gränsland när det gäller möjlighet till egen försörjning och att förverkliga sina framtidsplaner. Därför behövs en samordning när det gäller åldersgräns på Region Jönköpings läns ungdomsmottagningar och umo.se, som är regionernas webbplats för alla som är mellan 13 och 25 år. En översyn görs tillsammans med kommunerna när det gäller vilka åldrar som ska inkluderas samt eventuella justeringar av personalbehov på ungdomsmottagningarna.

Staten lyfter ungdomsmottagningarnas roll för den psykiska hälsan och fördelar statsbidrag för att stärka den psykosociala verksamheten vid länets ungdomsmottagningar. En uppbyggnad av olika digitala tjänster till exempel virtuell ungdomsmottagning och andra e-tjänster pågår.

### Främja barn och ungdomars hälsa och förebygga psykisk ohälsa

Psykisk ohälsa möts med både hälsofrämjande, förebyggande och riktade insatser i samverkan mellan kommuner och Region Jönköpings län. Barn- och ungdomshälsans verksamheter för lindrig psykisk problematik är fullt utbyggd med en verksamhet i varje länsdel. Strategigrupp barn och ungas gemensamma satsningar för att utveckla stöd, vård och behandling till barn med både social problematik och psykisk ohälsa fortsätter. Den psykiska ohälsan ökar och insatserna via barn- och ungdomshälsan behöver fortsatt utvecklas för att möta detta.

Ett länsövergripande barnskyddsteam i projektform pågår. Teamet bedriver utbildning och verka

för att en generell kunskapsnivå inom samtliga hälso- och sjukvårdsinstanser upprätthålls, bedriva uppföljning och kvalitetssäkring och formulera rutiner för handläggning av barn som far illa. Dessutom ska teamet konsultativt bistå vid den medicinska utredningen och vid anmälningar till de sociala och polisiära myndigheterna.

Barnahus är en samverkan mellan polis, åklagare, socialtjänst, barnmedicin, rättsmedicin och BUP (barn- och ungdomspsykiatri) vid misstanke om misshandel eller sexuella övergrepp mot barn och ungdomar. Barnahus har två övergripande mål; dels att förstärka barns rättigheter och ge barnen bättre stöd, dels att höja kvaliteten på genomförda utredningar så att domstolarna på bättre grunder kan fälla eller fria misstänkta gärningsmän.

### **Barn- och ungdomspsykiatri (BUP)**

Behovet av barn- och ungdomspsykiatriens verksamhet har ökat markant under flera år. Antalet barn som behöver bättre stöd för att klara sin skolgång eller sin vardag på grund av neuropsykisk funktionsnedsättning ökar. Föräldrar som söker stöd och hjälp för sitt barn via barnhälsovården eller skolverksamheten blir ofta remitterade till BUP, barn- och ungdomspsykiatri. Det är angeläget med snabbt omhändertagande och korta väntetider till utredning och behandling så att stödinsatser kan erbjudas, vilket kan bli avgörande för framtida personlig utveckling och välmående. Detta måste ske i samverkan med kommunerna.

### **Trygg och säker vård och omsorg**

Kommunernas och Region Jönköping läns utveckling av samordnad vårdplanering vid in- och utskrivning från sjukhus fortsätter liksom utvecklingen av vård och stöd i hemmet. Målet för arbetet med trygg och säker vård och omsorg är att invånarna i Jönköpings län ska kunna säga "Jag får den vård jag behöver, när jag behöver den och där jag behöver den". Vårdcentralens vårdsamordnare är koordinator och fast vårdkontakt vid in- och utskrivning från sjukhus. Vårdsamordnaren samverkar med sjukhus, kommun, patient och närstående för att säkerställa att god och effektiv vård sker i hemmet. Ledtiderna vid utskrivning från den slutna vården ska hållas så korta som möjligt när vistelse på sjukhus är nödvändig. Läkarmedverkan i hemsjukvården ska förstärkas genom närsjukvårdsteam med fokus på

gemensam planering, samordnade individuella planer (SIP) och proaktiva insatser.

### **Kroniska sjukdomar**

Den nära vården ska erbjuda invånare med kroniska sjukdomar det stöd och den tillgänglighet de behöver för att kunna leva med så hög livskvalitet som möjligt. Utvecklingsarbetet omfattar bland annat fördjupad kartläggning av invånarnas behov, förbättrade arbetssätt och uppföljningsrutiner, kompetensutveckling, e-hälsa och effektiva självhjälpstöd. Insatserna ska minska behandling med flera samtidiga läkemedel, inskrivningar på sjukhus, återinläggningar och undvikbar sjukhusvård. Patientens egna erfarenheter ska tas tillvara.

### **Somatisk hälsa vid psykisk sjukdom**

Under planperioden genomförs förbättringsarbeten i samverkan mellan den specialiserade psykiatriska vården, den nära vården och kommunen. Syftet är att förbättra resultaten för somatisk samsjuklighet, upprättade hälsoplaner, hälsofrämjande insatser, samordnade vårdplaneringar och patientnöjdhet. Äldres psykiska hälsa är ett viktigt område att satsa på.

### **Strategiskt mål Bra munhälsa och god tandvård**

Tandvårdens mål är bra munhälsa på lika villkor för länets befolkning. Sambandet mellan tandhälsa och allmän hälsa blir allt tydligare. Därför är det hälsofrämjande och förebyggande arbetet viktigt för alla patientgrupper. Allt fler äldre har egna tänder kvar högt upp i åren, vilket ställer stora krav på samverkan mellan omsorg, vård och tandvård. För att möta det ökade behovet måste nya arbetssätt och samarbete utvecklas så att rätt kompetens används inom olika områden.

Inom allmäntandvården kan både vuxna, barn och ungdomar fritt välja tandvårdsmottagning. Tillgängligheten till Folktandvården har minskat och det förekommer väntetider både internt för revisionspatienter och för nya patienter, samtidigt är tillgängligheten god på länets privata tandvårdsmottagningar. Vård och behandling ska så långt som möjligt utformas och genomföras i samråd med patienten.



### FRAMGÅNGSFAKTOR Integrera och utveckla det förebyggande arbetet för att nå hälsoeffekter hos befolkningen

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Andel kariesfria 19-åringar. Resultaten kommer att redovisas i andel kvinnor och andel män.	IT-systemet T4	45 %	42 % varav kvinnor 43,0 % och män 41,4 %	Totalt 41%, varav kvinnor 44% och män 39%

### FRAMGÅNGSFAKTOR God tillgänglighet och bra bemötande

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Andel revisionspatienter i tid till undersökning och behandling - Folktandvården totalt	T4/Diver	90 %	Nytt mått	Nytt mått
Specialisttandvården - antal remisspatienter som väntat mer än 60 dagar	T4/Diver	0	587	986
Täckningsgrad för den uppsökande verksamheten	Statistik	90%	95 %	93 %
Andel berättigande till nödvändig tandvård som fått den utförd	Statistik	Bättre än föregående år	50 % varav kvinnor 47 % och män 54 %	Totalt 54%, varav kvinnor 53% och män 56%

För att patienter ska känna förtroende för tandvården och bli nöjda, krävs bra bemötande och bra omhändertagande. Alla patienter ska informeras om behandlingsalternativ, kostnad, tidsåtgång med mera.

Tillgängligheten till Region Jönköpings läns folktandvårdskliniker behöver bli bättre. Avgö-

rande för att nå det målet är att rekrytera och behålla personalen. De kliniker som finns i glesbygd behöver extra stöd för att kunna fortsätta sin verksamhet att erbjuda en jämlik tandvård. Folktandvården har under 2019 arbetat fram en handlingsplan för att arbeta på nya sätt och samtidigt vara en attraktiv arbetsgivare.

## Perspektiv: Process och produktion

I huvuduppdraget ingår att medverka till god folkhälsa samt ge kunskapsbaserad, ändamålsenlig och säker vård. Verksamheterna ska kän-

netecknas av kund- och processorientering och ledas med utgångspunkt från vad som är bäst för invånarna, patienterna och deras närstående.

## STRATEGISKT MÅL: Bra folkhälsoarbete

### FRAMGÅNGSAKTOR: Effektiva och ändamålsenliga processer

Handlingsplanen för jämlik hälsa är reviderad för perioden 2018-2020. Exempel på aktiviteter som fått genomslag är kompetenslyft inom socioekonomisk metodik och medborgarmedverkan, utvecklade av stöd för ungas psykiska hälsa, insatser för nyanländas hälsa samt digitalisering av hälsosamtalen som genomförs av barnhälsovården, elevhälsan och den nära vården. Samverkan kring idrottsskolor för äldre, språkutveckling för barn och koncept för samtalsgrupper har prövats och sprids i hela länet.

### Hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser

Vårdenheten ska lägga stor vikt vid behandling och förebyggande av sjukdom samt främja patienternas hälsa och livskvalitet genom att främja goda levnadsvanor och psykisk hälsa. Samtal om levnadsvanorna och psykisk hälsa ska vara en naturlig del i patientmötet. Vårdcentralen ska erbjuda alla hälsosamtal det år de fyller 40, 50, 60 och 70 år. Digital process för barnhälsovårdens och den nära vårdens hälsosamtal infördes under 2018. Under 2019 utvärderas effekterna av hälsosamtal för att finna de bästa arbetssätten som införs under 2020.

I delprojektet Meny till invånarna etableras ett samlat stöd som underlättar för invånarna att hantera sin egen hälsa. Den nära vården ska använda och hänvisa till utbudet av digitala invånartjänster och aktiviteter. Digitala tjänster är förstahandsvalet för egenvård.

Invånarprogram för tobaksavvänjning samt psykisk ohälsa och kronisk sjukdom införs via plattformen för stöd och behandling. Handlingsplaner för alkohol- och drogförebyggande insatser, sexuell hälsa, och våld i nära relationer är en grund för samverkan i folkhälsoarbetet.

Arbetet med att främja och stödja livsstilsförändringar i samarbete med kommunerna och fören-

ingslivet fortsätter. Konceptet för hälsocentraler i hela länet likt det som finns i Värnamo utarbetas under 2020.

Det suicidpreventiva arbetet inom Region Jönköpings län utgår från den handlingsplan och de nio mål som regeringen, via Folkhälsomyndigheten, har antagit; Struktur för kunskapsbaserad suicidprevention samt Ett nationellt handlingsprogram för Suicidprevention. Region Jönköpings län har utsett en funktion som ansvarar för att samordna suicidprevention på regional nivå, stödja genomförandet av det nationella handlingsprogrammet för suicidprevention, stödja utvecklingen av ett långsiktigt, tvärsektoriskt kunskapsbaserat regionalt och lokalt arbete och stödja utbildning och kompetensutveckling inom området. Projekt ska utvärderas efter avslut.

Region Jönköpings län är medlem i nätverket Hälsufrämjande hälso- och sjukvård och ska arbeta aktivt för en hälsofrämjande hälso- och sjukvård och ha representanter i nationella temagrupper.

### Rehabilitering

Rehabiliteringsverksamheterna omfattar många olika professioner och kompetenser som erbjuder mångskiftande insatser och aktiviteter. En fortsatt utveckling sker för en samlad och strukturerad kunskapsbas för rehabilitering. Att ta tillvara individens resurser och erbjuda professionell kompetens för att stödja och utveckla dessa, är en viktig del i den personcentrerade vården. Inom området återfinns en bred och varierad rehabiliteringsresurs som riktar fokus mot funktionsnedsättningar orsakade av sjukdomar, störningar och skador samt behandling mot smärta.

Rehabilitering inom den nära vården som basen för hälso- och sjukvården, är ett viktigt område där arbete för att säkerställa jämlika förutsättningar behöver ske. Det är av stor vikt att rehabiliteringspotentialen som en individ har tas

till vara. Samarbete med specialistsjukvården, vårdcentralerna och kommunerna är nödvändig för trygga och säkra övergångar och en bra rehabiliteringsprocess för den enskilde.

Det är viktigt att Region Jönköpings län stödjer kommunernas rehabiliteringspersonal vid behov och följer upp hela rehabiliteringsprocessen. För att förstärka samverkan och samarbete undersöks möjligheten att, med några kommuner, hitta arbetssätt där kommunens omsorgsuppdrag bättre kan samordnas med Region Jönköpings läns specialistkompetens. Områden som skulle kunna beröras initialt är t ex rehabilitering och förebyggande hälso- och sjukvård. En hållbar och finansieringsmodell behöver då skapas.

#### **Rehabilitering – återgång i arbete**

Effektiv rehabilitering är viktig för ett väl fungerande arbetsliv. Den är också en förutsättning för att gå från utanförskap till arbetsgemenskap. Rehabiliteringen ska ske till 100 procent av den egna förmågan. Det krävs ett lagarbete som omfattar medicinsk, arbetslivsinriktad och social rehabilitering för att åstadkomma goda resultat.

En länsövergripande organisation med processledare och rehabkoordinatorer finns. Rehabkoordinatorer finns på alla vårdcentraler och kliniker med hög sjukskrivningsfrekvens.

Region Jönköpings län har successivt utvecklat samarbete med arbetsgivare, Arbetsförmedlingen och socialtjänst i sjukfall. Insatser ges för patienter med lindrig och medelsvår psykisk ohälsa och långvarig smärta inom ramen för ovanstående överenskommelse. Syftet är att förebygga sjuk-

skrivningar och att stödja kvinnor och män med psykisk ohälsa eller långvarig smärta som är sjukskrivna till att återgå i arbete.

Kulturunderstödd rehabilitering (KUR) erbjuds i majoriteten av länets kommuner till patienter som är sjukskrivna för psykisk ohälsa och/eller smärta. Framtagen samverkansmodell utgår från en delad kostnad mellan aktuell kommun och Region Jönköpings län.

Naturunderstödd grön rehabilitering (NUR) riktar sig till personer med stressrelaterade sjukdomar, som utmattningssyndrom, depressioner, ångest samt smärttillstånd som utvecklas i samband med långvarigt stresstillstånd. Syftet är att genom en naturunderstödd rehabilitering ge möjlighet till återhämtning, stärka självkänsla och börja en nyorientering genom förändrade vanor i det dagliga livet.

#### **Samordningsförbunden**

Länets tre samordningsförbund har bedrivit finansiell samordning inom exempelvis rehabiliteringsområdet under nästan tio år. De består av Region Jönköpings län, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och kommunerna. Samordningsförbunden stödjer samverkan och insatser som syftar till att personer i yrkesverksam ålder, med behov av samordnade rehabiliteringsinsatser från flera parter, ska nå eller förbättra sin förmåga att arbeta eller studera. Insatserna är både långsiktiga och i projektform. Detta är en viktig verksamhet som ska stödja personer att komma i arbete. För att säkerställa att samordningen sker på optimalt sätt ska verksamheten ses över.

## STRATEGISKT MÅL Säker hälso- och sjukvård

### FRAMGÅNGSFAKTOR Effektiva och ändamålsenliga processer

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Vårdprevention - Andel av patienter som bedömts ha risk inom område fall, undernäring, trycksår som fått åtgärd insatt (riskpatienter)	Senior alert	90 %	79 %	76 %

Region Jönköpings län är bland de ledande i Sverige och ska vara i världsklass i patientsäkerhet. Säker vård – alla gånger är ett väl beprövat koncept som utgör basen för det proaktiva arbetet med patientsäkerhet i Region Jönköpings län och åskådliggörs med det så kallade pusslet. Patienters och brukares erfarenheter och kunskapas tillvara för att utveckla nya arbetssätt. Arbetet för patientsäkerhet utvecklas och förbättras fortlöpande i takt med hälso- och sjukvårdens utveckling.

Viktiga framgångsfaktorer är att hälso- och sjukvården är personcentrerad, kunskapsbaserad, resultatorienterad samt organiserad för att skapa förutsättningar för en säker vård.

Strategiska angreppssätt för arbetet med patientsäkerhet är:

- Utveckla och använd bästa rutiner och riktlinjer enligt evidens och beprövad erfarenhet.
- Arbeta med ständiga förbättringar av processer och system för att stödja säkra arbetssätt.
- Utveckla och använd arbetssätt för riskhantering.
- Utveckla och använd arbetssätt för kontroll, anpassning och reaktion i den dynamiska vården.
- Begränsning av vårdskadans effekt om den ändå inträffar (för patient, närstående och vårdpersonal).

Arbetet med att få de strategiska angreppssätten förankrade i patientsäkerhetsarbetet ska fördjupas. Detta kommer göras i förhållande också till det patientsäkerhetsarbete som sker i ett nationellt perspektiv, där den nationella kunskapsstyrningen av hälso- och sjukvård kommer organiseras på ett likartat sätt samt, med Social-

styrelsens arbete med en nationell handlingsplan för patientsäkerhet. Mätning och övervakning av säkerhet sker med inriktning på utvärdering av inträffade vårdskador, tillförlitliga arbetsprocesser och system, medvetenhet om nuläget, riskmedvetenhet och beredskap samt lärande och utveckling.

Särskilt viktiga områden i arbetet med patientsäkerhet är ledningens engagemang, att minska vårdrelaterade infektioner, Strama-arbetet för adekvat antibiotikaanvändning, arbetssätt och vårdmiljöer som minskar risken för spridning av multiresistenta bakterier, läkemedelsarbetet, vårdpreventionsarbetet för att minska risk för fallskada, trycksår, undernäring och dålig munhälsa, samt åtgärder för att minska risker i vårdens övergångar.

I säkerhetsarbetet behövs team och tvärprofessionella mötesplatser samt ett engagemang där alla tar ansvar, agerar och samverkar för bästa möjliga patientsäkerhet. Preventiva förhållningssätt är nödvändiga. Ett effektivt lärande är viktigt för säkerhetsarbetet. Kunskap och analys ska baseras även på det som fungerar bra och på hur man tar tillvara denna förståelse för att minska risken att fel uppstår.

Fortsatt satsning på patientsäkerhetsutbildning av vårdens professioner och av medarbetare och ledare på alla nivåer, samt utveckling och forskning i nationella och internationella nätverk möjliggör utveckling. Metodikum, Region Jönköpings läns centrum för klinisk träning och medicinsk simulering, har en central betydelse för kompetensutveckling och teamträning.



**Figur 7** Pusselbitarna symboliserar de 16 områden som valts för satsningen Säker vård – alla gånger. Satsningen görs för att minska antalet vårdskador och förbättra säkerhetskulturen inom hälso- och sjukvården.

## STRATEGISKT MÅL Kunskapsbaserad och ändamålsenlig vård

### FRAMGÅNGSFAKTOR Effektiva och ändamålsenliga processer

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Indikatorer i Öppna jämförelser	Värden i siffror	Förbättring	63 %	63 %
Standardiserade vårdförlopp – andel patienter i SVF		70 %	Nytt mått	Nytt mått
Standardiserade vårdförlopp – andel inom max ledtid		80 %	Nytt mått	Nytt mått

Strategin för hälso- och sjukvården inklusive tandvården är att gå från mycket bra till bästa möjliga för att skapa mer värde för invånarna och minska kostnaderna.

Kunskapsstyrning - Vår framgång räknas i liv och jämlik hälsa

Utgångspunkten är att bästa möjliga kunskap ska finnas tillgänglig vid varje möte mellan vårdpersonal och patient. Det ska vara lätt att göra rätt och det ska finnas förutsättningar för lärande. Det är i mötet mellan vårdpersonal och patient som värdet skapas. Det är där det avgörs hur effektiv och ändamålsenligt kunskapsstyrningssystemet, på alla nivåer, är.

Genom Nationellt system för kunskapsstyrning – hälso- och sjukvård skapas förutsättningar för en kunskapsbaserad, jämlik och resurseffektiv vård av hög kvalitet. Regionernas system omfattar samverkan kring kunskapsstöd, stöd för uppföljning och analys samt stöd för ledning och verksamhetsutveckling i hela hälso- och sjukvården.

Region Jönköpings län har åtagit sig att arbeta och samarbeta utifrån systemets vision Vår framgång räknas i liv i jämlik hälsa – tillsammans gör vi varandra framgångsrika. Det innebär bland annat att anpassa och säkerställa en lokal och sjukvårdsregional kunskapsorganisation och avsätta resurser på olika nivåer i systemet.

Sydöstra sjukvårdsregionen har representanter i nationella programområden och samverkansgrupper. Sjukvårdsregionen har dessutom värdskap med ansvar för processtödet i tre nationella programområden:

- Barn och ungdomars hälsa
- Kvinnosjukdomar och förlossning
- Rehabilitering, habilitering och försäkringsmedicin

De nationella programområdena leder och samordnar kunskapsstyrningen inom respektive område, följer upp och analyserar gap och utvecklingsbehov samt bidrar i arbetet med nivåstrukturer, utvecklingen av kvalitetsregister och ordnat införande av behandlingar och medicinsk teknik.

Region Jönköpings län är ledande i utvecklingen av metoder för praktisk användning av nationella kvalitetsregister. Sydöstra sjukvårdsregionens nationella registercentrum (RCSO) har särskild kompetens inom patientmedverkan, patientrapporterade mått och förbättringskunskap.

Region Jönköpings län använder och utvecklar kliniska kunskapsstöd för den nära vården och den specialiserade vården. Syftet är att säkra att bästa möjliga resultat nås med så liten variation som möjligt.

Nivåstruktureringen ställer krav på att patienter som behandlas på sjukhus på längre avstånd från hemmet ska erbjudas kontakt och omhändertagande av den nära vården.

Standardiserade vårdförlopp (SVF) finns sedan tidigare inom cancer vården och under 2020 utökas SVF-metodiken att omfatta diagnoser

inom diabetes, hjärt- och kärlsjukdomar, psykiska sjukdomar, reumatiska sjukdomar samt astma och kol. Viktigt att beakta att undanträngningseffekter inte sker vid införandet.

Stöd eller vårdprogram ska vid behov tas fram för att stärka ett likvärdigt och gott bemötande av patienter med symtomdiagnoser eller sällsynta sjukdomar.

### Cancervård

Antalet patienter som får cancerdiagnos ökar med 0,5 procent för män och 1,8 procent för kvinnor. Samtidigt förbättras överlevnaden, vilket innebär att antalet människor som lever med cancer ökar med 5 procent årligen. Ökningen beror på att en allt större andel av befolkningen är äldre (>65år) samt bättre behandlingsmetoder och läkemedel.

Mottagning för uppföljning av sena komplikationer till följd av en cancersjukdom hos barn skapas under 2020. Det finns nationella vårdprogram för uppföljning av barncancer. Det är en beskrivning av vilken vård som ska erbjudas barncanceröverlevarna och vilka undersökningar som överlevarna bör erbjudas.

En nationell satsning har genomförts över hela landet för att korta väntetiderna till cancer vården.

Regionalt cancercentrum sydöst har utformat sex löften till invånarna. Alla patienter med cancer ska:

- få behandling inom fyra veckor (om inte annat anges i standardiserade vårdförlopp)
- erbjudas diagnostik och behandling enligt best practice
- vara välinformerade och delaktiga genom hela vårdkedjan
- få lika god palliativ vård oavsett bostadsort
- erbjudas bästa möjliga hälsofrämjande insatser och välfungerande screeningprogram, samt
- Regionalt cancercentrum sydöst ska prioritera patientnära forskning inom cancerområdet.

Sedan 2015 har Region Jönköpings län arbetat intensivt med att införa standardiserade vårdförlopp (SVF). De flesta patienterna med cancer behandlas i SVF men det behövs ett stort arbete för att nå de idealtider som är framtagna som mål. Arbetet sker i nära samarbete mellan olika verksamhetsområden och den nära vården.

Nödvändiga screeningprogram införs i takt med nationella riktlinjer och beslut inom sydöstra sjukvårdsregionen. Särskilt arbete pågår med att få ett högt deltagande i mammografiscreeningen och cellprovtagning för livmoderhalscancer.

Screening av tjock- och ändtarmcancer påbörjas under 2021. Under 2020 påbörjas uppbyggnad av verksamheten. För verksamhet i full drift avsätts 7 miljoner kronor. Sedan 2014 finns en rekommendation från Socialstyrelsen att nationellt införa tjock- och ändtarmscancerscreening. Ett sådant screeningprogram medför initialt stora nya kostnader, men enligt hälsoekonomiska beräkningar ska denna kostnad tjänas in med att färre individer dör av tjock- och ändtarmcancer.

Region Jönköpings län undersöker i samarbete med sydöstra sjukvårdsregionen hur ett införande av organiserad prostatacancer-testning kan ske. Under 2019 genomfördes en gemensam förstudie för alla tre regioner (Jönköping, Östergötland och Kalmar). Syftet är att tillsammans arbeta fram förslag på arbetssätt och organisation för att bättre organisera PSA testningen i hela sydöstra sjukvårdsregionen för att på sikt minska dödligheten i prostatacancer samt minska överdiagnostik och överbehandling av cancer utan klinisk betydelse.

Rehabiliteringskedjan efter cancersjukdom ska stärkas. Cancerrehabilitering är en viktig del som måste säkerställas och utvecklas. Processgrupp cancerrehabilitering har upprättats med uppdrag att utveckla en trygg personcentrerad, behovsriktad och resurseffektiv rehabilitering av hög kvalitet. Arbetet organiseras i rehabiliteringsförlopp som följer de standardiserade vårdförloppen för att redan under utredningstiden kunna ge stöd till patienten för olika rehabiliteringsformer och egenvård.

### **Palliativ vård – vård i livets slutskede**

Alla har rätt att få ett värdigt slut och att leva hela livet. Behoven hos personer med obotlig sjukdom varierar över tid och kan uppstå oavsett ålder, diagnos och var personen får sin vård. Den palliativa vården bedrivs utifrån det nationella vårdprogrammet i samspel mellan kommunal vård och omsorg, vårdcentraler och specialiserad vård i Jönköpings län. En god palliativ vård utgår från de fyra hörnstenarna symtomlindring, multiprofessionellt samarbete, kommunikation och relation samt stöd till närstående, som samtliga är väsentliga delar för livskvaliteten och för en

god vård i livets slutskede. Den palliativa vården i livets slutskede omfattar fler diagnoser än cancer och ska integreras i vården av kroniska sjukdomar.

Allmän palliativ vård ska kunna erbjudas där personen befinner sig i hemmet, på sjukhus eller i kommunens särskilda boenden. Kompetensutveckling, teamarbete samt strukturer som stödjer ständiga förbättringar är grunden för en förbättrad palliativ vård utanför sjukhusen. Det är viktigt att patienter och anhöriga känner sig trygga med vården som ges i hemmet. Ett processarbete pågår för att synliggöra och genomföra de områden som behöver utvecklas i samverkan.

Specialiserad palliativ vård ska erbjudas när det behövs. En länsgemensam enhet som innefattar palliativa vårdenheter och mobila geriatriska team är bildad i länet. En kontinuerlig kompetensutveckling inom området palliativmedicin sker för berörd personal inom såväl slutenvård, specialiserad palliativ vård, primärvård och annan öppenvård där även kommunernas hemsjukvård innefattas.

För en liten grupp av de palliativa patienterna är en vårdplats på ett specialiserat gästhem det allra bästa alternativet den sista tiden. Region Jönköpings län ska därför initiera en dialog med kommunerna i syfte att undersöka behov av införande av ”Ekhagen-koncept gästhem” i övriga länsdelar. Dessa gästhem kan med fördel fungera som palliativa kunskapsnav och vara stöd dygnet runt för såväl primärvård som kommunernas hemsjukvård.

### **Kvinnors hälsa och förlossning**

Vårdkedjan och kunskapsstöd ska utvecklas för att skapa en trygg och säker vård för kvinnan i samband med graviditet, förlossning och eftervård, samt förbättring av neonatalvården. Arbetet med kvinnors hälsa och att förebygga våld i nära relation behöver intensifieras. Sjukvården ska ha en aktiv roll i att fånga upp och hantera frågor om våld.

### **Våld i nära relationer**

Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld, könstympning och våld i nära relationer orsakar stort lidande för många. Region Jönköpings län arbetar med insatser som ska motverka att detta uppstår eller upprepas. Arbetet för att bemöta och omhänderta våldsutsatta personer ska fortsätta och utvecklas.

En metod som erbjuds är verksamheten Alternativ till våld (ATV) där psykologisk behandling till de som utövar våld i nära relationer ges. ATV erbjuder även psykologisk behandling till personer som utvecklat en psykisk ohälsa till följd av utsatthet av våld i nära relationer. Verksamheten har genomförts som ett tvåårigt projekt och har under 2019 utvärderats. Utvärderingen är positiv och med hjälp av statliga medel utvidgas projektet till att omfatta hela länet. 3,5 miljoner kronor tillförs verksamheten.

### Habilitering

Habiliteringen ska ge stöd och behandling till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättningar. Genom bra habilitering underlättas tillvaron för personer med funktionsnedsättningar och därigenom skapas förutsättningar för större delaktighet i samhällslivet.

Tidiga adekvata insatser i livet har bästa effekt och sparar lidande för den enskilde och dess omgivning. Behovet av habiliteringsinsatser till barn har ökat markant under senare år. Inte minst inom neuro-psykiatriområdet, men också för barn med grava fysiska och psykiska funktionsnedsättningar. En ny grupp inom habiliteringssektorn är de barn som överlever tack vare en bättre hälso- och sjukvård, men med omfattande funktionsnedsättningar. Insatser för att underlätta övergången från barn- till vuxenhabiliteringen ska intensifieras.

Såväl den medicinska som den medicintekniska utvecklingen innebär att behoven av habiliteringsinsatser både har ökat och förändrats för grupper som exempelvis svårt sjuka barn med komplicerade missbildningar som överlever i större omfattning, liksom barn som föds mycket för tidigt. Andra exempel är döva barn med cochlea-implantat och barn med autism. Även nyanlända till Sverige med behov av specialisthabilitering ökar.

Under planperioden höjs standarden på habiliteringens lokaler i Värnamo så att habilitering kan bedrivas jämlikt i hela länet.

### Funktionsvariation

Funktionsnedsättning innebär en nedsättning av fysisk, psykisk, sensorisk eller intellektuell funktionsförmåga. Funktionshinder definieras som den begränsning funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. Begreppet tillgänglighet används för att beskriva

hur väl en verksamhet, plats eller lokal fungerar för människor med funktionsnedsättning. Detta innefattar även tillgången till information och ett bra bemötande. För att skapa jämlika förutsättningar och en jämlik vård/hälsa arbetar vi för de nationella målen:

- principen om universell utformning
- befintliga brister i tillgängligheten
- individuella stöd och lösningar för individens självständighet
- förebygga och motverka diskriminering

Insatser ska göras som stödjer att patienter med funktionsnedsättningar får vård på lika villkor. Region Jönköpings län har ansvar för rådgivning och annat stöd, enligt § 9 i LSS.

### Hjälpmedelsverksamhet

Området omfattar övergripande funktionshinder- och hjälpmedelsfrågor, verksamhet vid hjälpmedelscentral, audionommottagning och syncentral samt ortopedtekniska hjälpmedel. Hjälpmedelscentralen ansvarar för hjälpmedelsförsörjning till både Region Jönköpings läns verksamheter och till länets kommuner. Det är viktigt att den sammanhållna hjälpmedelsverksamheten fungerar på bästa möjliga sätt, för att kunna möta länsinvånarnas behov av hjälpmedel. Regelverket Hjälpmedel i Jönköpings län är gemensamt och målet är att länsinvånarna ska få samma möjlighet till hjälpmedel oavsett bostadsort och vem som är huvudman i det enskilda fallet.

### Psykiatri

En flerårig satsning pågår för utveckling inom området psykisk hälsa. Arbetet omfattar såväl främjande av psykisk hälsa, förebyggande och tidiga insatser som behandling, stöd och rehabilitering för personer med allvarliga psykiska sjukdomar och psykisk funktionsnedsättning. Den som söker psykiatrisk öppenvård ska ha rätt till utredning och behandling från personal med specialistkompetens inom sitt område. Teambaserat arbete som är specialiserat på olika typer av diagnosgrupper ger goda förutsättningar att möta behoven hos patienten. För att klara det krävs en sammanhållen vård och en förstärkt öppenvård med bättre samverkan mellan huvudmännen samt en ökad dialog med patient- och brukarföreningar. Vården behöver även bli bättre på att möta och behandla personer med trauma som kan utveckla posttraumatiskt stressyndrom (PTSD).



Arbete pågår för att uppnå jämlik psykiatrisk vård i länet och där vården är bland den bästa i landet, inom följande utvecklingsområden:

- en personcentrerad vård där den individuella vårdplanen utformas så att erfarenhet och kunskap om individens behov tas tillvara på bästa sätt för att erbjuda en vård på rätt nivå
- fortsatt utveckling av samarbetet med primärvård och kommun
- fortsatt utveckling av patient- och närstående-inflytande
- fortsätta förbättra den somatiska hälsan för personer med psykisk sjukdom
- fortsatt samverkan inom riskbruk, missbruk och beroende med fokus på att utveckla verksamheter över huvudmannagränser
- fortsatt anpassning av vården för att kunna bedrivas mer i hemmiljö.

Tillgängligheten till vuxenpsykiatri i länet måste bli bättre och rekrytering personal är avgörande för att bygga upp stabil grundbemanning för att kunna svara upp till uppdraget. Vidare ska projekt för att minska sjukskrivningarna inom psykisk ohälsa och problem i rörelseapparaten utvecklas och spridas i hela länet.

### Rättspsykiatri

Köp av rättspsykiatriska vårdplatser regleras i Överenskommelse om Samverkan och vård i Sydöstra sjukvårdsregionen samt Vård vid US 2019. Sedan 2016 råder det brist på rättspsykiatriska vårdplatser i Sverige. Utöver de avtalade platserna i Vadstena, köps platser i andra regioner för rättspsykiatrisk vård och häktade som är i behov av vård. Rättspsykiatriska kliniken i Jönköping har en nära samverkan med övriga kliniker framförallt kring patienter i utskrivningsfas.

### Läkemedelsanvändning

Region Jönköpings län arbetar för att nå en rationell, säker och kostnadseffektiv läkemedelsanvändning.

Kostnaderna för läkemedel har ökat i Sverige och även i Jönköpings län. Nya läkemedel ger möjligheter till bättre behandlingsresultat, men leder samtidigt till ökade kostnader för läkemedelsbehandling, särskilt inom den specialiserade vården. Region Jönköpings län har en välfungerande rutin för införande av nya kostnads-krävande läkemedel. Läkemedelsdialoger genomförs med verksamheten. Region Jönköpings län deltar aktivt i arbetet med att utveckla samarbete i sydöstra sjukvårdsregionen och på nationell nivå.

Resultat i Öppna jämförelser visar att Region Jönköpings län har god följsamhet gentemot nationella riktlinjer där läkemedelsbehandling på rätt indikation ingår. Samtidigt är andel äldre (75 år och äldre) som har tio eller fler läkemedel (polyfarmaci) högre jämfört med de flesta övriga regioner i Sverige. Region Jönköpings län har en handlingsplan för äldre och läkemedel.

Arbetet med att undvika olämpliga läkemedel fortsätter då tidigare granskningar visat att det finns mer arbete att göra för att minska riskerna för patienter. Därför behöver Region Jönköpings län fortsätta att arbeta med läkemedelsgenomgångar med fokus på olämpliga läkemedel.

Arbetet med läkemedel förstärks inom ramen för Läkemedelskommittén. Här finns även möjligheter till motsvarande arbetssätt vad gäller medicintekniska hjälpmedel.

### Ambulanssjukvård

En översyn har gjorts av ambulanssjukvården i länet med anledning av tidigare underskott, nytt arbetstidavtal och behov av förändrad schemaläggning. Översynen har även utgått ifrån beläggningsgrad och insatstider. Ambulansverksamheten har under 2019 tillförts medel för personalförstärkning för att anpassas till nytt arbetstidsavtal samt för två ytterligare dagambulanser. En utredning görs om en del av transporter som idag sker med ambulans kan utföras på annat sätt.

På orter där inställetiden för ambulanser är lång, har Region Jönköpings län så kallade IVPA-larm (= I Väntan På Ambulans) i samverkan med kommunal räddningstjänst. Det innebär att räddningstjänsten på aktuell ort får larm via 112 och har då möjlighet att till exempel utföra defibrillering vid hjärtstopp i väntan på ambulans.

SMS-livräddare är ett system där HLR-utbildade lekmän kallas till hjärtstopp. Idag finns systemet i fyra regioner och tjänsten tillhandahålls via SOS Alarm. Tjänsten SMS livräddare införs i Jönköpings län under 2020. Tjänsten utvärderas efter tre år.

Region Jönköpings län är medlem i Kommunalförbundet Svenskt Ambulansflyg (KSA). Kommunalförbundets uppdrag är att upphandla och äga flygplan samt administrera och sköta ambulansflygverksamheten. Verksamheten beräknas vara i drift 2021. Tillsvidare upphandlar Region Jönkö-

pings län ambulansflygstjänster tillsammans med Region Östergötland och Region Kalmar.

### Bidrag inom folkhälsoområdet

Region Jönköpings län lämnar bidrag till organisationer som arbetar inom ramen för de nationella folkhälsomålen där fokus är på att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Bidragen är en viktig stimulans till civilsamhället för att möjliggöra mer stöd för invånarna att kunna hantera sin hälsa.

Bidraget kan ges som organisationsstöd och/eller verksamhetsstöd men också som stöd till olika projekt. Bidrag till nykterhetsfrämjande organisationer, idrottsrörelsen och organisationer inom funktionshinderområdet är exempel på mottagare av stöd. Bidraget ska stödja föreningar att genom olika mötesplatser sprida information, upplysa och delge kunskap om funktionsnedsättningar. Syftet är öka medvetenheten i samhället om situationen för personer med funktionsnedsättningar samt stödja föreningarna till att verka för en förbättrad hälsa i gruppen.

### Idéburet offentligt partnerskap

Samverkan mellan idéburna organisationer/föreningsliv/civilsamhället och det offentliga ska utvecklas i partnerskap. Idéburet offentligt partnerskap (IOP) är en samverkansmodell mellan det offentliga och den idéburna sektorn. IOP har bland annat använts för att motverka mäns våld mot kvinnor, minska utsatthet hos EU-migranter och i etableringsarbetet med nyanlända. Att utveckla nya modeller som bygger på att ta tillvara på människors engagemang kan skapa möjligheter som marknaden inte kan lösa.

### Smittskydd och vårdhygien

Smittskyddet svarar för övervakningen av det epidemiologiska läget i länet för att begränsa spridningen av smittsamma sjukdomar. Totalt följs årligen över 3 000 fall upp av olika anmälnings- och pliktiga sjukdomar. En annan viktig del i det förebyggande arbetet är uppföljningen av vaccinationstäckningen i länet för barnvaccinations- och programmet, kompletterande vaccination av migranter och vaccination av olika riskgrupper. Ett samlat vaccinationspaket införs till länets 70-åringar med vaccin mot influensa, lunginflammation, bältros och påfyllt skydd mot stelkramp, difteri och kikhosta under förutsättning att Folkhälsomyndigheten tillstyrker detta.

Region Jönköpings län inför vaccination mot humant papillomvirus (HPV) för pojkar under 2020. Folkhälsomyndigheten bedömer efter att ha utrett frågan, att vaccination av pojkar mot HPV uppfyller smittskyddslagens kriterier för att inkluderas i det nationella allmänna vaccinationsprogrammet för barn. Sedan tidigare vaccinerades flickor mot HPV.

Vårdhygien arbetar med att förebygga vårdrelaterade infektioner på sjukhus, inom primärvården och inom kommunal vård och omsorg. Med hjälp av hygienombud på varje avdelning mäts följsamheten till basala hygienrutiner och stort fokus läggs på utbildning av medarbetare i olika verksamheter.

Antibiotikaförbrukningen i öppen och slutenvård följs upp och återkopplas till enheterna. Bland annat görs årliga besök till varje vårdcentral där diagnoskopplad förskrivning redovisas på förskrivarnivå.

Sprututbytesprogrammet, som är ett samarbete mellan infektionskliniken, missbruksvården och socialtjänsten, startade våren 2016 och har nu ca 180 personer inskrivna i verksamheten (hösten 2018). Detta är ett viktigt sätt att nå intravenösa missbrukare för att motivera till drogfrihet och förebygga blodsmittor som hepatit B, hepatit C och hiv.

### Kris- och katastrofmedicinsk beredskap

I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om katastrofmedicinsk beredskap (SOSFS 2013:22) beskrivs vilka förmågor och obligatoriska funktioner som ska finnas i Region Jönköpings län. För att ha en god förmåga vid kris- och katastrofmedicinska händelser krävs planläggning, utbildning och övningar. Risker och sårbarheter analyseras fortlöpande och är grunden för planeringsarbetet. Detta arbete genomförs delvis med hjälp av särskilt bidrag från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) utifrån överenskommelser gällande krisberedskap och lagen om extraordinära händelser.

Inom området civilt försvar pågår arbetet utifrån överenskommelser med MSB samt SKR som gäller 2018-2020. De mest prioriterade områdena är kompetenshöjning gällande totalförsvar, säkerhetskydd samt krigsorganisation och krigsplacering.

Utifrån det ökade uppdraget regeringen gett till regionerna, att påbörja uppbyggnaden av det civila försvaret, samt det ökande antalet larm till tjänsteman i beredskap (TiB), bedöms kostnaden för den kris- och katastrofmedicinska beredskapen öka.

### Tandvård

Arbetet med att förbättra kvalitet och säkerhet i vården ska fortsätta, genom att det kliniska förbättringsarbetet prioriteras. Samarbete mellan allmäntandvård och specialisttandvård är viktigt för kunskapsöverföring och utveckling och ska vara en naturlig del i verksamheten.

### Allmäntandvård barn och ungdomar

Drygt 40 procent av länets 19-åringar har varken fyllningar eller kariesskador som behöver lagas när de lämnar den organiserade barn- och ungdomstandvården. Avgiftsfri tandvård för barn och unga vuxna upp till 23 års ålder har införts från och med 2019. Detta sker genom en förändring i tandvårdslagen och regionernas ansvar för tandvården utökas därmed. Region Jönköpings län kompenseras för ökade kostnader genom att det generella statsbidraget höjs. Den förbyggande tandvården behöver utvecklas både riktat till yngre och äldre för en bra munhälsa på lika villkor.

Folktandvården har under många år tillsammans med andra aktörer genomfört ett framgångsrikt systematiskt och aktivt folkhälsoarbete, med målet att förbättra barn och ungdomars hälsa.

### Tandvård för personer med särskilda behov

Region Jönköpings län har ansvar för att patienter med särskilda behov av tandvårdsinsatser och att patientgrupper med behov av särskilt stöd erbjuds tandvård. Det är personer i särskilda och egna boenden samt personer som omfattas av lagen om stöd och service till funktionshindrade.

Med giltigt intyg erbjuds dessa patientgrupper kostnadsfri munhälsobedömning (uppsökande verksamhet) och nödvändig tandvård (N-tandvård). Munhälsobedömning är avgiftsfri. Tandvård ges även till andra patientgrupper som ett led i en sjukdomsbehandling (S-tandvård). Den tandvård som här avses kan till exempel vara infektionssanering inför vissa kirurgiska ingrepp.

Regionerna ansvarar också för elva grupper (diagnosbaserat) som har stora behov av tandvård på grund av långvariga sjukdomar och/eller funktionshinder (F-tandvård).

Munhälsan har möjlighet att förbättras betydligt hos de äldre vilket är viktigt för välbefinnandet och hälsan. Det krävs ett förbättrat samarbete mellan tandvården, sjukvården och länets kommuner.

För nödvändig tandvård och tandvård som är ett led i sjukdomsbehandling och tandvård till vissa grupper med långvariga sjukdomar eller funktionshinder betalas öppenvårdsavgift. Denna tandvård omfattas inte av tandvårdsförsäkringen, utan finansieras helt av Region Jönköpings län inom ramen för hälso- och sjukvårdens högkostnadsskydd.

Det är en stor utmaning och samtidigt mycket viktigt att alla de personer som har ”Intyg om nödvändig tandvård” får sitt tandvårdsbehov bedömt och eventuell tandvård utförd. Arbetet följs kontinuerligt.

### Specialisttandvård

Länsinvånarnas behov av specialisttandvård tillgodoses huvudsakligen genom Folktandvårdens odontologiska institution. Konsultation och kompetensstödjande arbete gentemot allmäntandvården är ett viktigt arbete för att öka allmäntandvårdens möjligheter till ett bredare omhändertagande. Ett led i detta arbete ska vara att specialisttandvård också utförs av specialister på allmäntandvårdskliniker.

Antalet patienter som behandlas inom specialisttandvården ökar. Befolkningen blir äldre och drabbas av sjukdomar som kan påverkas av bristande munhälsa. Ett stort fokus ligger på att förbättra tillgängligheten till specialisttandvården. Detta kan innebära behov av att disponera om resurser inom specialisttandvården till förstärkning av orofacial medicin (sjukhustandvården) på Högländssjukhuset och Värnamo sjukhus.

### Perspektiv: Lärande och förnyelse

För att garantera en god hälsa behövs samverkan med patient, närstående och brukarorganisationer liksom samverkan och helhetssyn mellan vårdgivare.

Region Jönköpings län är en av två internationella knutpunkter för forskning och utveckling av detta arbete under benämningen co-production. Utvecklings- och kvalitetsarbetet med öppenhet, helhetssyn och samverkan, tydliga mål och tidplaner samt uppföljning är en nyckel till fortsatt utveckling.

Värdegrund, motivation, idéer, och genomförandekraft är viktiga aspekter för att hälso- och sjukvården ska utvecklas så att verksamheterna åstadkommer bästa möjliga resultat till lägsta kostnad varje gång. Det stimuleras genom:

- att fokusera på systemförståelse, processförbättringar och resultat som skapar mer värde för kunden
- stöd för såväl organisatoriskt, som personligt lärande varje dag
- en kultur med fokus på morgondagen

Arbetet med värdeutveckling genom att öka kvalitet och minska kostnader förutsätter nya arbetsätt. Lärande och förnyelse är en självklar del i chefs- och medarbetares vardag, liksom att se möjligheter, pröva nya vägar och att vara lyhörd för idéer och förslag. En grundläggande kvalitet för chefs- och ledarskap är därför att utifrån invånare och patienters behov skapa förutsättningar för lärande, utveckling och delaktighet. Det pågår utvecklingsprojekt, utbildningar och lärandeseminarier inom olika områden för att stödja och stimulera förbättringsarbetet. Lärande erbjuds idag med allt fler digitala inslag. Förbättringsarbetet är långsiktigt och präglas av ett förebyggande syn- och arbetssätt, som omfattar ständiga förbättringar, faktabaserade beslut och samverkan. En utmaning för verksamheter är att sprida kunskap och erfarenheter på ett ännu bättre och snabbare sätt.

## STRATEGISKT MÅL Professionell och förbättringskunskap

### FRAMGÅNGSFAKTOR Lärande i vardagen

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Antal forskarutbildade medarbetare	Sammanställning hos Futurum	Fler än 125	133	128
Antal publikationer	Sammanställning	Fler än 150	182	161

### Forskning och utveckling av hälso- och sjukvård

Forskning och utveckling (FoU) för hälso- och sjukvård är en central del i en kunskapsorganisation och Region Jönköping län har därför sedan lång tid stimulerat och finansierat klinisk forskning och skapat stödresurser till kunskapsbaserad vård som till exempel biblioteksverksamhet. Detta har resulterat i att organisationen har många aktiva forskare och en mycket god vetenskaplig aktivitet vilket bidrar till sjukvårdens kvalitet och attraktionskraft. De FoU-aktiviteter som Region Jönköpings län stöder är till exempel medarbetares forskningsuppdrag, forskningstid,

forskningsprojekt, deltagande i vetenskapliga konferenser och forskarutbildning.

Den decentraliserade läkarutbildningen och universitetssjukvård i Sydöstra sjukvårdsregionen innebär ett ökat behov att stärka stödet till kliniska forskare och klinisk forskning. Under de senaste åren har också en klinisk prövningsenhet och en sjukvårdsregional stödstruktur för klinisk forskning, Forum Sydost, etablerats och utvecklats positivt vilka bland annat bidrar till att fler kliniska prövningar av läkemedel och medicintechnik genomförs i Sydöstra sjukvårdsregionen.

I framtidens hälso- och sjukvård behövs ett ökat fokus på att utvärdera och implementera nya innovativa teknologier. Samverkan i detta arbete görs i Sydöstra sjukvårdsregionen och beskrivs i den Life Science strategi för sjukvårdsregionen som antogs under 2018.

Det årliga regionala forskningsanslaget för Forskningsrådet i sydöstra Sverige (FORSS) debiteras regionerna utifrån andelen invånare. Andelen för Region Jönköpings län är cirka fyra miljoner kronor. Från FORSS går projektmedel tillbaka till länet för forskning och utveckling. Region Jönköpings län stöder i likhet med övriga sjukvårdshuvudmännen i Sverige nationellt sökbara forskningsmedel till klinisk behandlingsforskning.

Jönköping Academy for Improvement of Health and Welfare som skapats tillsammans med Jönköping University och länets kommuner är en drivande aktör i utvecklingen av forsknings-

området förbättringsvetenskap (Improvement Science) och utbildning, vilket sätter Jönköpings län på både den nationella och internationella forskningskartan.

### **Tandvård**

Odontologiska institutionen är ett ledande centrum – såväl nationellt som internationellt – för specialistutbildning och annan kvalificerad efterutbildning av tandvårdspersonal. Utbildning sker inom specialiteterna endodonti, bettfysiologi, odontologisk radiologi, oral kirurgi (käkkirurgi), oral protetik, ortodonti, parodontologi och pedodonti. Totalt omfattar det nationella uppdraget tolv platser. Hälsohögskolan planerar tillsammans med Region Jönköpings län en ansökan om att få etablera en tandläkarutbildning. En sådan utbildning kommer innebära att den odontologiska kliniska forskningen behöver förstärkas.

**Perspektiv: Ekonomi**

Tillgängliga resurser ska användas på bästa sätt för att nå målen. Det innebär att vården utformas och ges i samverkan mellan vårdens aktörer, baserat på hälsotillståndets svårighetsgrad och åtgärdernas kostnadseffektivitet.

Det krävs lättillgänglig och rättvisande information om såväl prestationer som resultat, för att kostnader på ett bra sätt ska kunna ställas i relation till utförda prestationer och nådda resultat. Kostnad per patient (KPP) har införts som ett viktigt stöd för en kostnadseffektiv verksamhet. Andra viktiga utvecklingsområden som stödjer en kostnadseffektiv verksamhet är Kapacitets- och produktionsstyrning (KPS) och Rätt använd kompetens (RAK).

En förutsättning för fortsatt positiv utveckling av tandvården är tillgång på kompetent personal och att investeringar i ny och bättre teknik successivt kan ske. Befintliga resurser som personal, lokaler och utrustningar måste användas på ett så effektivt sätt som möjligt.

För att bedöma Region Jönköpings läns kostnadseffektivitet är det viktigt med jämförelser med övriga regioner. Inriktningsmål är att ligga i nedre kvartilen avseende strukturjusterad hälso- och sjukvårdskostnad per invånare.

**STRATEGISKT MÅL** God hushållning av resurser på såväl kort som lång sikt**FRAMGÅNGSFAKTOR** Kostnadseffektiv verksamhet

Systemmätetal	Mätmetod	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Ekonomi i balans	Ekonomisystem	Inte överstiga budget	-51,4 mnkr	-170,9 mnkr

**Avgiftsnivåer**

Hälso- och sjukvårdens avgifter redovisas i intranätet, på Region Jönköpings läns webbplats [rjl.se](http://rjl.se) samt i särskild bilaga till budgeten. Patientavgifterna är under 2020 oförändrade.

det förekommer att den nya utrustningen kräver ombyggnation eller annan anpassning av lokaler för att kunna installeras. Andra skäl till investeringsbehov är arbetsmiljökrav eller förändrade arbetssätt.

**Investeringar inom folkhälsa och sjukvård**

Behov av investeringar i lokaler, utrustning och IT uppkommer av olika skäl. Huvuddelen av Region Jönköpings läns investeringar i utrustning avser återinvesteringar för att upprätthålla befintlig kapacitet i verksamheten. Med den tekniska utveckling som sker medför ofta även återinvestering i utrustning nya funktionaliteter och

Vid prioritering av vilka investeringar som ska genomföras ska alltid prövas om åtgärden stödjer förflyttningen till nära vård. Detta gäller såväl lokaler som utrustning och IT. Hur investeringen påverkar kommande driftkostnader är en viktig aspekt i prioriteringen.



MEDARBETARE **s. 85-92**

# Medarbetare

Vårt mål är att vara Sveriges bästa offentliga arbetsgivare, och kunna erbjuda och bedriva en verksamhet med högsta kvalitet.

För att långsiktigt kunna säkerställa kompetensförsörjning och vara en attraktiv arbetsgivare är en god arbetsmiljö och möjlighet till kompetensutveckling avgörande. Det gäller både för rekrytering och för att behålla viktig kompetens. Alla medarbetare ska ha ett hållbart arbetsliv.

Region Jönköpings län ska vara en god förebild för andra arbetsgivare och lyhörd gentemot medarbetarna. I arbetet med ständiga förbättringar och klok resursanvändning krävs en öppenhet för nya arbetsätt, möjlighet till delaktighet och inflytande från medarbetare.

Kompetensförsörjning och en god personalpolitik är och kommer att fortsätta vara en av de strategiskt viktigaste frågorna för Region Jönköpings län.

Befolkningens behov är grunden för Region Jönköpings läns verksamhet och medarbetarnas kompetens. Förmåga till lärande och samverkan har stor betydelse för kvaliteten på de tjänster som erbjuds. Att vara en arbetsgivare i toppklass är en framgångsfaktor för att kunna erbjuda och genomföra en verksamhet med hög kvalitet. Kännetecknande för oss som attraktiv arbetsgivare är utbudet av meningsfulla arbetsuppgifter och utvecklande yrken. Även insatser för att utveckla medarbetarnas delaktighet, engagemang och arbetsglädje bidrar starkt.

## Planeringsförutsättningar

Kraven på Region Jönköpings läns olika verksamheter kommer att vara fortsatt höga och det är en utmaning att kontinuerligt ställa om till nya förutsättningar. Balans mellan verksamhetens uppdrag, personalkostnader och ekonomiska ramar måste upprätthållas för att behålla en långsiktig och stabil utveckling. Verksamheternas anpassning till befintliga budgetramar fortsätter. Omställningsåtgärder kommer att behövas under hela planperioden kopplade till förändringar i verksamheten på grund av nya behov, effektiviseringar och utveckling.

En framgångsfaktor i detta arbete är välfungerande samverkan och samarbete såväl internt inom organisationen som externt. Kompetensförsörjning är av stor vikt för Region Jönköpings län, både på kort och på lång sikt. Förutsättningarna varierar inom länet och det är ibland svårt att rekrytera inom vissa områden. Kompetensutveckling och ett kontinuerligt rekryteringsarbete sker för att täcka kommande pensionsavgångar, annan rörlighet och behov av ny kompetens.

## Utgångspunkter i siffror

Totalt har Region Jönköpings län cirka 10 600 medarbetare varav knappt 80 procent är kvinnor. 93 procent är tillsvidareanställda och 7 procent är visstidsanställda. Dessutom finns cirka 250 timavlönade årsarbetare. Drygt 13 procent av de anställda har utländsk bakgrund (utrikes födda samt inrikes födda vars båda föräldrar är utrikes födda), vilket kan jämföras med drygt 19 procent för befolkningen i länet. Andelen heltidsanställda månadsavlönade uppgår till 82 procent och medelåldern bland medarbetarna är 46,7 år. Ungefär 270 medarbetare, eller knappt 3 procent, går i pension varje år de närmaste tio åren.

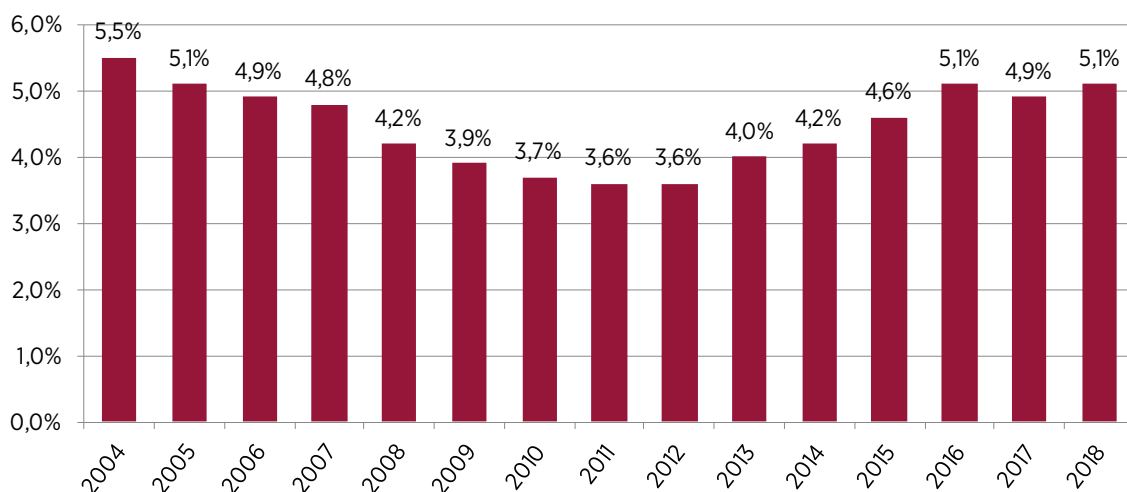


Sjukfrånvaron mätt i årsarbetare uppgick 2018 till samma nivå som 2016. Sjukfrånvaron förändras över tid på ett regelbundet sätt varför det är sannolikt att sjukfrånvaron kommer att minska något under kommande planperiod (tabell 12). Region Jönköpings läns sjukfrånvaro ligger i jämförelse med andra regioner under riksgenomsnittet.

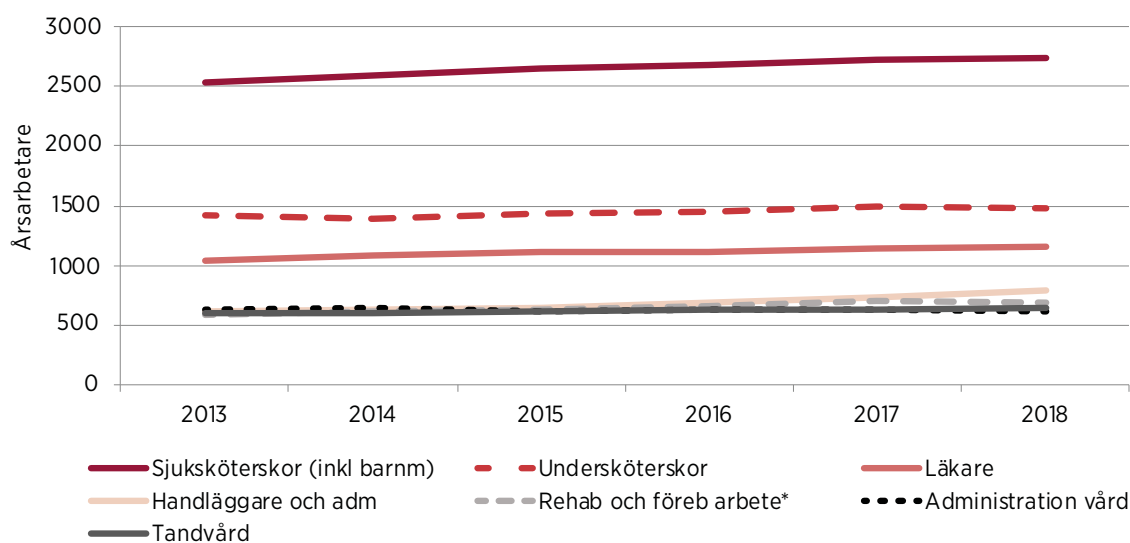
Verksamhetsövergångar inom hemsjukvård, länstrafik, sjukhusapotek, primärvård och regionbildning har påverkat antalet medarbetare i olika personalgrupper. Sedan verksamhetsövergången

av hemsjukvården till kommunerna vid årsskiftet 2012/2013 har antalet årsarbetare i Region Jönköpings län totalt sett ökat med 10 procent. Läkare har ökat med 11 procent och sjuksköterskor har ökat med 8 procent. Den tidigare minskningen av undersköterskor har vänt och istället har en ökning skett de senaste åren. I årsarbetare räknat motsvarar det ungefär 200 sjuksköterskor, 120 läkare och 60 undersköterskor. Även gruppen handläggare och administratörer har ökat till följd av de nya verksamheter och uppdrag som tillkommit.

Tabell 12 Sjukfrånvarande årsarbetare i procent 2004–2018

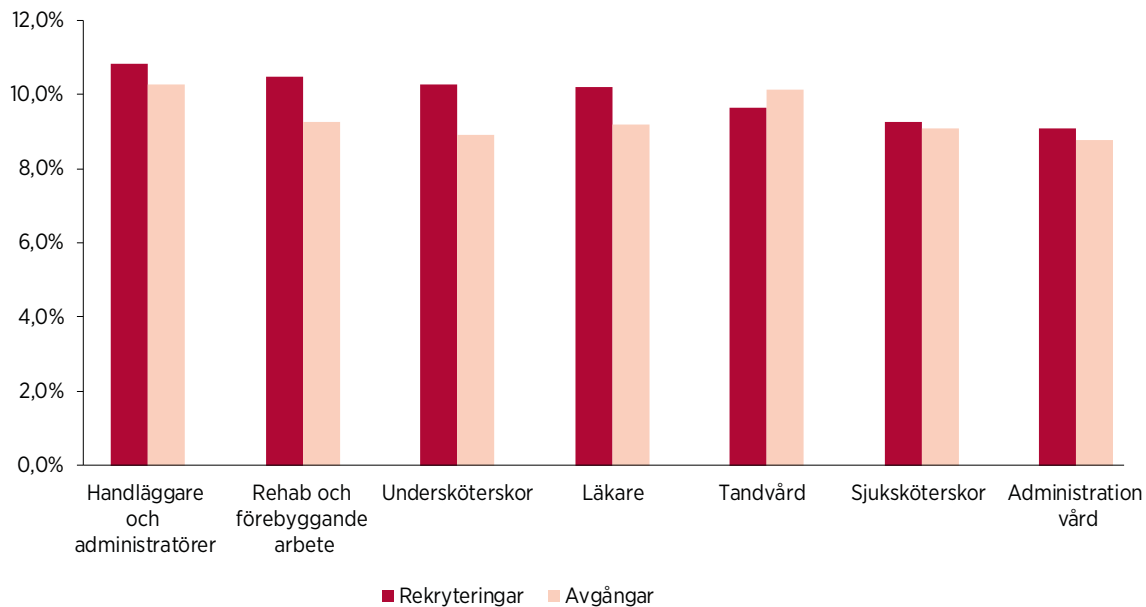


Tabell 13 Utveckling av månadsavlönade årsarbetare för de sju största personalgrupper per den sista december respektive år



\*Innehåller personalgrupperna Fysioterapeut/arbetsterapeut, kurator med flera, övrig rehabilitering och förebyggande arbete.

**Tabell 14 Personalomsättning de sju största personalgrupperna andra halvåret 2018 – första halvåret 2019.**



Fördelning och utveckling inom sju av Region Jönköpings läns stora personalgrupper mätt i årsarbetare framgår av Figur 16, utveckling av månadsavlönade årsarbetare.

Även om antalet medarbetare i Region Jönköpings län totalt sett har ökat den senaste femårsperioden finns bemanningsproblem och det är svårrekryterat inom vissa verksamheter och områden.

Nationella prognoser visar att tillgången på flera större yrkesgrupper kommer att vara begränsad även framöver. Inom vissa yrkesgrupper finns också utmaningar som till exempel generationsväxlingar eller hög personalomsättning.

Under andra halvåret 2018 till och med första halvåret 2019 var personalomsättningen 9,1 procent; 903 medarbetare slutade sin anställning varav 246 gick i pension. Det är en minskning med 0,1 procentenheter jämfört med samma period föregående år. Under samma period tillsvidareanställdes 980 medarbetare. Personalomsättningen skiljer sig åt i olika yrkesgrupper. Under år 2020 följs utvecklingen med syfte att minska önskad personalomsättning.

## STRATEGISKT MÅL En hälsofrämjande, hållbar och attraktiv arbetsplats

### Strategisk kompetensförsörjning

Sveriges befolkning fortsätter att växa och det finns en stor utmaning i att antalet barn, unga och äldre ökar snabbare än den arbetsföra befolkningen. Den demografiska utvecklingen i Region Jönköpings län stämmer väl överens med utvecklingen nationellt vilket innebär att det inte kommer finnas utrymme att öka personalstyrkan i förhållande till de krav som den totala befolkningstillväxten betingar. Det kommer därför krävas fler och andra insatser än bara rekrytering för att fortsatt kunna ha en god kompetensförsörjning av verksamheten.

Region Jönköpings läns pågående arbete *Tillsammans för bästa möjliga hälsa och jämlik vård*, innebär också att personalstrukturen och kompetensförsörjningen behöver anpassas för att stötta en förflyttning av hälso- och sjukvården från slutet till öppen vård, från sjukhus till vårdcentral och från vård till hälsofrämjande insatser tillsammans med andra samhällsaktörer och invånarna själva.

Kostnaden för hyrpersonal inom vården minskade under 2018 och är låga per invånare i jämförelse med många andra landsting/regioner. Arbetet med hyrpersonal utifrån beslutade handlingsplaner fortsätter för att nå en stabil och varaktig bemanning med egna medarbetare för den löpande verksamheten.

Region Jönköpings läns kompetensförsörjningsplan ligger till grund för arbetet med att möta framtidens utmaningar genom att attrahera, rekrytera, utveckla, engagera och, när det är aktuellt, avveckla medarbetare. Planen ligger även till grund för verksamhetsområdenas konkreta arbete med kompetensförsörjning.

Samarbetet mellan Jönköpings University och Region Jönköpings län ska fördjupas för att utveckla en långsiktigt hållbar kompetensförsörjning.

### FRAMGÅNGSFAKTOR: Attrahera och rekrytera

Att stärka arbetsgivarvarumärket är en central strategi för att attrahera nya och engagera befintliga medarbetare. Arbetet sker inifrån och ut genom att en positiv kultur skapar stolta medarbetare och goda ambassadörer. Genom ökad synlighet och målgruppsanpassad kommunikation marknadsförs Region Jönköpings län som en attraktiv arbetsgivare och en framgångsrik region. En välfungerande rekryteringsprocess och ett bra bemötande av alla arbetssökande är en viktig del i strategin för att bygga arbetsgivarvarumärket.

Varje rekrytering är en stor investering och det är viktigt att rekryteringsarbetet genomförs professionellt och kvalitativt. Vår kompetensbaserade rekryteringsmodell säkerställer struktur och systematik i rekryteringsarbetet och ska leda till att den kandidat som bäst stämmer överens med behovsanalysen anställs.

Arbetet inom kompetensförsörjningsenheten ska fortsätta och utvecklas under planperioden.

### FRAMGÅNGSFAKTOR: Kompetenta och engagerade medarbetare

Kompetensen och engagemanget hos medarbetarna är avgörande för organisationens framgång. För att kunna möta behoven hos länets invånare är det viktigt att all personal erbjuds kontinuerlig och relevant fortbildning inom sitt yrkesområde.

Verksamhetens behov, regelbundna medarbetarsamtal och individuella kompetensutvecklings-

planer ligger till grund för att utveckla och tillföra kompetens på ett sätt som stärker såväl individen som verksamheten i sin helhet.

Arbetet med att använda rätt kompetens är centralt på varje nivå och del i organisationen. En ändamålsenlig fördelning av arbetsuppgifter, ansvar och roller utifrån personalens kompetens och där de gör mest nytta är en förutsättning för kvalitet

och effektivitet. Inom hälso- och sjukvården finns det möjligheter att omfördela arbetsuppgifter mellan olika professioner, vilket kan underlätta arbetet med att uppnå en effektiv, tillgänglig och säker vård där den samlade kompetensen används på bästa möjliga sätt. Förutsättningarna att lyckas rekrytera och behålla personal skiljer mellan olika verksamheter och geografiska områden, vilket ibland kräver riktade satsningar på platser med bemanningsproblem.

Ett flertal satsningar med fokus på arbetsätt och rätt använd kompetens pågår och fortsätter utvecklas under 2020. En länsövergripande resursenhet för sjuksköterskor för att underlätta bemanning ska byggas upp. Arbetet med olika arbetstidsmodeller, till exempel 80-10-10, fortsätter i projektform. Ökade möjligheter ges att, där verksamheten så tillåter, arbeta på distans.

Region Jönköpings län erbjuder goda möjligheter till att jobba med utveckling och förbättringsarbete. Genom att tydliggöra karriärmöjligheter och främja intern rörlighet ges medarbetare en möjlighet att utveckla både sig själva och verksamheten.

Den pågående satsningen på karriärtjänster för yrkesskickliga sjuksköterskor fortsätter och kommer att utökas under planperioden.

Region Jönköpings län erbjuder sedan tidigare förmånen att genom högskolestudier vidareutbilda sig till specialistsjuksköterska med bibehållen grundlön. I och med det nya riktade statsbidraget på drygt 14 miljoner kronor finns under 2020 utrymme till att nuvarande antal utbildningstjänster för specialistsjuksköterskor utökas samtidigt som även andra yrkesgrupper med akademisk examen ges möjlighet till specialiserad vidareutbildning utifrån verksamhetens behov.

En väl fungerande lönebildning är en viktig förutsättning för att fortsatt vara en attraktiv arbetsgivare. För att överbrygga en kommande generationsväxling är det viktigt att medarbetare har möjlighet att få en god löneutveckling under hela sitt yrkesliv, utan att byta karriär. Det är också en del i verksamhetsstyrningen och drivkraften att motivera till bra arbetsprestationer.

Region Jönköpings län driver en lönepolitik inriktad mot konkurrenskraftiga löner som kan hävda sig på marknaden. Lönebildningen ska stimulera till ökat engagemang och utveckling av verksamhetens produktivitet och kvalitet. Löneöversynen

ska vara en naturlig del i den löpande verksamheten och ge möjlighet till löneutveckling för de medarbetare som bidrar mest till verksamheten.

För att nå en ökad attraktivitet och underlätta bemanning av flera kliniskt nära yrkesgrupper görs en riktad lönesatsning om 50 miljoner kronor. Finansiering sker genom riktade statsbidrag inom överenskommelsen goda villkor för vårdens medarbetare. Genomförd kartläggning av Region Jönköpings läns löner ligger till grund för de riktade satsningar som påbörjas under planperioden med syfte att nå önskad lönestruktur.

För att så bra som möjligt ta vara på de äldre medarbetarnas kompetens ges förutsättningar och möjligheter att fortsätta arbeta. De är en viktig resurs i verksamheten som mentorer och handledare för nyutbildad personal.

Ökade krav på säkerhet och avancerad teknik, höjer kraven på utbildning och träning. Inom hälso- och sjukvården är Metodikum en länsgemensam verksamhet som stödjer medarbetarnas möjligheter att träna sina färdigheter och teamsituationer kring patienten.

Verksamhetsförlagd utbildning under studietiden är av stor betydelse. Kontinuerlig samverkan med utbildningsanordnare skapar förutsättningar för integration av teori och praktik som studenterna behöver.

Region Jönköpings län samverkar alltmer med andra huvudmäns verksamheter, till exempel kommunerna, sydöstra sjukvårdsregionen och olika lärosäten och utbildningsanordnare. Ett tätt samarbete med lärosäten och utbildningsanordnare är viktigt för att säkra kompetensförsörjningen samt kvalitet och innehåll i utbildningarna. Samarbete pågår inom en rad olika områden och yrkesgrupper. Bland annat:

- Jönköping är en av fyra huvudstudieorter för läkarprogrammet vid Linköpings universitet
- arbete pågår tillsammans med kommunerna kring vård- och omsorgscollege
- tätt samarbete sedan tidigare med flera högskolor kring både grund- och specialistutbildningar för sjuksköterskor.

För att säkerställa en långsiktigt hållbar rekrytering av tandläkare och tandsköterskor ska Region Jönköpings län tillsammans med Jönköping University satsa på att inrätta utbildningar för både tandläkare och tandsköterskor i länet.

## FRAMGÅNGSFAKTOR: Hälsa, delaktighet och likabehandling

Region Jönköpings län arbetar aktivt med hälsofrämjande, förebyggande och rehabiliterande insatser för en god organisatorisk och social arbetsmiljö. Syftet är att vara en attraktiv arbetsgivare som erbjuder en hållbar arbetsmiljö präglad av hälsa och säkerhet där medarbetarna upplever delaktighet, engagemang och arbetsglädje.

Medarbetarpolicyn är grunden för medarbetarskapet i Region Jönköpings läns verksamheter. Medarbetarskapet bygger på ett välfungerande samarbete mellan kollegor, medarbetare och chefer i det dagliga arbetet. Det är allas gemensamma ansvar att bidra till god arbetsmiljö och god kommunikation. Medarbetarskapet är ansvarsfullt och krävande, samtidigt som det är meningsfullt och utvecklande. Alla medarbetare ska få tillgång till stöd, utbildning och utveckling utifrån verksamhetens behov.

Region Jönköpings län som arbetsgivare strävar efter att ha en god relation med fackförbunden och efter en god samverkan centralt och lokalt. Samarbetet med fackförbunden ska vara fortsatt gott.

I det systematiska arbetsmiljöarbetet ska riskbedömningar, handlingsplaner, åtgärder och uppföljningar ske regelbundet för att främja en god arbetsmiljö och förebygga ohälsa och olycksfall. För att utveckla det systematiska hälso- och arbetsmiljöarbetet ytterligare behöver arbetssätt utvecklas med fokus på främjande och förebyggande faktorer och spridning av goda exempel inom organisationen.

Goda resultat avseende rehabilitering kräver tidiga och aktiva insatser, bland annat i samverkan med företagshälsovården, hälso- och sjukvården och Försäkringskassan. Alla medarbetare ska erbjudas en likvärdig arbetslivsinriktad rehabilitering utifrån sina behov. Målet är att medarbetare som är i pågående sjukskrivning ska få ökat stöd och tidigare komma tillbaka till arbete.

Arbetsmiljöenheten som är Region Jönköpings läns företagshälsovård, är en stödresurs i det systematiska hälso- och arbetsmiljöarbetet.

Att erbjuda medarbetare möjlighet att arbeta heltid bidrar till att lösa de kommande demografiska utmaningarna samt gör det både attraktivt att arbeta i vår organisation och bidrar till ökad jämställdhet. Samtidigt är det viktigt att med-

arbetarna ges inflytande över den egna arbets-situationen och har en möjlighet att påverka sitt dagliga arbete och sina arbetstider utifrån verksamhetens behov.

Alla nya medarbetare får såväl en allmän introduktion till att jobba i Region Jönköpings län och våra värderingar som en arbetsplatsnära introduktion med fokus på arbetsplatsen och kommande arbetsuppgifter. Vid utlandsrekryteringar är det även av stor vikt att den inkluderar en bred introduktion till svensk hälso- och sjukvård och det svenska samhället.

Under 2019 genomförs en kombinerad medarbetarskap- och säkerhetsundersökning inom hela Region Jönköpings län. Arbetet med resultat och handlingsplaner ingår i det ordinarie systematiska arbetsmiljö- och säkerhetsarbetet och ska prioriteras under 2020. Undersökningen har fokus på faktorer som driver en kultur som premierar aktivt medarbetarskap och säkerhet.

I samband med att en anställd avslutar sin anställning är det viktigt att det hålls ett avslutningssamtal. Det som kommer fram i avslutningssamtal ska tas tillvara på ett strukturerat och systematiskt sätt.

Inom Region Jönköpings län råder nolltolerans mot diskriminering, trakasserier, repressalier och kränkande särbehandling. Region Jönköpings län ska fortsätta arbeta aktivt för att skapa goda och lika förutsättningar för alla medarbetare oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

De aktiva åtgärderna omfattar arbetsförhållanden, löner- och anställningsvillkor, rekrytering, utbildning och kompetensutveckling samt möjligheterna att förena arbete med föräldraskap. Arbetet ska ingå som en del i det ordinarie systematiska arbetsmiljöarbetet. Som stöd i det arbetet finns även en riktlinje för att förebygga och hantera kränkande särbehandling, diskriminering, trakasserier och repressalier. Arbeta för likabehandling stärker bilden av Region Jönköpings län som en attraktiv arbetsgivare.

Region Jönköpings läns hållbarhetsprogram omfattar sociala förhållanden, ekonomiska villkor och miljöhänsyn. Det sociala hållbarhetsarbetet

utgår från människors lika värde och att människor med olika bakgrund, färdigheter och livserfarenheter berikar varandra med ny kunskap och nya insikter. I programmet utvecklas arbetsgivarens arbete med åtgärder för lika möjligheter och rättigheter.

Personer med funktionsnedsättning är en viktig resurs både i samhället och på arbetsmarknaden.

Kompetensen hos alla behövs. Personer med funktionsnedsättning ska rekryteras till och deltar i arbetslivet på jämlika villkor som andra. Det är viktigt att så långt det går, möjliggöra att ta vara på medarbetarens kompetens och arbetsförmåga om medarbetaren får en funktionsnedsättning.

### FRAMGÅNGSFAKTOR: Chef- och ledarskap

Ett framgångsrikt chef- och ledarskap vilar på Region Jönköpings läns grundläggande värderingar och är en nyckel till att uppfattas som en attraktiv arbetsplats. Chefspolicyn ger vägledning och stöd. Med fokus på invånarnas behov ska chefen verka för verksamhetens resultat och utveckling, medarbetarens kompetensutveckling, arbetstillfredsställelse och leda det systematiska förbättringsarbetet. Ett närvarande ledarskap är viktigt för medarbetaren. Cheferna är arbetsgivarföreträdare med ett tydligt mandat att leda verksamheten och har ett helhetsansvar för sin verksamhet och att nå uppsatta mål. Lyhördhet både uppåt och nedåt i organisationen är viktigt.

Region Jönköpings län har drygt 500 chefer på olika nivåer. Ett kontinuerligt rekryteringsbehov kommer att finnas under planperioden. Internt rekryterade chefer har kunskap om verksam-

heten, organisationen och kulturen. Att bli chef är en möjlig intern karriärväg. Samtidigt är det positivt att en del chefer rekryteras externt, då nya kunskaper, synsätt och erfarenheter tillförs verksamheten.

Chefer behöver kontinuerligt stärkas i sin roll som arbetsgivarföreträdare och ledare. Program och utbildningar kring chefs- och ledarskap, samt talangutveckling är en viktig förutsättning för att kunna leda det systematiska förbättringsarbetet. Chefer deltar även i nätverk för engagerat ledarskap som ger utrymme att i dialog och nätverk med andra chefer, ge och få stöd och inspiration i aktuella frågor. Genom teori och praktiska övningar sker en fördjupning i konkreta frågeställningar som rör möjligheter och utmaningar i rollen som chef.

Tabell 15 Framgångsfaktor: Chef- och ledarskap

Framgångsfaktor	Systemmätetal	Mätmetod	Periodicitet	Mål 2020	Resultat 2017	Resultat 2018
Kompetenta och engagerade medarbetare	Kostnad för bemanningsföretag	Ekonomisystem	Månad	Kostnaderna för bemanningsföretag ska minska i jämförelse med föregående år.	202,9 mnkr	184,9 mnkr
Kompetenta och engagerade medarbetare	Kompetensutvecklingsplan	Heroma	Tertial	Minst 90 % av alla medarbetare ska ha en dokumenterad kompetensutvecklingsplan.	85 %	85 %
Hälsa, delaktighet och likabehandling	Medarbetarsamtal	Heroma	Tertial	Minst 90 % av alla medarbetare ska ha medarbetarsamtal	91 %	91 %
Hälsa, delaktighet och likabehandling	Personalhälsa	Heroma	Månad	Sjukfrånvaron för medarbetare ska inte öka i jämförelse med samma period föregående år	4,9 %	5,1 %

Uppföljning av specifika aktiviteter, riktade insatser och åtgärder genomförs i berörda verksamheter och projekt. Inom flera av framgångsfaktorerna finns även ytterligare uppföljningsmått.



STÖD OCH SERVICE *s. 93-96*

# Stöd och service

Dessa funktioners övergripande uppdrag är att stödja Region Jönköpings läns verksamheter utifrån deras behov och bidra till utveckling och kostnadseffektivitet.

## INRIKTNING

En betydande andel, cirka 20 procent, av Region Jönköpings läns samlade verksamhet är olika typer av stöd- och servicefunktioner:

- Upphandling samt utrustningsprojektering
- Materialförsörjning
- Läkemedelsförsörjning
- Transporter
- Administrativ service
- Information och kommunikation
- Hjälpmedelsservice
- IT
- Vårdnära service
- Lokaler
- Medicinteknisk service
- Miljö
- Säkerhet
- Sjukvårdsrådgivning 1177
- Kontaktcenter

För att skapa utrymme för utveckling av välfärden krävs att dessa verksamheter i samråd med sina kunder ständigt prövar möjligheter till effektivisering.

### Vårdnära service

Bra och välfungerande vårdnära servicetjänster är viktiga delar för att verksamheterna ska fungera. Arbetsuppgifter som idag till stor del sköts av sjukvårdsutbildad personal ska där det är möjligt, utan ökade kostnader, flyttas över till servicepersonal för rätt använd kompetens. Exempel på detta är patientnära städning, måltidshantering, förråds- och textiltjänster samt patienttransporter. Vårdnära service är en viktig del i arbetet för rätt använd kompetens.

### Upphandlingsstrategi, inköp och upphandling

Upphandling är en strategisk viktig fråga för Region Jönköpings län. Upphandling ska utgå från välfärdens och medborgarnas behov. Region Jön-

köpings län ställer krav på att det som upphandlas omfattas av långtgående krav på hållbarhet och socialt ansvarstagande. Region Jönköpings län ställer också långtgående miljökrav med grund i vårt program för hållbar utveckling. Även klimatpåverkan ska beaktas vid inköp. Vid upphandlingar ges förutsättningar för innovationer och innovationsvänliga lösningar. Region Jönköpings län ska möjliggöra en hållbar tillväxt och resurseffektivitet utifrån ett helhetsperspektiv samt bidra till cirkulär ekonomi där returflöden skapas och material tas tillvara. Region Jönköpings län ska vid utformningen av upphandlingsavtal möjliggöra inköp av livsmedel som produceras med omfattande krav på god djurhållning och till stora delar ekologiskt.

Region Jönköpings län ska möjliggöra för små och medelstora aktörer, inte minst på landsbygden, samt den idéburna sektorn att konkurrera om Region Jönköpings läns avtal när det är relevant. Vi ställer krav på kollektivavtalsliknande villkor inom de branscher det är behövligt. Kravet gäller i alla led, även underentreprenörer. En god arbetsmiljö och goda arbetsvillkor ska även omfatta personal i upphandlad verksamhet. Krav på personalövertagande ska finnas med i de upphandlingar där det är relevant.

Region Jönköpings läns policy för upphandling av varor och tjänster baseras på:

- offentlig upphandling som strategiskt verktyg för en god affär
- effektiva inköp
- mångfald av leverantörer och en väl fungerande konkurrens
- rättssäker offentlig upphandling
- upphandling som främjar innovationer och alternativa lösningar
- miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling
- offentlig upphandling som bidrar till ett socialt hållbart samhälle.



En bra process för upphandling av varor och tjänster har stor betydelse för verksamhetens effektivitet. Fokus ska läggas på en fortsatt utveckling av inköpsprocessen och investeringsprocessen. För att minska kostnaderna ska arbetet med ett mer standardiserat produktsortiment fortsätta samt det elektroniska stödet i upphandling och i processen från beställning till betalning utvecklas. Region Jönköpings län arbetar kontinuerligt för att de strategiska upphandlingarna ska ge så stora effekter som möjligt. Under planperioden ska några områden definieras där innovationsvänlig upphandling ska främjas.

### Måltidsverksamhet

Mat som serveras inom verksamheten inom Region Jönköpings län ska vara nyttig och producerad under hållbara förhållanden. Region Jönköpings län ska ta fram en måltidspolicy som ska användas i den egna verksamheten och vid arrangemang som utbildningar och konferenser. Under 2020 görs en översyn av sjukhusköken för att ge underlag till beslut inför budget 2021.

### Lokalförsörjning

Ändamålsenliga och kostnadseffektiva lokaler med god arbetsmiljö är en förutsättning för att verksamheten ska kunna drivas på ett effektivt sätt. Hög nyttjandegrad och effektiv fastighetsförvaltning lägger grunden för detta. Sjukvården har lika hyressättning i länet för lika lokaltyp. Konkurrensutsatta verksamheter har en marknadshyra. Genom samverkan med andra regioner, Jönköpings University, Centrum för vårdens arkitektur vid Chalmers Tekniska Högskola samt Sveriges Lantbruksuniversitet, sker en aktiv kunskapsamverkan och vårdbyggnadsforskning i syfte att bygga rätt lokaler och effektivisera byggprocessen. Viktiga områden är att se till att lokalerna är tillgängliga för alla och att satsningen på energisparåtgärder fortsätter för att nå mål som sätts i program för hållbar utveckling, regionalt och nationellt. Inomhusklimatet är en viktig arbetsmiljöfråga att ta hänsyn till vid både ny- och ombyggnad.

I programmet för hållbar utveckling har det redovisats behov av energisparåtgärder samt

åtgärder för att öka andelen förnyelsebar energi. Investeringsramen har 30 miljoner kronor under 2017–2020 för att även inrymma projekt med byte till förnyelsebara energikällor, till exempel solceller.

Vid prioritering av fastighetsobjekt tas särskild hänsyn till behov att öka den fastighetstekniska och installationstekniska säkerheten. De senaste åren och kommande år sker flera större fastighetsinvesteringar inom de tre akutsjukhusen i syfte att framtidssäkra lokalmässiga förutsättningar för en fortsatt god vård.

### IT

Region Jönköpings läns förmåga att digitalisera arbetsprocesser och utveckla enkla och användbara tjänster är avgörande för att kunna möta de förväntningar som såväl invånare som medarbetare har på effektiva, säkra och moderna arbetssätt och servicenivåer. Vi strävar alltid efter nationell och regional samverkan för att nå standardiserade arbetssätt, bättre e-hälsotjänster, effektivare administration och för att hushålla med våra resurser.

De IT-lösningar som tas fram behöver samverka med den nationella IT-infrastrukturen, för att underlätta integrationen mellan system och tjänster. Det gör det enklare att utbyta information mellan olika aktörer och system samt mellan patient och vårdgivare. Målet är att invånaren ska få en bättre och mer sammanhållen vård, oavsett vem som utför vården, och att aktörer som organisationer och företag ska kunna kommunicera med Region Jönköpings län på ett effektivt sätt, samtidigt som medarbetarna ska ha säkra och arbetsbesparande verktyg. Gemensamma satsningar kan aktualiseras under planperioden.

### Kommunal utveckling

I och med regionbildningen bestämde länets kommuner att deras gemensamma arbete med kommunal utveckling blir en del i Region Jönköpings läns verksamhet. Verksamheten finansieras av kommunerna och via externa projektmedel.

**STRATEGISKT MÅL** God hushållning av resurser på såväl kort som lång sikt

**FRAMGÅNGSFAKTOR** Kostnadseffektiv verksamhet

Avser regionstyrelsens budgetanslag

<b>Systemmätetal</b>	<b>Mätmetod</b>	<b>Mål 2020</b>	<b>Resultat 2017</b>	<b>Resultat 2018</b>
Ekonomi i balans	Ekonomisystem	Inte överstiga budget	308,8 mnkr	134,3 mnkr



FINANSIELL PLAN *s. 97-99*

# Finansiella rapporter

Det övergripande finansiella målet för god hushållning är att Region Jönköpings län över tid ska finansiera investeringarna med egna medel. Utgångspunkten är att Region Jönköpings läns verksamheter inte kostar mer än vad som kan finansieras genom skatteintäkter och statsbidrag.

## RESULTATBUDGET

Resultatbudgeten omfattar verksamhetsförändringar som redovisats i tidigare avsnitt. Pris- och löneförändringar liksom förändringar i skatteintäkter och kommunal utjämning för åren 2020–2022 är baserade på Sveriges Kommuner och Landstings bedömningar per augusti 2019.

Tabell 16 Resultat och egenfinansiering

(miljoner kronor)	Budget 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022
Verksamhetens nettokostnad	-11 044	-11 445	-11 909	-12 283
Skatteintäkter	9 116	9 348	9 621	9 969
Kommunal utjämning o statsbidrag	2 392	2 433	2 504	2 571
Verksamhetens resultat (före finansnetto)	464	336	216	257
Finansnetto	-89	5	-80	-75
<b>Resultat</b>	<b>375</b>	<b>341</b>	<b>136</b>	<b>182</b>

## FINANSIERINGSBUDGET (Egenfinansiering av investeringar)

Det finansiella målet som sträcker sig över perioden 2015-2025 förutsätter en lägre investeringsnivå under åren 2023-2025.

Tabell 17 Budget 2020 med flerårsplan 2021-2022 samt scenario för 2023-2025

(miljoner kronor)					Prognos	Budget	Plan	Plan	Scenario	Scenario	Scenario	Summa
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
Verksamhetens resultat (före finansnetto)	235	213	313	251	715	336	216	257	200	200	250	3 184
Avskrivningar	369	386	398	374	367	420	470	510	527	537	547	4 905
<b>Egna medel</b>	<b>604</b>	<b>599</b>	<b>711</b>	<b>625</b>	<b>1 082</b>	<b>756</b>	<b>686</b>	<b>767</b>	<b>727</b>	<b>737</b>	<b>797</b>	<b>8 089</b>
Investeringar detaljer	-337	-613	-837	-819	-1 173	-1 322	-814	-946	-753	-469	-442	-8 526
Framskjutna investeringar/ reducering investeringar					158		200	100				458
<b>Egenfinansiering</b>	<b>267</b>	<b>-15</b>	<b>-127</b>	<b>-195</b>	<b>67</b>	<b>-566</b>	<b>72</b>	<b>-79</b>	<b>-26</b>	<b>268</b>	<b>355</b>	<b>21</b>
lanspråktagande placerade medel				200								200
<b>Egenfinansiering efter lanspråktagna medel</b>	<b>267</b>	<b>-15</b>	<b>-127</b>	<b>5</b>	<b>67</b>	<b>-566</b>	<b>72</b>	<b>-79</b>	<b>-26</b>	<b>268</b>	<b>355</b>	<b>221</b>

Tabell 18 Kassaflöde

(miljoner kronor)	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022
<b>Den löpande verksamheten</b>					
Årets resultat	194	375	341	136	182
Avskrivningar	374	405	420	470	510
Avsättningar (netto)	252	267	196	327	274
Rörelsekapitalförändring	-34	-78	-3	-99	0
<b>Kassaflöde från löpande verksamhet</b>	<b>785</b>	<b>969</b>	<b>954</b>	<b>834</b>	<b>966</b>
Investeringsverksamhet	-819	-1 338	-1 322	-814	-946
Förändring långfristiga fordringar och skulder	-3	-4	-4	-4	-4
<b>Förändring likvida medel – kassaflöde</b>	<b>-37</b>	<b>-373</b>	<b>-372</b>	<b>16</b>	<b>16</b>

Tabell 19 Balansbudget

(miljoner kronor)	Utfall 2018	Budget 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022
<b>Tillgångar</b>					
Anläggningstillgångar	4 634	5 624	6 621	7 109	7 546
Omsättningstillgångar	7 261	6 714	6 443	6 315	6 330
- varav finansiella omsättningstillgångar	6 321	5 919	5 503	5 375	5 390
<b>Summa</b>	<b>11 895</b>	<b>12 338</b>	<b>13 064</b>	<b>13 424</b>	<b>13 876</b>
<b>Eget kapital, avsättningar och skulder</b>					
Eget kapital	622	1 034	1 339	1 475	1 657
Avsättningar (pensioner mm)	8 834	9 076	9 262	9 589	9 863
Skulder	2 439	2 228	2 463	2 360	2 356
<b>Summa</b>	<b>11 895</b>	<b>12 338</b>	<b>13 064</b>	<b>13 424</b>	<b>13 876</b>

Tabell 20 Finansiella nyckeltal

(procent)	Utfall 2018	Prognos 2019	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022
Resultat i förhållande till skatt och statsbidrag	1,8	7,8	2,9	1,1	1,5
Nettokostnadsförändring	4,0	3,1	3,6	4,1	3,1
Skatteintäkter och statsbidrag/ utjämnings -förändring	3,2	7,6	2,4	2,9	3,4
Soliditet	5,2	15,0	10,2	11,0	11,9





Regionfullmäktiges direktiv till styrelse och nämnder avseende budget 2020 **s. 100-107**

# Regionfullmäktiges direktiv till styrelse och nämnder avseende budget 2020

## Grundläggande principer

### Beräkning av verksamhetens nettokostnad

Utgiftsramarna per nämnd och område utgår från beslutad budget för 2019 med hänsyn tagen till beslutade förändringar under året samt de utökningsramar som påverkar.

Regionfullmäktige fördelar budgeten på nivåerna regionstyrelse och nämnder samt utgiftsramar per område i enlighet med uppdelningen i VI 2000 (Verksamhetsindelning 2000). Utgiftsramarna är uppräknade med index för kostnadsökningar avseende löner och priser (LPIK Löne- och prisförändringar för landsting) vilket fastställs av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Utgiftsförändringar i budgeten för 2020 finns specificerade i tabell 4, sida 25.

### Generella och riktade statsbidrag

Regionens prioriteringar utgår från de grundläggande värderingarna, visionen, målbild 2030 och de strategiska målen. Huvudprincipen för generella och riktade statsbidrag är att de är en del av finansieringen för Region Jönköpings län.

I budget 2020 har de riktade statsbidrag inom hälso- och sjukvården som är knutna till överenskommelser mellan SKR och staten räknats in

### Regionstyrelsen och nämndernas ansvar - utgiftsområden

Regionstyrelsen ska leda och samordna förvaltningen av Region Jönköpings läns angelägenheter och ha uppsikt över nämndernas verksamhet. Regionstyrelsen och nämnderna har att fatta beslut inom ramen för Budget med verksamhetsplan 2020. Regionfullmäktige anvisar budget på nämndnivå med fördelning på utgiftsramar enligt tabell 21, sida 103.

### Förändring av utgiftsramar, oförutsedda utgifter med mera

Regionstyrelse och nämnder har befogenhet att inom nämndens totala budgetram under året göra förändringar mellan utgiftsområden i de fall det är en del i att uppnå fullmäktiges beslutade Budget med verksamhetsplan 2020. Utöver det har regionstyrelse och nämnder befogenhet att inom ram under året göra förändringar till följd av oförutsedda händelser eller annan händelse som till sin karaktär eller av tidsskäl inte kan avvakta beslut i regionfullmäktige.

Regionstyrelsens anslag för oförutsedda utgifter med mera uppgår till 15 miljoner kronor.

Regionstyrelsen har att pröva frågan om medel ska anvisas för ökade lokalkostnader i anslagsfinansierad verksamhet till följd av större fastighetsinvestering. Samma gäller vid ökade kapitalkostnader i anslagsfinansierad verksamhet till följd av större inventarieinvestering. Finansiering sker med utrymme för ökade avskrivningskostnader.

### Uppföljning

Regionstyrelse och nämnder ska genom månadsrapporter från förvaltningen löpande följa verksamhet och ekonomi. Efter april ska regionstyrelsen till regionfullmäktige återrapportera en tertiärrapport med sammanfattning av hur verksamheten utvecklas mot de mål som anges i budgeten samt ekonomisk helårsprognos. Efter augusti ska regionstyrelsen lämna delårsrapport samt för helåret årsredovisning till regionfullmäktige.

I delårsrapporten och årsredovisningen ska återrapporteringen spegla regionfullmäktiges fördelning per nämnd och utgiftsramar. Regionstyrel-



Tabell 21 Budget 2020 per nämnd och utgiftsområde enligt VI 2000 i miljoner kronor

	Budget 2019-09	Budget 2020
<b>Nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet (ANA)</b>		
Utbildning	-49,2	-50,5
Kultur	-157,0	-161,2
Allmän regional utveckling	-43,5	-48,0
Politisk verksamhet	-1,4	-1,4
<b>Summa</b>	<b>-251,1</b>	<b>-261,1</b>
<b>Nämnden för trafik, infrastruktur och miljö (TIM)</b>		
Trafik och infrastruktur	-831,9	-896,7
Övrig hälso- och sjukvård	-69,7	-69,5
Politisk verksamhet	-1,4	-1,4
<b>Summa</b>	<b>-903,1</b>	<b>-967,5</b>
<b>Nämnden för folkhälsa och sjukvård (FS)</b>		
Primärvård	-1 971,9	-2 034,9
Specialiserad somatisk vård	-5 840,5	-6 037,5
Specialiserad psykiatrisk vård	-870,0	-891,6
Tandvård	-276,1	-283,5
Övrig hälso- och sjukvård	-449,8	-463,2
Politisk verksamhet	-0,9	-0,9
Medicinsk service	-28,1	-28,7
<b>Summa</b>	<b>-9 437,2</b>	<b>-9 740,3</b>
<b>Regionstyrelsen (RS)</b>		
Primärvård	-29,4	-30,2
Övrig hälso- och sjukvård	-209,9	-216,4
Allmän regional utveckling	-19,5	-22,1
Politisk verksamhet	-61,9	-63,6
Medicinsk service	-1,1	-1,1
Allmän service	-187,2	-172,3
Fastighetsförvaltning	60,5	31,1
<b>Summa</b>	<b>-448,5</b>	<b>-474,6</b>
<b>Parlamentariska nämnden (Politisk verksamhet)</b>	<b>-0,2</b>	<b>-0,2</b>
<b>Patientnämnden (Politisk verksamhet)</b>	<b>-1,2</b>	<b>-1,3</b>
<b>Verksamhetens nettokostnad</b>	<b>-11 041</b>	<b>-11 445</b>
<b>Skatteintäkter och utjämning</b>	<b>11 508</b>	<b>11 781</b>
<b>Verksamhetens resultat (före finansnetto)</b>	<b>467</b>	<b>336</b>
<b>Finansnetto</b>	<b>-92</b>	<b>5</b>
<b>Årets resultat</b>	<b>375</b>	<b>341</b>

sen kan välja att särskilt följa vissa uppdrag och utökningsramar.

Regionstyrelsen ska genom sin uppsiktsplikt följa övriga nämnders verksamhet och ekonomi. Nämnd med låg måluppfyllelse avseende systemmätetal, oavsett perspektiv inom balanced scorecard, ska i samband med att delårsrapport per april respektive augusti i protokollet till ärendet beskriva vilka åtgärder nämnden vidtagit eller avser att vidta i syfte att nå förbättrad måluppfyllelse. Med låg måluppfyllelse avses i första hand systemmätetal som vid mätningen visar rött, det vill säga inte är uppfyllt. Protokollet delges regionstyrelsen inför dess behandling av delårsrapporten. Nämndens ordförande redogör även muntligen vid styrelsens sammanträde för åtgärderna.

### **Regionstyrelsen och nämndernas ansvar - egna verksamhetsområden**

#### **Budget för egna verksamhetsområden**

Regionfullmäktiges beslutade Budget med verksamhetsplan 2020 anger utgiftsramar och verksamhetsmål som ska nås för Region Jönköpings läns samlade åtagande, oavsett vem som utför verksamheten. För de delar av verksamheten som utförs i egen regi, ska regionstyrelse och nämnder senast i december 2019 fastställa budget per verksamhetsområde.

Regionstyrelse och nämnder ska samtidigt fastställa en budget för de delar av styrelsens och nämndens utgiftsramar som inte fördelats till verksamhetsområden. Regionstyrelsen har ansvar för att samordna arbetet med förvaltningsbudget i vilka verksamhetsuppdrag och budget konkretiseras.

#### **Budgetprinciper för verksamhet i egen regi - ersättningsformer**

Huvudsakligen ges ett budgeterat anslag till respektive verksamhetsområde. Några verksamhetsområden omfattas helt eller delvis av andra ersättningsformer. Regionstyrelse och nämnder har att tillämpa följande former för fördelning av budget till verksamhetsområden (se tabell 21, sida 105).

#### **Resultatbalansering**

För anslagsfinansierad verksamhet avslutas budgetåret utan att årets resultat förs vidare till ett resultatsaldo. Samma princip gäller för de intäktfinansierade serviceverksamheterna.

För verksamheter inom vårdval Jönköpings län

förs årets nettoresultat vidare i ett resultatsaldo till kommande år. Regionstyrelsen fastställer resultatet på verksamhetsområdesnivå i samband med behandling av årsredovisning 2019. För Folk tandvårdens konkurrensutsatta delar förs årets nettoresultat vidare i ett resultatsaldo till kommande år. Regionstyrelsen fastställer resultatet i samband med behandling av årsredovisning 2019. Om något av verksamhetsområdena inom vårdval eller folk tandvårdens ackumulerade saldo är negativt ska en åtgärdsplan upprättas med en plan för återställande inom tre år. Åtgärdsplanen fastställs av respektive nämnd och delges regionstyrelsen.

#### **Tandvård**

Folk tandvårdens prissättning bör inte avvika för mycket från TLV:s (Tandvård- och läkemedelsförmånsverket), referenspriser för att inte påverka högkostnadsskyddets ogynnsamt för den enskilde. Krav på konkurrensneutralitet förutsätter att prissättningen baseras på självkostnad. För att finansiera pris- och löneökningar höjs Folk tandvårdens priser 2020 med i genomsnitt 1,7 procent. (2019: 2,5 procent).

I självkostnaden för Folk tandvården ska av konkurrensskäl mervärdeskatt ingå, trots att den kommunala sektorn har generell avdragsrätt för mervärdeskatt. Avdragsrätten redovisas därför tekniskt som en intäkt utanför Folk tandvården. För 2020 är denna beräknad till 21,1 miljoner kronor (2019: 20,6 miljoner kronor).

Vuxentandvårdens utgiftsram på 12,6 miljoner kronor (2019: 12,3 miljoner kronor) avser kostnader för läkemedel, utbildningsansvar och tolkkostnader som inte finansieras genom tandvårdstaxan samt ersättning till Folk tandvården för vuxentandvårdens underskott vid tre underskottskliniker.

Nämnden för folkhälsa och sjukvård ska differentiera vårdpengen utifrån att tandhälsan varierar i länet. Utgiftsramen för barntandvårdspengen 2020 uppgår till 125 miljoner kronor varav 0,6 miljoner av dessa avser högkostnadsskydd barn tandvård. Antalet 3-23-åringar beräknas 2020 uppgå till 92 400 personer vilket ger en genomsnittlig barntandvårdspeng på 1 346 kronor.

För Folk tandvårdens preventiva arbete inom barnhälsovård, förskola, grundskola och gymnasium ges en särskild ersättning på 11,2 miljoner kronor (2019: 10,9 miljoner kronor).

Tabell 21 Ersättningsformer

Verksamhetsområde	Anslag	Annan ersättning
<b>Hälso- och sjukvård</b> Vårdcentralerna Bra Liv		Primärvård som ingår i vårdval ersätts enligt Primärvård inom vårdval i Jönköpings län.
Psykiatri, rehabilitering och diagnostik	Budgetram för psykiatri Budgetram vid specifika uppdrag (till exempel mammografi).	Intäkter från köpande enheter
Folk tandvården	Budgetram för vissa delar av specialisttandvården: <ul style="list-style-type: none"> <li>tandvård som inte kan finansieras genom intäkter från patient och försäkring</li> <li>forskning och utveckling</li> <li>utbildning av specialisttandläkare</li> <li>med flera.</li> </ul>	Allmäntandvård och specialisttandvård för vuxna finansieras av patientavgifter enligt fastställda taxor och ersättning från den statliga tandvårdsförsäkringen.  Barntandvårdspeng enligt fastställd nivå.  Rörlig ersättning för nytexaminerade tandläkare och tandhygienister.
Medicinsk vård	Budgetram	
Kirurgisk vård	Budgetram	Specialiserad ögonsjukvård i öppenvård, omfattande basuppdraget ögonläkarmottagning och de båda tilläggsuppdragen ögonbotten- fotografering vid diabetes respektive kataraktoperationer ersätts enligt Ögonsjukvård inom vårdval i Jönköpings län.
<b>Regional utveckling</b>		
Utbildning och kultur	Budgetram	
Länstrafiken	Budgetram	
<b>Övrigt</b>		
Politisk verksamhet	Budgetram	
Interna serviceverksamheter: IT-centrum, verksamhetsnära funktion, Verksamhetsstöd och service	Budgetram vid specifika uppdrag.	Intäkter från köpande enheter

För de verksamhetsområden som har intäkter från köpande enheter regleras prissättningen enligt regionfullmäktiges inriktning för stöd- och serviceverksamheter.

Utöver barntandvårdspengen och det preventiva folkhälsoarbetet finns en utgiftsram på 5,4 miljoner kronor (2019: 5,3 miljoner kronor) för Folktandvårdens och privatvårdens kostnader avseende utbildningsansvar, läkemedel, tolk-kostnader samt ersättning till Folktandvården för underskottskliniker.

Total utgiftsram barntandvård 2020: 141,6 miljoner kronor.

Tandvård för personer med särskilda behov har 2020 en budget på 33,3 miljoner kronor (2019: 32,5 miljoner kronor).

Specialisttandvårdens budget 2020 är 116,9 miljoner kronor (2019: 113,9 miljoner kronor).

Det finns ett ersättningssystem för specialisttandvården med uppdragsbeskrivning och därtill kopplad ersättning för områdena:

- tandvård som inte kan finansieras genom intäkter från patient och försäkring,
- forskning och utveckling,
- utbildning av specialisttandläkare med flera.

## INVESTERINGAR

### Beslut och genomförande

Regionfullmäktige beslutar om en årlig investeringsram och budget utifrån målet om egenfinansiering över en period om 10 år. Den beslutade ramen är fördelad mellan fastigheter och inventarier.

I budget beskrivs en investeringsplan över fem år där första året är en fastställd investeringsram och budget och år två till fem är en plan. Regionfullmäktige beslutar om alla enskilda investeringsärenden över 20 miljoner kronor eller investeringsärenden som är av principiell karaktär. Regionfullmäktige beslutar om byggnation av nya lokaler.

Regionstyrelsen beslutar löpande under året om genomförande av investeringar. Regionstyrelsen har att, utifrån finansiellt mål om egenfinansiering av investeringar, tillse att investeringar som beslutas ryms inom beslutad investeringsram och budget samt beakta hur dessa påverkar kommande års investeringsutrymme i lagd plan. Berörd nämnd ska ges möjlighet att yttra sig innan regionstyrelsen fattar beslut om genomförande av en investering.

Regionstyrelsens investeringsbeslut ska beskriva hur tillkommande eller avgående driftskostnader ska hanteras.

### Inventarier

Utrymmet för inventarier är fördelat mellan ospecificerade investeringar och specificerade investeringar. Beslut om specificerade investeringar ska fattas av regionstyrelsen. Beslut om ospecificerade investeringar fattas i verksamheten.

### Ospecificerad investering

50 tusen kronor – 2 miljoner kronor

### Specificerad investering

> 2 miljoner kronor

Regionstyrelsen ska i samband med att beslut om förvaltningsbudget besluta om hur utrymmet för ospecificerade investeringar fördelas inom förvaltningen.

### Fastigheter, ombyggnationer

Årliga insatser som görs för att vidmakthålla befintlig standard betraktas som fastighetsunderhåll.

Ombyggnader och utbyten av komponenter eller åtgärder som avsevärt förbättrar tillgångens prestanda betraktas som investering. Begränsade utgifter (lägre än 0,4 miljoner kronor) ska direktavskrivnas. Beslut om ombyggnationer över 2 miljoner kronor fattas av regionstyrelsen.

I investeringsplanen finns köp av tåg som tidigare leasats samt byggnation av en ny tågdepå under perioden. Båda delar har tidigare finansierats genom leasing och hyra, att äga i egen regi innebär att finansieringsmetoden ändras. Den nya tågdepån ska läggas i av Region Jönköpings län helägt bolag och finansieras genom att bolaget upptar lån med borgensåtagande från Region Jönköpings län.

### Uppföljning

Regionstyrelsen ska följa upp investeringar för 2–5 miljoner kronor genom anmälningsärenden från förvaltningen. För investeringar över 5 miljoner kronor ska regionstyrelsen till regionfullmäktige upprätta en särskild slutredovisning. I slutredovisningen görs en avstämning mot budget samt ekonomiska och kvalitetsmässiga effekter av investeringen.

Tabell 23 Investeringsbudget 2020 och plan 2021-2025

(miljoner kronor)	Budget 2020	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023	Plan 2024	Plan 2025
Fastigheter om- och nybyggnation	843	659	678	388	204	177
Övrigt, ej egen investering	212	0	0	100	0	0
Inventarier	500	299	269	265	265	265
<b>Total investeringskalkyl</b>	<b>1 555</b>	<b>958</b>	<b>946</b>	<b>753</b>	<b>469</b>	<b>442</b>
- varav pågående/beslutade projekt	1 145	401	314	410	310	310
- utrymme för nya beslut	177	413	633	343	159	132
<b>Beräknad utbetalning</b>	<b>1 322</b>	<b>814</b>	<b>946</b>	<b>753</b>	<b>469</b>	<b>442</b>

## AVGIFTER OCH PRISER

Avgifter och priser för hälso- och sjukvård, tandvård, kultur och kollektivtrafik redovisas i bilagor till Budget med verksamhetsplan 2020. Hälso- och sjukvårdens avgifter redovisas förutom i bilaga även på Region Jönköping läns webbplats. Om behov uppstår att under året förändra avgifter ska dessa förändringar föreläggas regionfullmäktige för beslut. Beslut om tillfälliga prisförändringar/erbjudanden inom kollektivtrafik och folktandvård kan fattas av respektive nämnd.

Bilagor som beslutats i fullmäktige i anslutning till beslut om budget 2020:

- patientavgifter i hälso- och sjukvården
- tandvårdstaxa folktandvården
- egenavgifter och bidrag hjälpmedel
- regelbok Primärvård inom vårdval i Jönköpings län
- regelbok Ögonsjukvård inom vårdval i Jönköpings län
- kollektivtrafikpriser
- regelverk sjukresor, färdtjänst, riksfärdtjänst
- principer för prissättning vid Kulturhuset Spira.





BILAGOR *s. 109-117*

Tabell 25 Beskrivning av befolkningen i länets kommuner den 31 december 2018 (om inte annat anges)

Kommun	Antal invånare	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)	Andel barn 0-4 år (%)	Andel äldre 65 år + (%)	Andel äldre 80 år + (%)	Andel med kort utb (grundskola) 25-64 år (%)	Andel med utländsk bakgrund * (%)	Andel öppet arbetslösa och personer i program med aktivitetsstöd (registerbaserad arbetskraft 16-64 år) i aug 2019 (%)	Andel öppet arbetslösa och personer i program med aktivitetsstöd (registerbaserad arbetskraft 18-24 år) i aug 2019 (%)	Förväntad medellivslängd vid födseln 2014-2018 Män Kvinnor
Aneby	6 832	49	51	6,3	22	5,6	15,4	15,3	5,5	9,2	81,6 85,5
Eksjö	17 667	49,8	50,2	5,8	24,4	6,6	12,6	18,3	7,6	10	80,6 83,6
Nässjö	31 477	48,9	51,1	6,6	21,2	5,8	15,6	23,9	8,7	12,4	80,5 83,1
Sävsjö	11 631	48,7	51,3	6,3	23,4	6,7	18,9	23,4	7,7	8,2	81,3 84,5
Tranås	18 987	49,5	50,5	5,4	24,3	7,3	13,9	19,1	7,9	9,9	80,9 84,8
Vetlanda	27 504	48,8	51,2	5,8	23,8	6,6	14,9	19	6,1	7,6	81,1 84,9
Östra länsdelen	114 098	49,1	50,9	6,0	23,1	6,4	15	20,5			
Gislaved	29 857	48,8	51,2	5,7	20,2	5,6	20	31,1	6,5	8,1	80,8 84,1
Gnosjö	9 776	48,1	51,9	6,4	20,3	5,3	23,5	33,4	5,1	5,1	81,2 84,4
Vaggeryd	13 980	49,1	50,9	6,4	19,9	4,9	14,9	21,5	4,1	7	80,8 85,1
Värnamo	34 428	49,3	50,7	5,6	21	5,8	15,3	26,4	5,2	6,6	80,7 84,1
Södra länsdelen	88 041	48,9	51,1	5,9	20,5	5,5	17,7	28			
Habo	12 140	49,5	50,5	8	17,5	3,7	10,9	9,9	3,1	6,7	83,5 85,4
Mullsjö	7 324	49,9	50,1	5,9	23,6	5,3	14,2	13,0	4,4	8,7	80,8 85,4
Jönköping	139 222	49,9	50,1	6	18,9	5,3	10,8	23,8	5	5,5	81,1 84,8
Nordvästra länsdelen	158 686	49,8	50,2	6,2	19	5,2	10,9	22			
Jönköpings län	360 825	49,4	50,6	6,1	20,7	5,7	13,8	23,1	5,8	7,2	81 84,5
<b>Riket</b>	<b>10 230 185</b>	<b>49,7</b>	<b>50,3</b>	<b>5,9</b>	<b>19,9</b>	<b>5,1</b>	<b>11,6</b>	<b>24,9</b>	<b>6,9</b>	<b>8,9</b>	<b>80,6</b> <b>84,1</b>



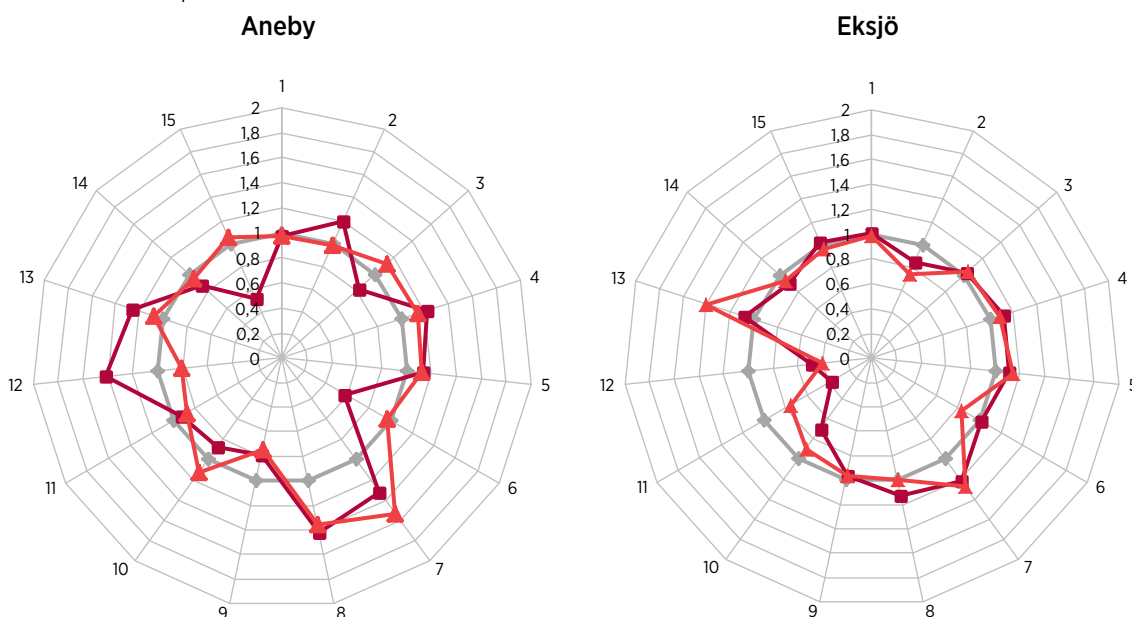
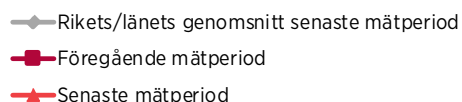
## BEFOLKNINGENS HÄLSA

Diagram för länets kommuner, olika åldersgrupper, kön och socioekonomiska grupper åskådliggör hälsoläget och utvecklingen i länet. I år är spindeldiagram för länets kommuner uppdaterade för att beskriva geografiska skillnader. I "Hälsotal i Jönköpings län" presenteras hälsotal också uppdelat på kön, åldersgrupper samt socioekonomiska grupper i jämförelse med riket. Statistik som ligger till grund för alla diagram finns också i bilagan.

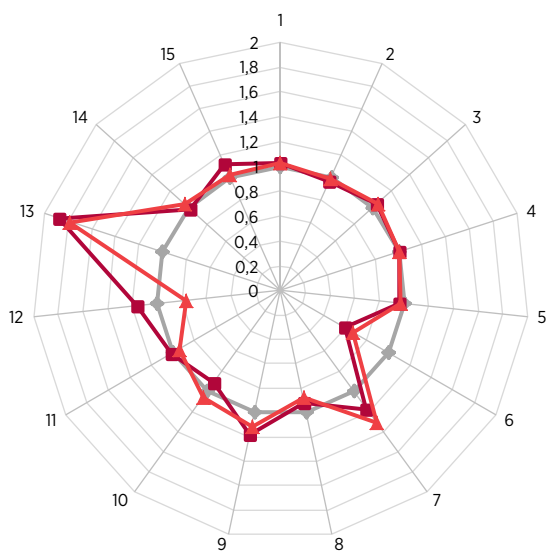
### Lokala hälsotal

Beskrivning av hur kommunerna ligger till i jämförelse med genomsnittet för länet eller riket i ett antal hälsotal. Så här läser du figuren: Den mörkröda ringen visar referensgruppen (riks- eller läns-genomsnittet, =värde 1). Ligger punkterna för kommunen (röd linje = föregående mätperiods värde, grå linje = senaste mätperiodens värde) utanför den blå linjen är dess värde sämre, ligger den innanför är värdet bättre. Siffran på den linje som gruppen hamnar anger hur många gånger sämre alternativt bättre gruppen är jämfört med gruppen födda i Sverige.

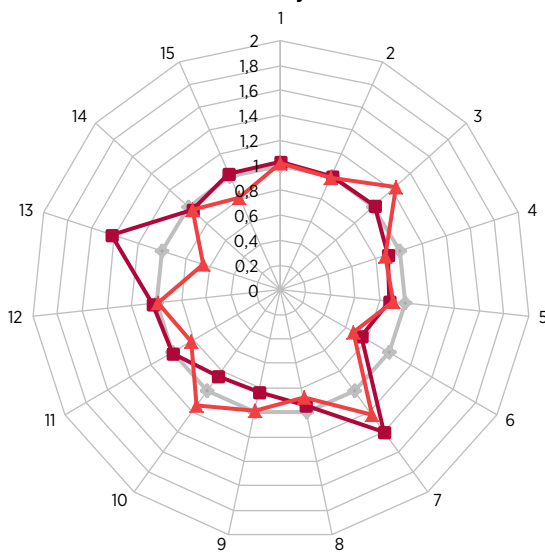
1. Valdeltagande (andel) i riksdagsvalet (riket)
2. Andel barn (0-19 år) som finns i ekonomiskt utsatta hushåll (riket)
3. Behörig till gymnasiet (riket)
4. Ohälsotal kvinnor (länet)
5. Ohälsotal män (länet)
6. Våldsbrott, antal per 10 000 invånare (riket)
7. Andel 4-åringar med övervikt och fetma (länet)
8. Fallskador, antal vårdade kvinnor per 100 000 inv 65 år och äldre (länet)
9. Fallskador, antal vårdade män per 100 000 inv 65 år och äldre (länet)
10. Andel elever i skolår 9 som äter frukost varje vardag (länet)
11. Andelen elever i årskurs 9 som några gånger per år eller oftare intensivkonsumerar alkohol (länet)
12. Andel som röker i skolår 9 (länet)
13. Rökvanor bland gravida (riket)
14. Andel elever i skolår 9 som mår bra eller mycket bra (länet)
15. Andel i elever i skolår 9 som har minst två psykosomatiska besvär mer än en gång i veckan (länet)



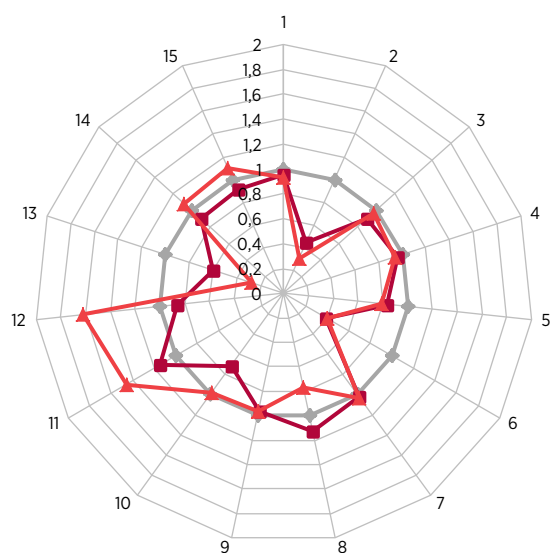
**Gislaved**



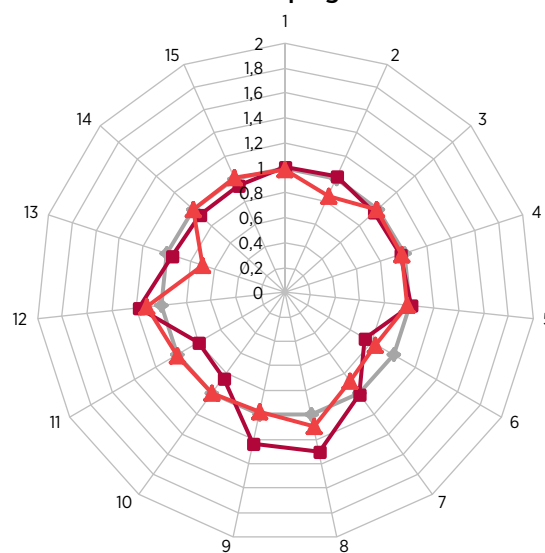
**Gnosjö**



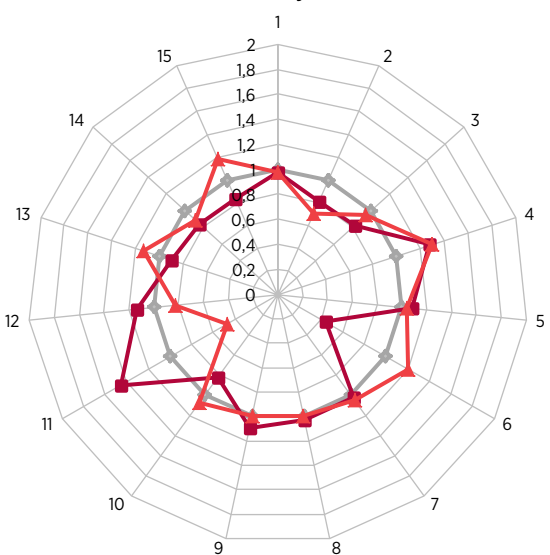
**Habo**



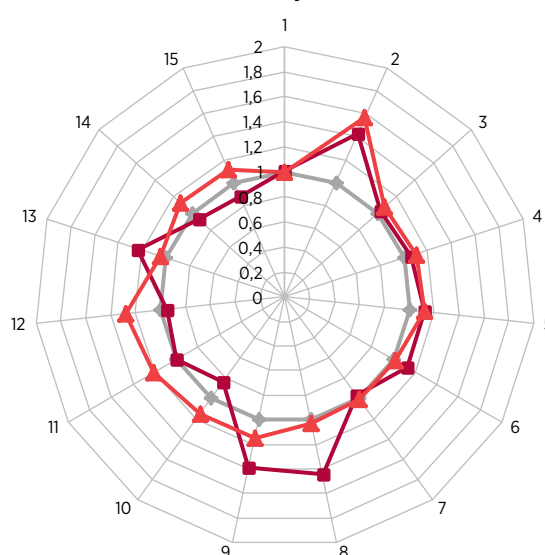
**Jönköping**

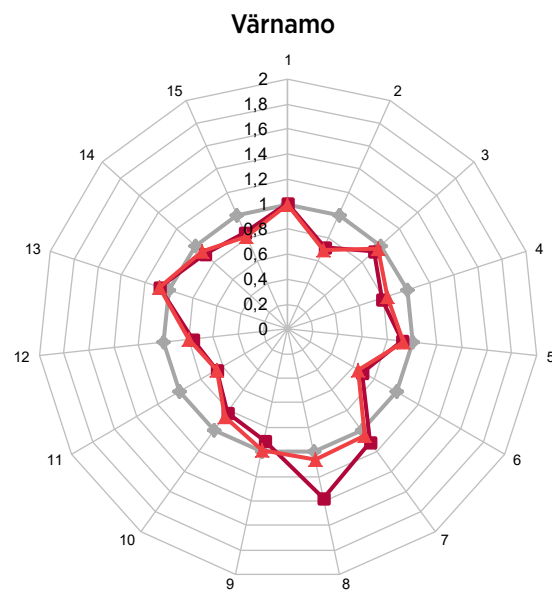
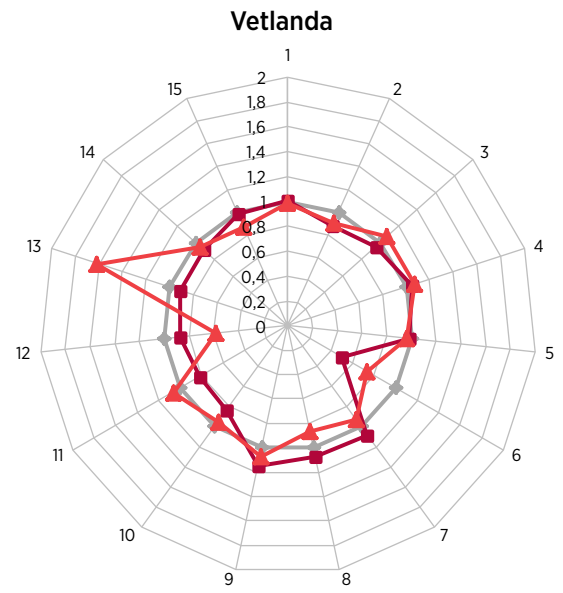
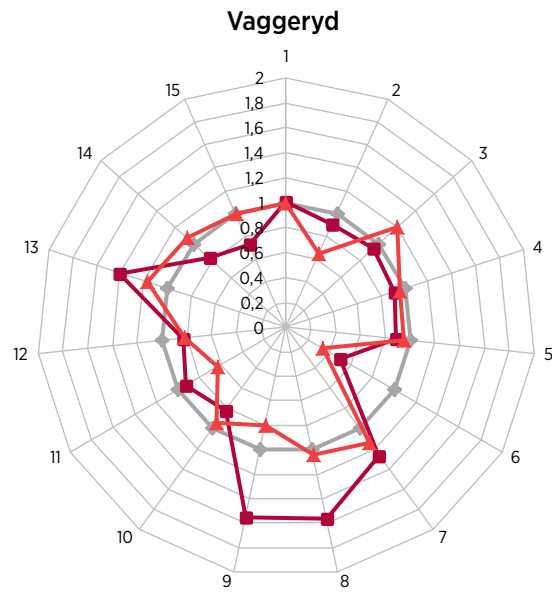
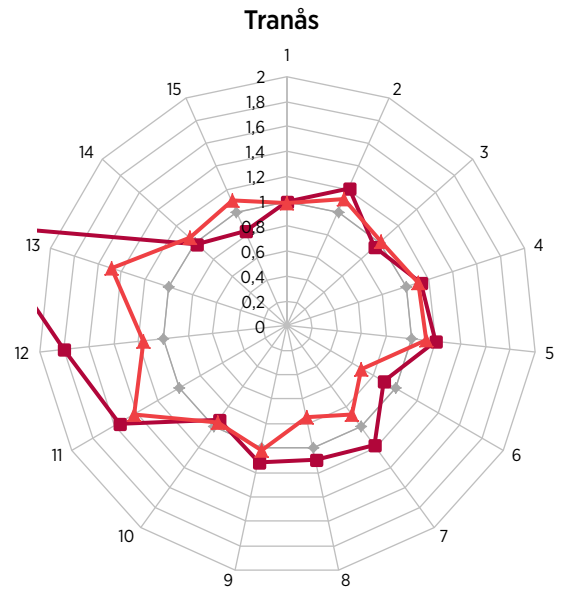
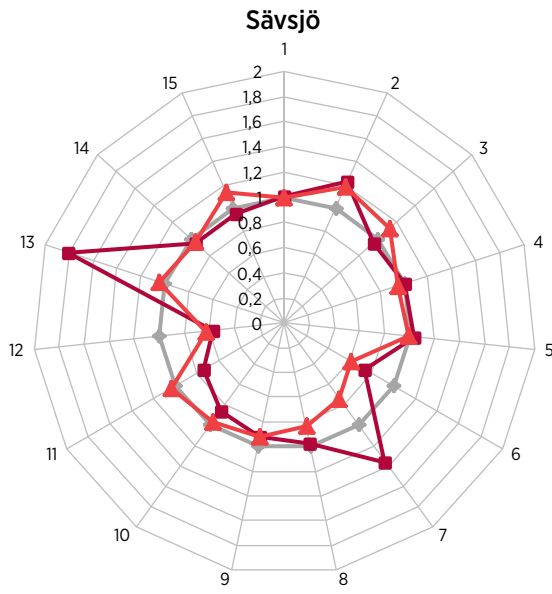


**Mullsjö**



**Nässjö**





Tabell 26 Befolkningens hälsa – lokala hälsotal

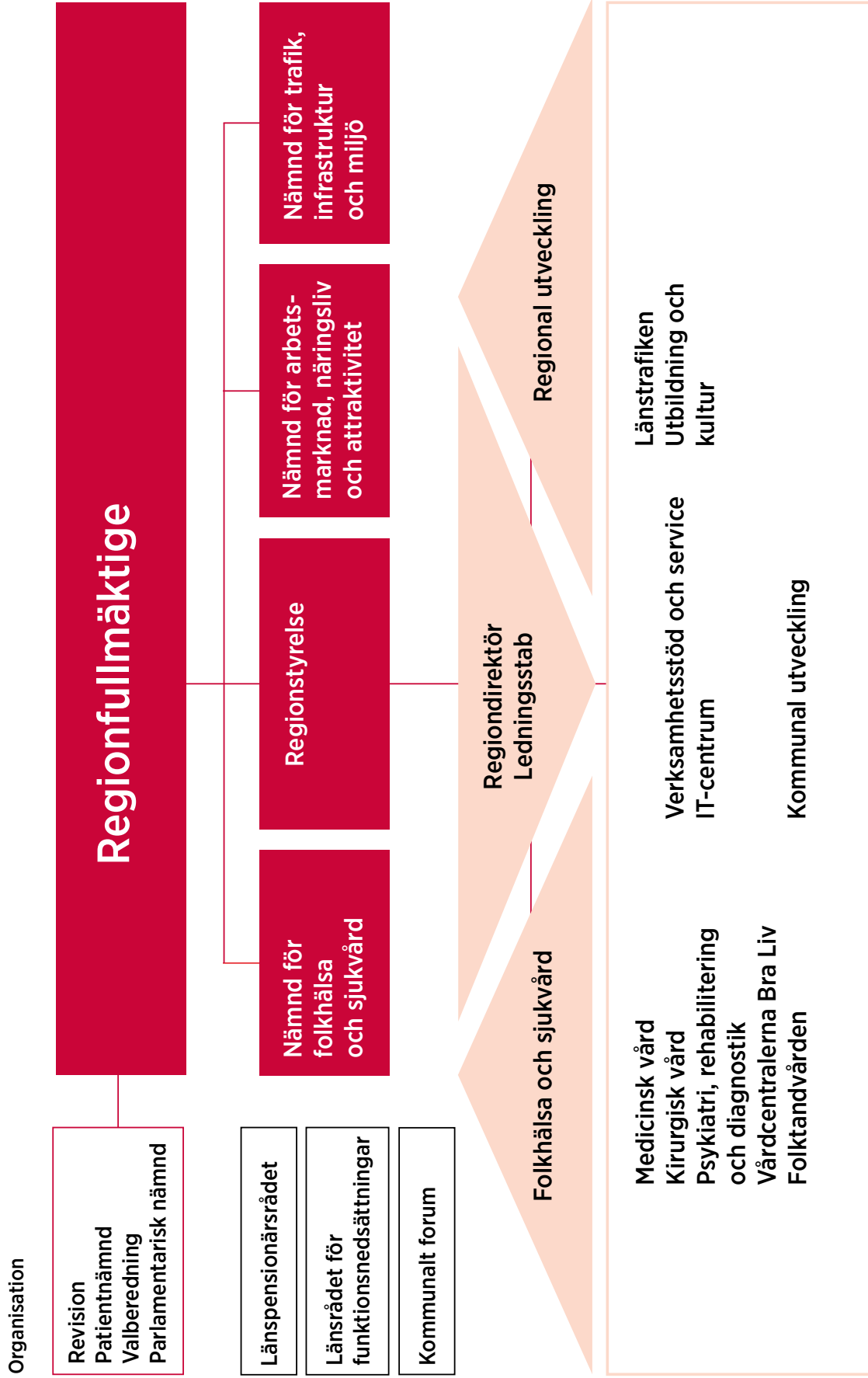
		Rikets/ Länets genomsnitt	Aneby	Eksjö	Nässjö	Sävsjö	Tranås	Vetlanda
1. Andel (%) valdeltagande i riksdagsvalet (riket)	2014		89,1	87,0	87,1	86,8	87,4	86,4
	2018	87,2	89,9	88,4	88,0	87,5	88,5	88,2
2. Andel (%) barn 0-19 år som finns i ekonomiskt utsatta hushåll (riket)	2013		10,8	7,6	12,9	11,1	10,9	7,9
	2016	9	8,9	6,7	14,1	10,7	10	8,1
3. Andel (%) behöriga till gymnasiet (riket)	2013/2014		100	80,7	79,9	86,6	87,6	86,7
	2016/2017	82,5	73,3	78,8	77,1	73,2	81,7	77,4
4. Ohälsotal (antal dagar) kvinnor (länet)	dec 2014		42,2	38,8	36,7	35,1	39,4	36,4
	dec 2017	34,8	39,7	37,7	38,3	32,9	38,5	37,3
5. Ohälsotal (antal dagar) män (länet)	dec 2014		25,7	25,4	25,5	23,6	27,2	22,5
	dec 2017	22,8	25,6	26	25,5	22,7	25,6	21,8
6. Våldsbrott, antal per 10 000 invånare (riket)	2014		63	111	123	80	97	55
	2017	109	106	91	111	67	75	80
7. Andel (%) 4-åringar med övervikt och fetma (länet)	födda 2008-2010		15,7	14,5	11,6	16,2	14,1	12,9
	födda 2011-2013	11,9	18,2	15,2	12,0	8,8	10,5	11,1
8. Fallskador, antal vårdade kvinnor per 100 000 invånare 65 år och äldre (länet)	2013		3943,7	3109,3	3988,4	2690,6	3041,7	2980,4
	2016	2765,9	3758,4	2760,7	2846,6	2312,1	2067,3	2403,1
9. Fallskador, antal vårdade män per 100 000 invånare 65 år och äldre (länet)	2013		1481,5	1797,8	2579,8	1712,3	2077,0	2146,4
	2016	1862,9	1390,8	1789,5	2133,9	1720,1	1895,7	1992,0
10. Andel (%) elever i skolår 9 som äter frukost varje vardag (länet)	2013		68,0	84,2	71,2	68,3	63,5	70,8
	2017	59,3	52,5	65,8	51,2	61,4	62,2	61,9
11. Andel (%) elever i skolår 9 som intensivkonsumerar alkohol några gånger per år eller oftare (länet)	2013		12,0	4,9	13,0	9,7	20,3	10,6
	2017	13	11,5	9,7	15,7	13,5	18,4	13,9
12. Andel (%) elever i skolår 9 som röker (länet)	2013		14,3	4,9	9,6	5,8	18,2	8,8
	2017	10,1	8,2	4	12,9	6,3	11,7	5,9
13. Andel (%) gravida som röker (riket)	2013		5,9	5,1	5,8	8,5	12,2	4,3
	2016	4,7	5,1	6,6	4,9	4,9	7	7,6
14. Andel (%) elever i skolår 9 som mår bra eller mycket bra (länet)	2013		90,0	87,3	83,9	81,7	79,1	85,0
	2017	77,8	81,7	83,1	68,9	81,1	73,8	81,7
15. Andel (%) i elever i skolår 9 som har minst två psykosomatiska besvär mer än en gång i veckan (länet)	2013		20	39,2	33,7	36,5	32,1	37,6
	2017	38,4	40,7	37,5	42,6	43,8	42,1	33,3

		Gislaved	Gnosjö	Vaggeryd	Värnamo	Habo	Mullsjö	Jönköping
1. Andel (%) valdeltagande i riksdagsvalet (riket)	2014	85,1	85,1	87,0	86,8	91,6	89,2	87,1
	2018	85,2	86,0	88,0	87,7	93,4	89,6	88,3
2. Andel (%) barn 0-19 år som finns i ekonomiskt utsatta hushåll (riket)	2013	8,7	9	8,1	6,4	4	7,3	9,2
	2016	8,9	8,9	5,8	6,2	2,8	6,4	7,6
3. Andel (%) behöriga till gymnasiet (riket)	2013/2014	79,4	81,7	87,5	88,5	92,3	100	85,8
	2016/2017	78,6	66,7	68,6	85,3	85,6	87,5	83,6
4. Ohälsotal (antal dagar) kvinnor (länet)	dec 2014	35	31,4	31,7	27,5	33,2	44,6	33,8
	dec 2017	35,1	30,7	33,2	28,9	32,6	45,1	34,2
5. Ohälsotal (antal dagar) män (länet)	dec 2014	22,0	20	20,3	21,0	18,9	24,6	23
	dec 2017	22,1	20,6	21,6	21,2	17,9	23,8	22,5
6. Våldsbrott, antal per 10 000 invånare (riket)	2014	65	81	54	75	43	48	80
	2017	73	73	37	70	44	131	91
7. Andel (%) 4-åringar med övervikt och fetma (länet)	födda 2008-2010	14,0	16,7	15,1	13,3	12,2	12,2	12,0
	födda 2011-2013	15,6	14,7	13,5	12,4	12,3	12,4	10,5
8. Fallskador, antal vårdade kvinnor per 100 000 invånare 65 år och äldre (länet)	2013	2553,2	2614,4	4326,2	3828,8	3115,3	2843	3611,7
	2016	2433,6	2436,5	2874,7	2951,9	2138,0	2746,0	3024,0
9. Fallskador, antal vårdade män per 100 000 invånare 65 år och äldre (länet)	2013	2204,5	1564,4	2885,4	1697,7	1791,7	2029,8	2296,1
	2016	2075,1	1833,9	1491,4	1835,7	1807,2	1863,4	1813,1
10. Andel (%) elever i skolår 9 som äter frukost varje vardag (länet)	2013	64,5	69,2	71,7	72,2	82,8	72,4	69,9
	2017	55,7	51,8	62,5	68,3	60,3	55,1	59,5
11. Andel (%) elever i skolår 9 som intensivkonsumerar alkohol några gånger per år eller oftare (länet)	2013	13,2	13,1	12,0	8,6	14,9	18,9	10,5
	2017	12,3	10,8	8,3	8,6	19	6,1	13,1
12. Andel (%) elever i skolår 9 som röker (länet)	2013	11,7	10,4	8,4	7,7	8,7	11,5	11,9
	2017	7,7	10	8,3	8,1	16,4	8,3	11,3
13. Andel (%) gravida som röker (riket)	2013	8,8	6,7	6,6	5,1	2,8	4,2	4,5
	2016	8,4	3,1	5,5	5,1	1,3	5,3	3,3
14. Andel (%) elever i skolår 9 som mår bra eller mycket bra (länet)	2013	79,3	81,3	94,0	86,8	87,0	92,5	84,1
	2017	74,8	81,1	72,9	83,7	72,4	87,8	78,5
15. Andel (%) i elever i skolår 9 som har minst två psykosomatiska besvär mer än en gång i veckan (länet)	2013	42,7	39,3	28	32,6	35,1	32,1	36
	2017	39,0	31,3	38,1	31,1	42,5	45,7	38,9

## Styrprocess för planering, genomförande och uppföljning



RSAU: Regionstyrelsens arbetsutskott, RS: Regionstyrelsen, RF: Regionfullmäktige









Region Jönköpings län | Regionledningskontoret | Box 1024, 551 11 Jönköping  
Besöksadress: Regionens hus, Husargatan 4, Jönköping  
010-241 00 00 | [www.rjl.se](http://www.rjl.se) | [regionen@rjl.se](mailto:regionen@rjl.se)